

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ (ΑΜ.: 1212 Μ034)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΕΥΡΥΒΙΑΔΗΣ ΜΑΡΙΟΣ

Ο ΑΡΑΒΟΪΣΡΑΗΛΙΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1973 ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΣΕ
ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΔΙΕΝΕΞΕΙΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4-6
----------------------	------------

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Θεωρία και Διαστάσεις Υψηλής στρατηγικής.....	7-8
1.2 Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές.....	8-10
1.3 Μεικτές Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές.....	10-11
1.4 Κριτήρια Αξιολόγησης της Υψηλής Στρατηγικής.....	11-12
1.5 Υψηλή Στρατηγική του Ισραήλ	12-13

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Ιστορική αναδρομή Αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων από το 1967 έως το 1970	14
2.1.1 Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών.....	15
2.1.2 Ο Πόλεμος Φθοράς.....	16-18
2.2 Ο Πόλεμος του «Yom Kippur».....	18-21
2.2.1 Το Βόρειο Μέτωπο.....	21-22
2.2.2 Ο Πόλεμος στον Αέρα και στη Θάλασσα.....	22-24
2.2.3 Στρατηγική Παραπλάνησης των Αιγυπτίων.....	24-25
2.2.4 Παραλήψεις Υπηρεσιών Πληροφοριών Η.Π.Α – Ισραήλ.....	25-28
2.2.5 Η Πυρηνική διάσταση του Ισραήλ στον πόλεμο του 1973.....	29-30
2.2.6 THE DEFCON III AFFAIR.....	30-31
2.2.7 Εναλλακτική Προσέγγιση Αιτιών του Πολέμου του 1973.....	31-35
2.2.8 Πετρελαϊκή Κρίση του 1973-Αποτελέσματα – Επιπτώσεις.....	35-36
2.3 Απολογισμός του Πολέμου του 1973.....	36-40

Κεφάλαιο 3^ο

3.1	Συγκριτικά Στοιχεία Υπεροχής του Ισραήλ	
3.1.1	Ισραηλινές Μυστικές Υπηρεσίες στον 21 ^ο Αιώνα	40-42
3.1.2	Αναβάθμιση των Ισραηλινών Υπηρεσιών Πληροφοριών.....	42-44
3.1.3	Πυρηνική δυνατότητα του Ισραήλ στις αρχές του 21 ^{ου} αι.....	45-47
3.2	Επιρροή Ισραηλινού Lobby στην άσκηση της αμερικανικής εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή.....	47
3.2.1	Οργάνωση / Διάρθρωση Ισραηλινού Lobby.....	47-48
3.2.2	Σχεδιασμός – τρόπος επίτευξης των στόχων.....	48-49
3.2.3	Οικονομική Βοήθεια.....	49-51
3.2.4	Στρατιωτική Βοήθεια.....	53
3.2.5	Διπλωματική Υποστήριξη	53-55
3.3	Συμβολή του Ισραήλ στην ανάσχεση της Σοβιετικής απειλής κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.....	55-57

Κεφάλαιο 4^ο

4.1	Επιδιώξεις της Αμυντικής Πολιτικής του Ισραήλ.....	57-59
4.2	Στρατιωτική Στρατηγική του Ισραήλ.....	59-60
4.2.1	Ερμηνεία της Στρατιωτικής Στρατηγικής του Ισραήλ.....	60-62
4.3	Μεταγενέστερα παραδείγματα εφαρμογής στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ.....	62-64
4.4	Αλλαγή στην αμυντική Πολιτική του Ισραήλ μετά τον πόλεμο του 1973.....	65

Κεφάλαιο 5^ο

5.1	Αμερικανική εξωτερική Πολιτική στη Μέση Ανατολή	
5.1.2	Διαχρονικότητα – Επιδιώξεις μετά τον Β΄ Π.Π.....	65-66
5.1.3	Δόγμα Νίξον.....	67-68
5.2	Σοβιετική εξωτερική Πολιτική στη Μέση Ανατολή.....	68-69

5.2.1	Γεωπολιτικοί στόχοι – Σχεδιασμός επίτευξης.....	68
5.2.2	Αλληλεπίδραση με εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α στην περιοχή.....	68-69
5.3	Εξωτερική Πολιτική του Ισραήλ σε ένα μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον στη Μέση Ανατολή και γενικότερα την Ανατολική Μεσόγειο στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα.....	69-72
5.3.1	Σχέσεις Ισραήλ με Τουρκία.....	72-73
5.3.2	Βασικά στοιχεία Ισχύος του Ισραήλ.....	74
5.3.3	Διαφοροποίηση της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στην Περιοχή της Μέσης Ανατολής.....	75-76
5.3.4	Εξωτερική εξισορρόπηση με εναλλακτικές επιλογές.....	76-78
5.3.5	Σχέσεις Ισραήλ – Ρωσίας.....	78-79
5.3.6	Σχέσεις Ισραήλ με Σαουδική Αραβία.....	79-80
5.3.7	Σχέσεις Ισραήλ – Κατάρ.....	80-81
5.3.8	Σχέσεις Ισραήλ με Ελλάδα - Κύπρο	81-82
5.4	Συμπεράσματα.....	83-86
	Παράρτημα «Α».....	88-89
	Βιβλιογραφία.....	89-92

Εισαγωγή

Στη διπλωματική εργασία, αφού γίνει μία αρχική προσέγγιση στη θεωρία που διέπει την υψηλή στρατηγική των κρατών, παράλληλα με μία εισαγωγή στην υψηλή στρατηγική του Ισραήλ, θα επιχειρηθεί να εξερευνηθεί ενδελεχώς ο 4^{ος} αραβοϊσραηλινός πόλεμος, του «Yom Kippur», ο οποίος διεξήχθη μεταξύ 6^{ης} Οκτωβρίου (Εβραϊκή γιορτή Γιουμ Κιπούρ) και 24^{ης} Οκτωβρίου 1973, ανάμεσα στο Ισραήλ και την συμμαχία Αιγύπτου-Συρίας. Συγκεκριμένα, θα γίνει μία προσπάθεια ανάλυσης της ανωτέρω αραβοϊσραηλινής διένεξης στο πλαίσιο ενός διπολικού Διεθνούς Συστήματος οικοδομημένου στον ψυχρό πόλεμο μεταξύ Η.Π.Α και Σοβιετικής Ένωσης. Αφού αναφερθούμε σε κάποια συμπεράσματα αυτής της σύγκρουσης, με τις ιδιαιτερότητες που τη ξεχώρισαν (πετρελαϊκή κρίση του 1973 – πυρηνική διάσταση της σύγκρουσης – σχέση και επιδιώξεις των δύο υπερδυνάμεων), στη συνέχεια θα αναφέρουμε κάποια συγκριτικά στοιχεία της υπεροχής του Ισραήλ και θα αναλύσουμε τις επιδιώξεις της αμυντικής του πολιτικής και τις βάσεις της στρατιωτικής του στρατηγικής. Τέλος θα επικεντρωθούμε σε μία σύγχρονη προσέγγιση της εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ σε ένα μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου καταλήγοντας σε κάποιες εκτιμήσεις και συμπεράσματα.

Αναλυτικότερα :

Στο 1^ο κεφάλαιο θα αναπτύξουμε γενικά τη θεωρία της Υψηλής στρατηγικής με τις πέντε διαστάσεις που την απαρτίζουν ενώ παράλληλα θα αναφερθούμε και στις μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές οι οποίες εστιάζουν στην ανάλυση για την εφαρμογή ή αποφυγή της ένοπλης χρήσης βίας ως τελικής επιλογής για την πλήρωση των συμφερόντων των δρώντων και των δυνάμεων του διεθνούς συστήματος (στα πλαίσια της άναρχης διεθνούς σκηνής). Επιπρόσθετα, θα αναφερθούμε στα πέντε κριτήρια της υψηλής στρατηγικής που θα πρέπει να πλαισιώνει αυτή για να είναι επιτυχής, καθώς και στις μεικτές μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές που δύνανται να συνδυαστούν μεταξύ τους ώστε να επιφέρουν τα κατάλληλα ανά περίπτωση αποτελέσματα. Τέλος θα κάνουμε μία αναφορά στην υψηλή στρατηγική του Ισραήλ με σκοπό την εισαγωγή στον τρόπο σκέψης και αντίδρασης της Ισραηλινής κρατικής μηχανής σε περιόδους απειλής, όπως οι αραβοϊσραηλινές διενέξεις από το 1967 και ειδικότερα ο πόλεμος του 1973.

Στο 2^ο κεφάλαιο ξεκινώντας από μία ιστορική αναδρομή των αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων από το 1967, θα αναφερθούμε στον πόλεμο του «Yom Kippur», ο οποίος έληξε στις 24 Οκτωβρίου 1973 με εκεχειρία και κατάπαυση πυρός από τον Ο.Η.Ε, όπου στρατιωτικά το Ισραήλ πέτυχε μια σπουδαία και καταφανή νίκη απέναντι στους Άραβες. Παράλληλα, ο αραβικός συνασπισμός θεώρησε κυρίως σε πολιτικό και ψυχολογικό επίπεδο, δεδομένων και των επιτυχιών

των πρώτων ημερών, πως δικαιώθηκε και πέτυχε την πρώτη του νίκη. Πιο συγκεκριμένα, θα ξεκινήσουμε την ανάλυσή μας κάνοντας μία ιστορική αναδρομή στις αραβοϊσραηλινές συγκρούσεις από το 1967 και μεταγενέστερα με σκοπό τον προσδιορισμό των αιτιών του πολέμου του 1973 και τον καθορισμό της γεωπολιτικής διεξόδου των μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης για την περίοδο που αναφερόμαστε. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε μία συνοπτική αναφορά της τακτικής εξέλιξης του πολέμου, της στρατηγικής παραπλάνησης που κατάφεραν οι αιγύπτιοι έναντι των Ισραηλινών, των παραλήψεων που οδήγησαν σε αποτυχία τόσο των Αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών όσο και αυτών των Ισραηλινών καθώς και την πυρηνική και οικονομική διάσταση του πολέμου (με την εφαρμογή εμπάργκο πετρελαίου το 1973 από τις αραβικές χώρες). Στη συνέχεια αναφέροντας μία διαφορετική προσέγγιση των αιτιών του πολέμου συσχετιζόμενη με την πετρελαική κρίση του 1973 θα καταλήξουμε σε έναν απολογισμό των συμπερασμάτων του.

Στο 3^ο κεφάλαιο θα επεκταθούμε στην ανάλυση κάποιων συγκριτικών στοιχείων υπεροχής των Ισραηλινών έναντι των αντιπάλων του, όπως η δομή και συγκρότηση των Υπηρεσιών πληροφοριών του, της μη συμβατικής στρατιωτικά πυρηνικής του διάστασης και της επιρροής που ασκεί το οργανωμένο Ισραηλινό lobby στη διεθνή σκηνή μέσω της επίδρασής του στην χάραξη της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Στο 4^ο κεφάλαιο μέσα από την προγενέστερη ανάλυση όχι μόνο της ιστορικής διάστασης της αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης αλλά και της στρατηγικής και των επιδιώξεων των εμπλεκόμενων δρώντων θα αναλυθούν οι επιδιώξεις της αμυντικής πολιτικής του Ισραήλ και οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χάραξη της στρατιωτικής του στρατηγικής με παράλληλη αναφορά μεταγενέστερων παραδειγμάτων εφαρμογής αυτής της στρατηγικής. Ειδικότερα, θα τονιστεί η εξέχουσα σημασία των αεροπορικών επιθέσεων στην πολεμική ιστορία του Ισραήλ καθώς δεν έχει διστάσει να προχωρήσει σε προληπτικές αλλά και σε καθαρά επιθετικές επιχειρήσεις κάθε φορά που θεωρούσε ότι απειλούνταν η εθνική του ασφάλεια. Σε όλες δε τις περιπτώσεις κινήθηκε εντελώς αυτόνομα και αιφνιδιαστικά, χωρίς να ζητήσει την έγκριση του ΟΗΕ ή άλλου διεθνούς οργανισμού με χαρακτηριστικά παραδείγματα την προληπτική επίθεση στον πυρηνικό αντιδραστήρα Οσιράκ και την επιχείρηση Opera.

Στο 5^ο κεφάλαιο ξεκινώντας από μία αναφορά του γεωπολιτικού πλαισίου στο οποίο εξελίχθηκε η αραβοϊσραηλινή σύγκρουση κατά την περίοδο του ψυχρού πολέμου, αναφέροντας τους γεωπολιτικούς στόχους και τις επιδιώξεις των δύο υπερδυνάμεων και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους, καταλήγουμε σε μία ανάλυση των σύγχρονων εξελίξεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και στις συνέπειες που ενδέχεται να φέρουν αυτές τόσο στην περιφερειακή στρατηγική

του Ισραήλ με τις γειτονικές της χώρες όσο και με τις σχέσεις της με τις Η.Π.Α και ενδεχόμενα νέους αναδυόμενους δρώντες στο μεταβαλλόμενο Διεθνές Σύστημα.

Τέλος, οδηγούμαστε στην εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων όσον αφορά την εξωτερική Πολιτική του Ισραήλ, ενώ καταλήγουμε ότι η υψηλή στρατηγική του Ισραήλ συνεχίζει να βασίζεται στην στρατηγική ασφάλειας και επιβίωσής του ως κράτος, μέσω των συντελεστών της αυτοβοήθειας και της εξωτερικής εξισορρόπησης σε ένα αναδυόμενο πολυπολικό σύστημα.

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Θεωρία και Διαστάσεις Υψηλής στρατηγικής

Στη διεθνή πολιτική αλληλεπιδρούν τρεις μορφές διακρατικών σχέσεων, οι συγκρουσιακές, οι συνεργασιακές και οι συστημικές – λειτουργικές έπειτα από την ένταξη, την αφομοίωση και την εγκοίτωση ενός κράτους σε ένα ευρύ ιδεολογικό, αξιακό και πολιτισμικό άξονα, ο οποίος επέχει οικουμενικές προοπτικές και διαστάσεις και επιχειρεί, δια των ενεργειών και συνεργειών των κρατών που ανήκουν σε αυτόν, να τις διαδώσει σε παγκόσμια κλίμακα. Η τελευταία αυτή μορφή της διεθνούς πολιτικής δύναται να προσλάβει επιθετικές και πολεμικές διαστάσεις, όταν πρόκειται για ιδεολογικά και αξιακά συστήματα με απόλυτη και έντονα φορτισμένη συναισθηματικά πολιτική στοχοθεσία (Γαλλική Επανάσταση, Β' ΠΠ).

“Οι στρατηγικές σπουδές προέκυψαν από την ανάλυση στρατιωτικών ζητημάτων ως στρατιωτική στρατηγική σε πολέμους (χρήση χερσαίων, ναυτικών και εναέριων δυνάμεων) για την πορεία και έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων”. Η στρατηγική ανάλυση στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής διευρύνει το γνωστικό της πεδίο σε αυτό των μη στρατιωτικών παραγόντων που καθορίζουν την έκβαση ενός πολέμου καθώς και στις μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές που ασκούνται από ένα κράτος σε περιόδους ειρήνης και πολέμου. Στην πρώτη περίπτωση η στρατηγική ανάλυση βρίσκεται εγγύτερα στις στρατηγικές σπουδές, ενώ στην δεύτερη έρχεται πιο κοντά στις διεθνείς σχέσεις. Η στρατηγική ανάλυση της μακροσκοπικής υψηλής στρατηγικής πλαισιώνει τις διεθνείς πολιτικές σχέσεις, την διεθνή θεσμική και έννομη τάξη, τη συνεργασία και τις συμμαχίες που αναπτύσσονται στο διεθνές σύστημα για την υπεροχή και την επικράτηση έναντι του αντιπάλου μέσω ιδεολογικής αντιπαράθεσης και πολιτικού ανταγωνισμού (π.χ. σύγκρουση φιλελεύθερης Δύσης με Σοβιετικά κράτη σε ψυχροπολεμικά πλαίσια).

Η υψηλή στρατηγική στον πόλεμο διακρίνεται σε πέντε διαστάσεις:

α. Στρατιωτική στρατηγική: Η στρατιωτική στρατηγική αφορά την χρήση των δυνάμεων ξηράς, θάλασσας και αέρος. Η ένοπλη βία γενικότερα δεν είναι αυτοσκοπός σε έναν πόλεμο αλλά είναι το μέσο για την κάμψη της θέλησης του αντιπάλου και του εξαναγκασμού του προς την αποδοχή πολιτικών στόχων και σκοπών. *“Οι βασικές επιχειρησιακές επιδιώξεις της ένοπλης βίας είναι η καταστροφή των δυνάμεων του αντιπάλου, η κατάληψη εδαφών και η υπεράσπισή τους καθώς και η καταστροφή των συντελεστών ισχύος του αντιπάλου (οικονομία, υποδομές, ηθικό, κοινωνική συνοχή κ.α.)”.* Σπάνια δε θεωρείται ως σκοπός η ολοσχερής καταστροφή του αντιπάλου. Σημαντική είναι και η συνειδητή διάκριση της τακτικής από την στρατηγική. Η τακτική είναι μέρος της συνολικής στρατηγικής και μέσο που εξασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή της. Άσκοπη χρήση τακτικών μεθόδων συνήθως μπορούν να οδηγήσουν σε συνολικά αποτυχημένες

στρατηγικές. Κρίσιμος επίσης είναι και ο συνδυασμός των πολεμικών επιχειρήσεων με την επαρκή συναλληλία των ναυτικών και χερσαίων δυνάμεων. Οι πρώτες έχουν υποστηρικτικό ρόλο στις ενέργειες των δευτέρων. Επίσης οι ναυτικές δυνάμεις – όπως και οι αεροπορικές – μπορούν να πλήξουν τις υποδομές του αντιπάλου και την οικονομία του καθιστώντας τον ευάλωτο για την μετέπειτα έφοδο των χερσαίων δυνάμεων.

β. Οικονομική διάσταση: Η οικονομική διάσταση συνεπάγεται την επαρκή οργάνωση και εξασφάλιση πόρων για την διεξαγωγή των επιχειρήσεων αλλά, παράλληλα, και την οικονομική αποδυνάμωση του αντιπάλου εν μέσω καίριων πληγμάτων στις υποδομές του.

γ. Εσωτερική πολιτική : Η εσωτερική πολιτική έγκειται στην δυνατότητα ενός κυβερνητικού συστήματος να κινητοποιεί τον πληθυσμό του και τον λαό του και να αντλεί τους απαιτούμενους πόρους για την οργάνωση των στρατιωτικών επιχειρήσεων (οικονομία και δημόσια διοίκηση). Περαιτέρω η εσωτερική πολιτική εστιάζει στην εσωτερική νομιμοποίηση ενός πολέμου και στην υποστήριξη της κοινής γνώμης (κόμματα, μμε και άλλων παραγόντων, παλαιότερα φεουδάρχες και τοπάρχες). Ακόμη η εσωτερική πολιτική λειτουργεί αμφίπλευρα προς την υπονόμηση είτε απο-νομιμοποίηση της αντίπαλης πλευράς και στην άσκηση ψυχολογικών τακτικών για την κατάπτωση του ηθικού της.

δ. Διεθνής νομιμοποίηση: Η διεθνής νομιμοποίηση αφορά το διεθνές πλαίσιο και κυρίως την ιστορική συγκυρία και τις αντιλήψεις που κυριαρχούν σε μία εποχή στην οποία εκδηλώνεται ένας ένοπλος αγώνας ή μία πολεμική επιχείρηση. Οι πολεμικοί σκοποί θα πρέπει να είναι σχετικοί και συναφείς με την επικρατούσα ιδεολογία που περιβάλλει το διεθνές σύστημα.

ε. Διπλωματία: Η διπλωματία έχει κρισιμότητα ρόλο πλαισίωσης της συνολικής υψηλής στρατηγικής αφού υποστηρίζει και αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει τους σκοπούς ενός έθνους εν μέσω συμμαχιών, ελιγμών και προσκηνιακών και παρασκηνιακών κινήσεων καθώς και να αποδομήσει την αντίστοιχη πολιτική ή δυναμική του αντιπάλου.

1.2 Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές

Οι μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές στα πλαίσια της άναρχης διεθνούς σκηνής εστιάζουν στην ανάλυση για την εφαρμογή ή αποφυγή της ένοπλης χρήσης βίας ως τελικής επιλογής για την πλήρωση των συμφερόντων των δρώντων και των δυνάμεων του διεθνούς συστήματος.

α. Στρατηγική της στρατιωτικής ανύσχεσης – επέκτασης: Η στρατηγική αυτή έχει ως αποκλειστικό άξονα την χρήση ένοπλης ισχύος για αμυντικούς (αποτρεπτική λειτουργία) ή επεκτατικούς σκοπούς (απειλή για την εξασφάλιση πολιτικών ανταλλαγμάτων και συμφερόντων

και εξαναγκασμός). Η στρατηγική της ανάσχεσης – επέκτασης είναι απαραίτητο στοιχείο της υψηλής στρατηγικής αλλά δεν είναι επαρκές διότι η ένοπλη ισχύς από μόνη της δεν επαρκεί για την προώθηση των συμφερόντων ενός κράτους μέσα στο διεθνές σύστημα. Ως πλεονέκτημα της ένοπλης ισχύος λογίζεται η υπεροχή της και η απόλυτη εφαρμογή της σε πεδία του διεθνούς συστήματος όπου άλλα εργαλεία, όπως οι διεθνείς συνθήκες και οικονομικές συμφωνίες ή κυρώσεις, μπορούν να τεθούν υπό αίρεση αποκλείουν από δρώντες που αμφισβητούν ή δεν αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στη δεσμευτικότητα των διεθνών συμφωνιών και γενικά της διεθνούς τάξης. Τα μειονεκτήματά της εντοπίζονται στα αντιστρόφως ανάλογα αποτελέσματα που επιφέρει όταν στα πλαίσια εξοπλιστικών ανταγωνισμών και της παρεπόμενης ανασφάλειας που επικρατεί δημιουργείται μία εκ νέου προσπάθεια για αύξηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων των αντιπάλων και κατά συνέπεια διανοίγεται ένας φαύλος κύκλος ανασφάλειας, για παράδειγμα η αύξηση της στρατιωτικής δύναμης της ΕΣΣΔ τη δεκαετία του '70 είχε ως συνέπεια την αύξηση των εξοπλισμών για τις ΗΠΑ, την Βρετανία, την Γαλλία και την Κίνα (ενώ στο παρελθόν «η κούρσα των εξοπλισμών μεταξύ Γαλλίας – Γερμανίας εξώθησε στον Α' ΠΠ). Επιπλέον η αύξηση των δαπανών για αμυντικούς εξοπλισμούς και προγράμματα μπορεί να οδηγήσει στην εξάντληση των οικονομικών δυνατοτήτων ενός κράτους όπως συνέβη με την ΕΣΣΔ την δεκαετία του '80, είτε και να επιδράσει αρνητικά στην εσωτερική πολιτική ενός κράτους εξαιτίας της απομύζησης των πολιτών από την υπερφορολόγηση (π.χ. Ισπανία τριακονταετής πόλεμος).

β. Συμμαχίες: Συμμαχία είναι η ένωση δυνάμεων για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού. Υπάρχουν διάφορα είδη συμμαχιών όπως στρατιωτικές συμμαχίες, οικονομικές συμμαχίες (ΕΕ), ιδεολογικές, συμμαχίες αλληλεγγύης (κοινή εθνική ταυτότητα Ελλάς – Κύπρος). Η ουσία της συμμαχίας είναι το προφανές, δηλαδή *‘η ισχύς εν τη ενώσει’*. Τα πλεονεκτήματα των συμμαχιών είναι η εξασφάλιση των συμφερόντων όλων των συμμάχων και η επίτευξη κοινών σκοπών, ενώ τα μειονεκτήματα εντοπίζονται στον περιορισμό της ελευθερίας δράσης των μελών μιας συμμαχίας, όπως και το πρόβλημα εκείνων που συμμετέχουν δίχως να δαπανούν πόρους μεταφέροντας τα βάρη στους υπολοίπους. Διεθνείς συμμαχίες με θεσμική βαρύτητα και πολυπλοκότητα βασίζονται στην διπλωματία και τις πολυμερείς διεργασίες και διαβουλεύσεις, διότι είναι περισσότερο ευάλωτες στη συνοχή τους εξαιτίας της πολυμέρειας και ετερογένειας των συμφερόντων. Αντίθετα συμμαχίες που εμποτίζονται από κοινά ιδεολογικά και αξιακά χαρακτηριστικά είναι πιο σταθερές και συνεκτικές σε βάθος χρόνου χάρη στην ευρεία υποστήριξη από την λαϊκή βάση των κρατών που συμμετέχουν (π.χ. έθνος, ιδεολογία).

γ. Εξισορροπήσεις: Η στρατηγική των εξισορροπήσεων αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για την αύξηση της ισχύος ενός κράτους καθώς και για την απομείωση των κινδύνων που μπορεί αυτό να διατρέχει σε ένα πολύπλοκο και πολυπολικό διεθνές σύστημα (Ιταλία Αναγέννησης και

Ευρώπη 18^{ου} αιώνα). Τα πλεονεκτήματα των εξισορροπήσεων αποτιμώνται δια της διάσπασης και διαίρεσης ενός εχθρικού μετώπου και της αξιοποίησης των νέων συμμάχων έναντι τρίτων απειλών. Ωστόσο τα μειονεκτήματα των εξισορροπήσεων συναρτώνται στον ευκαιριακό χαρακτήρα και συνεπώς στην διεθνή αξιοπιστία του επιχειρούντος την εξισορρόπηση. Πέραν αυτών, οι εξισορροπήσεις συνήθως συνοδεύονται από οικονομική και τεχνική βοήθεια προς τα προσεγγιζόμενα μέρη, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε εσωτερική δυσαρέσκεια λόγω της υπέρογκης δαπάνης πόρων, είτε λόγω ιστορικού παρελθόντος, καθώς και σε εξωτερικές αντιδράσεις εξαιτίας της διατάραξης αντικρουόμενων συμφερόντων σε περίπλοκους συσχετισμούς της διεθνούς σκηνής. Η διπλωματία διαδραματίζει μείζονα ρόλο για την επίτευξη των εξισορροπήσεων.

δ. Κατευνασμός: Ο κατευνασμός είναι μια συνδυαστική στρατηγική μέσων και πρακτικών που αποσκοπούν στην μείωση των συγκρούσεων και των απειλών σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο στάδιο. Το πλεονέκτημα του κατευνασμού είναι η μείωση των συγκρούσεων στις εξωτερικές σχέσεις ενός κράτους ακόμη και «υπέρβαση του διλήμματος του φυλακισμένου με ευεργετικά αποτελέσματα και για τις δύο πλευρές». Το μειονέκτημα του κατευνασμού είναι η πρόσληψή του ως ένδειξη αδυναμίας εκ μέρους του παραχωρούντος με συνέπεια την αθέτηση των συμφωνηθέντων και την εκ νέου απαίτηση ολοένα και περισσότερων ανταλλαγμάτων (Chamberlain – Hitler). Ο ρόλος της διπλωματίας και της νομιμοποίησης είναι εξίσου κρίσιμος αφού θα πρέπει να επενδύουν στην μακροχρόνια απόδοση του κατευνασμού και στη σταθερότητα, και όχι στην πρόσκαιρη και άνευ ανταπόκρισης συναλλαγή είτε στην απόλυτη υποχωρητικότητα («ξεπούλημα»).

1.3 Μεικτές Μακροσκοπικές Υψηλές Στρατηγικές

Οι μεικτές μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές δύνανται να συνδυαστούν μεταξύ τους ώστε να επιφέρουν τα κατάλληλα ανά περίπτωση αποτελέσματα. Κρίσιμη ωστόσο παράμετρος των συνδυασμών, που μπορούν να πραγματοποιηθούν, είναι η συνοχή και όχι η αλληλοϋπονόμευση. Ενδεικτικά ο κος Παπασωτηρίου στο βιβλίο του¹ αναφέρεται σε πέντε περιπτώσεις:

α. Συνδυασμός στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης με συμμαχία: Πρόκειται για τον προφανή στόχο της εξουδετέρωσης του αντιπάλου μέσω της συστράτευσης δυνάμεων σε κοινό μέτωπο. Κρίσιμη διάσταση για τον συνδυασμό αυτό είναι η ορθολογική διάρθρωση των δυνάμεων για αμυντικούς και επιθετικούς σκοπούς και η κινητοποίηση της συμμαχίας όταν είναι απαραίτητο σε έγκυρο έγκαιρο χρονικό στάδιο.

¹ Χ. Παπασωτηρίου, «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική: 6^{ος} -11^{ος} αιώνας», Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, έκδοση 7^η, Αθήνα 2011, σελ. 16-33.

β. Συνδυασμός στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης με την στρατηγική των εξισορροπήσεων. Η στρατηγική αυτή λειτουργεί με βάση την εκτίμηση των συσχετισμών ισχύος και μπορεί να υποστηρίξει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις ενός κράτους έναντι του αντιπάλου του (π.χ. επιτυχημένη στρατηγική Βρετανίας για την αποδυνάμωση Γαλλίας δια της απορρόφησής της στα ευρωπαϊκά μέτωπα και αποχώρησή της από την Αμερική κατά τον 18^ο αιώνα).

γ. Συνδυασμός στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης με κατευνασμό: Πρόκειται για την τακτική της «ράβδου» και του «καρότου». Ο συνδυασμός αυτός όμως μπορεί να υποπέσει σε αλληλοϋπονόμευση με το να μην ληφθούν σοβαρά υπόψη η αξιοπιστία του κατευνασμού, είτε ο τελευταίος να ληφθεί ως ένδειξη αδυναμίας απέναντι στην στρατιωτική απειλή (π.χ. ο Χίτλερ δεν περίμενε την βρετανική αντίδραση όταν εισέβαλλε στην Πολωνία το 1939).

δ. Συνδυασμός συμμαχίας και εξισορροπήσεων: Ο συνδυασμός αυτός χρειάζεται πολιτική και διπλωματική ικανότητα υψηλού διαμετρήματος προκειμένου να διατηρείται η συνοχή μιας συμμαχίας, η θέση ενός κράτους στη συμμαχία αυτή, αλλά, ταυτόχρονα, να διασφαλίζονται τα συμφέροντά του μέσω διπλωματικών ελιγμών με τρίτες χώρες. Ανάλογα με το είδος των συμμαχιών και την θέση που έχει ένας δρών σε αυτές, δίδεται και η δυνατότητα της πραγματοποίησης εξισορροπητικών ελιγμών (π.χ. Ελλάδα εντός NATO και ΕΕ στα πλαίσια της «Αραβικής Άνοιξης»).

ε. Συνδυασμός κατευνασμού και εξισορρόπησης: Πρόκειται για τον συνδυασμό του κατευνασμού μιας αντιπαράθεσης με την παράλληλη διασφάλιση προσεγγίσεων με τρίτους δρώντες ώστε να εξουδετερωθεί η απειλή. Είναι ένας δύσκολος συνδυασμός σύζευξης των δύο αυτών στρατηγικών. Χαρακτηριστικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τη Βρετανία η οποία απέτυχε σε ανάλογο εγχείρημα το 1939 επιχειρώντας να κατευνάσει την Γερμανία και συγχρόνως επιδιώκοντας την εξισορρόπηση μέσω της προσέγγισης της ΕΣΣΔ. Το αποτέλεσμα εν προκειμένω ήταν το σύμφωνο Μολότοφ – Ρίμπεντροπ.

1.4 Κριτήρια Αξιολόγησης της Υψηλής Στρατηγικής

Η υψηλή στρατηγική για να είναι επιτυχής θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε πέντε κριτήρια:

Πρώτον, θα πρέπει να είναι κατάλληλη, δηλαδή η χαρακτηρισμένη στρατηγική απέναντι σε ένα ζήτημα θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις εξελίξεις και στην πραγματικότητα του εξωτερικού – διεθνούς και εσωτερικού περιβάλλοντος.

Δεύτερον, θα πρέπει να διέπεται από εσωτερική συνοχή, δηλαδή οι επιμέρους πτυχές και διαστάσεις της θα πρέπει να υποστηρίζονται και να αλληλεπιδρούν ως προς την εξασφάλιση του αποτελέσματος.

Τρίτον, θα πρέπει κατ' επέκταση της καταλληλότητας να διασφαλίζεται και η απαραίτητη αποδοτικότητα των μέσων με τα οποία θα έρθει εις πέρας μία στρατηγική.

Τέταρτον, θα πρέπει να εκτιμάται ο συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων, δηλαδή θα πρέπει το κάθε κράτος να έχει επίγνωση των δυνατοτήτων και οι στόχοι που θα θέτει, να είναι ανάλογοι αυτών.

Πέμπτον, το κράτος που ασκεί την υψηλή στρατηγική θα πρέπει ως κυβερνητικός μηχανισμός και ως κρατική οντότητα να έχει αντοχή σε σφάλματα και να ανασυγκροτείται άμεσα ώστε να αντιμετωπίζει τις νέες προκλήσεις (Βιετνάμ)².

1.5 Υψηλή Στρατηγική του Ισραήλ

Το Ισραήλ δημιουργήθηκε σε ένα εχθρικό περιβάλλον, γι' αυτό από τη στιγμή της δημιουργίας και της αναγνώρισής του ως κυρίαρχο κράτος, η υψηλή στρατηγική που χάραξε καθόρισε την επιβίωση του ως αυτοσκοπό. Η εξωτερική του πολιτική βασίστηκε στη χάραξη της «περιφερειακής στρατηγικής» του David Ben Gourion, καθώς τα γειτνιάζοντα αραβικά κράτη το περικλείουν σε μία περιφερειακή «ημισέληνο»³. Για την επίτευξη αυτής της στρατηγικής και την επιβίωσή του ως κράτος βασίστηκε στην αύξηση της οικονομικής του ισχύος (στρατηγική της αυτοβοήθειας), η οποία ενίσχυσε το πολιτικό – στρατιωτικό του επίπεδο και στη δημιουργία ειδικών συμμαχιών (στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης) ικανές να του εγγυηθούν την ασφάλειά του (Η.Π.Α.).

Η υιοθέτηση του δόγματος του προληπτικού πολέμου και του στρατηγικού βάθους με την εκδήλωση επιθέσεων μακριά από το έδαφός του, στηρίχθηκε στην ασύμμετρη αύξηση της στρατιωτικής του ισχύος σε σχέση με τους άραβες γείτονές του καθώς επίσης και στην ειδική σχέση που ανέπτυξε με τις Η.Π.Α, ειδικότερα μετά τον πόλεμο του 1967 και του 1973. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 τα συμφέροντα των Η.Π.Α. στην περιοχή της Μέσης Ανατολής συνέκλιναν με αυτά του νεοσύστατου εβραϊκού κράτους, μειώνοντας το δίλλημα ασφάλειας που αντιμετώπιζε το Ισραήλ, ενώ παράλληλα του παρείχε κάποιο βαθμό πρωτοβουλιών σε περίπτωση απειλής. Έτσι οι Η.Π.Α εφάρμοσαν μία στρατηγική άμεσης προσέγγισης στην περιοχή αυτή μέχρι και την έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας που αντιμετώπισε στην αρχή του 21^{ου} αιώνα και ο οποίος της στοίχησε τόσο σε οικονομικό όσο και σε γεωπολιτικό επίπεδο. Αποτέλεσμα αυτών

² Χ. Παπασωτηρίου, «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική: 6^{ος} -11^{ος} αιώνας», Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, έκδοση 7^η, Αθήνα 2011, σελ. 16-33.

³ Με εξαίρεση την έξοδο του Ισραήλ προς τη Μεσόγειο, τα γειτονικά κράτη που το περικλείουν αποτελούνται από αραβικούς ή και μουσουλμανικούς πληθυσμούς, εθνολογικά στοιχεία εντελώς ξένα προς τους Ισραηλίτες. Μάριος Ευρυβιάδης, «Η περιφερειακή στρατηγική του Ισραήλ», Greek-American News, <http://www.greekamericannewsagency.com/2010-01-19-17-50-12/2010-01-21-18-33-16/11881-2011-05-09-21-39-38>, (11/07/2014).

των εξελίξεων ήταν η προσέγγιση των κρατών της περιοχής, από την πλευρά των Η.Π.Α, μέσω μία έμμεσης στρατηγικής προσέγγισης, που θα την απελευθέρωναν από άμεσες δεσμεύσεις ασφάλειας έναντι του Ισραήλ. Έτσι η σταδιακή απομάκρυνση των Η.Π.Α από την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, επηρέασε την στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης του Ισραήλ.

Αυτό που ισχύει στις διεθνείς σχέσεις είναι ότι οι μικρές χώρες σαν το Ισραήλ όταν έχουν να αντιμετωπίσουν μια περιφερειακή απειλή ασφαλείας, προσπαθούν να αυξήσουν τη δύναμή τους μέσω περιφερειακών συμμαχιών οι οποίες θα τους εξασφαλίσουν το στρατηγικό βάθος που χρειάζονται για την προβολή ισχύος καθώς και μία συμμαχία με μια μεγάλη δύναμη παγκοσμίου επιπέδου. Από τη μεριά των μεγάλων δυνάμεων αυτές προσπαθούν να ταυτίσουν τα συμφέροντά τους με μικρές χώρες για λόγους ισορροπίας, δηλαδή, τη μείωση της ισχύος των δικών τους αντιπάλων στο διεθνές σύστημα. Τα ανωτέρω θα μπορούσαν να εξηγήσουν την πολιτική του Ισραήλ και τις αλλαγές του μέσα στο χρόνο.

Κεφάλαιο 2°

Ο πόλεμος του «Yom Kippur», ξεκίνησε όταν ο Αραβικός συνασπισμός της Αιγύπτου και της Συρίας εξαπέλυσε μία αιφνιδιαστική επίθεση στις Ισραηλινές οχυρωμένες θέσεις στη χερσόνησο του Σινά Δυτικά και στα υψίπεδα του Γκολάν από Ανατολικά, τις οποίες είχαν καταλάβει κατά τη διάρκεια του πολέμου των έξι ημερών του 1967, την ιερότερη ημέρα της Ιουδαϊκής θρησκείας, του Yom Kippur. Κατά το ξέσπασμα του πολέμου τόσο οι Η.Π.Α όσο και η Σοβιετική Ένωση ενίσχυσαν ανεφοδιάζοντας αντίστοιχα τους συμμάχους τους κατά τη διάρκεια του πολέμου, γεγονός που οδήγησε σε πυρηνική κλιμάκωση των δύο υπερδυνάμεων. Οι εχθροπραξίες ξεκίνησαν με μία επιτυχημένη μαζική απόπειρα διέλευσης της διώρυγας του Σουέζ, όπου μετά τη διείσδυση πέρα από τη γραμμή κατάπαυσης πυρός του 1967, οι Αιγυπτιακές δυνάμεις διείσδυσαν στη χερσόνησο. Μετά από τρεις ημέρες εχθροπραξιών οι Ισραηλινές δυνάμεις κατάφεραν να κινητοποιήσουν τις εφεδρείες τους και να σταματήσουν την Αιγυπτιακή και Συριακή προέλαση, όπου οι συριακές δυνάμεις οδηγήθηκαν στη γραμμή κατάπαυσης πυρός πριν τον πόλεμο. Μέσα σε μία εβδομάδα από την έναρξη του πολέμου, το ισραηλινό πυροβολικό ήταν σε θέση να πλήξει περιοχές στα περίχωρα της Δαμασκού. Καθώς ο Πρόεδρος της Αιγύπτου, Anwar Sadat, άρχισε να ανησυχεί για την ακεραιότητα του Συριακού στρατού, του μεγαλύτερου συμμάχου του, πίστευε ότι προελαύνοντας βαθύτερα στη χερσόνησο του Σινά για την κατάληψη δύο στρατηγικής σημασίας περασμάτων θα ενίσχυε τη διαπραγματευτική του θέση. Στηριζόμενος σε αυτή του την αντίληψη και σε αντίθεση με την άποψη του Αρχηγού των ενόπλων δυνάμεων, διέταξε τη διεξαγωγή επιθετικών επιχειρήσεων με απογοητευτικά αποτελέσματα. Οι Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις εκμεταλλευόμενες το σημείο συνένωσης των δύο αιγυπτιακών σωμάτων στρατού, αντεπιτέθηκαν διασχίζοντας τη διώρυγα του Σουέζ μέσα σε Αιγυπτιακό έδαφος και

άρχισαν μία προσεκτική προέλαση προς δύο κατευθύνσεις, νότια και δυτικά προς το Κάιρο, με αποτέλεσμα να καταφέρουν να αποκόψουν τις γραμμές ανεφοδιασμού της Αιγυπτιακή 3^{ης} στρατιάς, η οποία είχε προωθηθεί στην ανατολική όχθη της διώρυγας στη χερσόνησο του Σινά.

Στις 22 Οκτωβρίου απέτυχε μία προσπάθεια των Ηνωμένων εθνών για κατάπαυση του πυρός, με αποτέλεσμα μέχρι τις 24 Οκτωβρίου οι Ισραηλινοί να έχουν αποκόψει πλήρως την 3^η αιγυπτιακή στρατιά και την πόλη του Σουέζ, οδηγώντας σε ένταση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, με τελική διευθέτηση κατάπαυσης του πυρός στις 25 Οκτωβρίου.

Ο πόλεμος είχε μακροπρόθεσμες επιπλοκές, καθώς ο αραβικός συνασπισμός, στηριζόμενος στις αρχικές επιτυχίες των δυνάμεών του ένωσε εξιλεωμένος από την ήττα του 1967, ενώ αντίστοιχα οι Ισραηλινοί παρά τις στρατιωτικές τους επιτυχίες και την ανατροπή της αρχικής κατάστασης, αναγνώρισαν το γεγονός ότι η στρατιωτική υπεροχή των Ισραηλινών δυνάμεων έναντι αυτών των αραβικών κρατών είχε κλονιστεί και δεν ήταν εξασφαλισμένη. Αυτές οι αλλαγές οδήγησαν στις διαπραγματεύσεις του 1978, στο Camp David, όπου στα πλαίσια επίτευξης ειρηνευτικών διαδικασιών συμφωνήθηκε η επιστροφή της χερσονήσου του Σινά στην Αίγυπτο και εξομάλυνε την κατάσταση καθώς αποτέλεσε την πρώτη ειρηνευτική διαδικασία του Ισραήλ με αραβική χώρα ενώ παράλληλα απομάκρυνε την Αιγυπτιακή προσέγγιση από τη Σοβιετική σφαίρα επιρροής.

2.1 Ιστορική αναδρομή Αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων από το 1967 έως το 1970.

2.1.1 Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών

Ο πόλεμος του 1973 αποτέλεσε μέρος από τις Αραβο – ισραηλινές διενέξεις που ξέσπασαν μετά τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, το 1948, τα αίτια του οποίου ανάγονται κυρίως στο αποτέλεσμα του πολέμου των έξι (6) ημερών του 1967.

Με τον πόλεμο των «Έξι Ημερών» η στρατηγική θέση του Ισραήλ είχε αλλάξει ριζικά, αποκτώντας για πρώτη φορά στην ιστορία του βάθος στην άμυνά του, με την έρημο του Σινά στο Νότο να λειτουργεί ως ένα φυσικό φράγμα, ο έλεγχος της Δυτικής όχθης του Ιορδάνη ποταμού να απομακρύνει τις εχθρικές δυνάμεις από την ευρύτερη περιοχή πέριξ της Ιερουσαλήμ και στο Βορά με την κατάληψη των Υψιπέδων του Γκολάν στα σύνορα με τη Συρία, οι ένοπλες δυνάμεις του Ισραήλ να απειλούν τη Δαμασκό. Η αναπάντεχη νίκη του 1967, είχε ως αποτέλεσμα πολλά από τα μειονεκτήματα των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων να «κρυφτούν κάτω από το χαλί» καθώς η Ισραηλινή διοίκηση πιστώθηκε με επιτυχίες που βασιζόνταν όχι τόσο στις ικανότητες της, αλλά στα λάθη, την ανεπάρκεια και την έλλειψη συντονισμού τόσο της ανώτερης διοίκησης των Αράβων όσο και του αξιόμαχου του έμφυχου δυναμικού των αραβικών ενόπλων δυνάμεων⁴. Επιπρόσθετα, η εμπλοκή της Σοβιετικής Ένωσης στις Αραβικές χώρες για την αποφυγή διεξαγωγής διαπραγματεύσεων με το Ισραήλ, με τη λήξη του πολέμου, καθώς και η εμπλοκή της σε ένα σχέδιο ανασυγκρότησης του Αιγυπτιακού και του Συριακού στρατού, επηρέασε τη στάση των αραβικών κρατών απέναντι στις ειρηνευτικές προτάσεις του Ισραήλ, παρόλο που στις 19 Ιουλίου του 1967, το Ισραηλινό υπουργικό συμβούλιο είχε αποφασίσει ομόφωνα την επιστροφή της περιοχής του Σινά στην Αίγυπτο και των Επίπεδων του Γκολάν στη Συρία με παράλληλη αποστρατικοποίηση για την επίτευξη ειρήνης⁵. Βέβαια ο έλεγχος της χερσονήσου του Σινά, στο νοτιότερο άκρο της οποίας βρίσκονταν τα στρατηγικής σημασίας Στενά του Τιράν, στην είσοδο του κόλπου της Άκαμπα, προσέδωσαν στο Ισραήλ τον έλεγχο των πετρελαιοπηγών του Κόλπου του Σουέζ, καλύπτοντας έτσι ένα μεγάλο μέρος των πετρελαϊκών αναγκών του. Επιπρόσθετα, από τη στιγμή που θα εντοπιζόταν ηλεκτρονικά ενδεχόμενη αεροπορική επίθεση της Αιγυπτιακής αεροπορίας, οι ισραηλινοί είχαν πλέον στη διάθεσή τους τετραπλάσιο χρόνο αντίδρασης, περί τα 16 λεπτά⁶.

⁴C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 346-47

⁵ Η Αραβική σύνοδος κορυφής στο Χαρτούμ, στις 01 Σεπτεμβρίου 1967, εξέδωσε το ψήφισμα των τριών «Όχι» : «όχι στην αναγνώριση, στις διαπραγματεύσεις και την ειρήνη με το Ισραήλ. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 348, 355

⁶ . C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 352

2.1.2 Ο Πόλεμος Φθοράς

Έτσι οι γεωπολιτικές σκοπιμότητες των Σοβιετικών και η οδυνηρή ήττα των Αράβων στον πόλεμο του 1967, σε αντιπαραβολή με τα οφέλη που αποκόμισε το Ισραήλ, δημιούργησαν τις συνθήκες για την αναζωπύρωση των εχθροπραξιών, με την έναρξη του «Πολέμου της Φθοράς» από τον Ιούλιο του 1967 έως τον Αύγουστο του 1970. Εκείνη την περίοδο, η πολιτική των αράβων καθορίστηκε στη σύνοδο της 1^{ης} Σεπτεμβρίου του 1967 στο Χαρτούμ, με το ψήφισμα των «τριών όχι», ενώ παράλληλα ο Πρόεδρος Νάσσερ της Αιγύπτου, καθόρισε τις τρεις διαδοχικές φάσεις από τις οποίες θα περνούσε η Αιγυπτιακή στρατιωτική πολιτική, αυτή της «αμυντικής αποκατάστασης», αυτή της «επιθετικής άμυνας» και τέλος τη φάση της «απελευθέρωσης» η οποία και τελικά οδήγησε στον πόλεμο του «Yom Kippur».

Το Σεπτέμβριο του 1968 ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση, με τη βοήθεια των Σοβιετικών, κατά την οποία ο Αιγυπτιακός στρατός όχι μόνο αναπλήρωσε ποσοτικά τις απώλειες σε υλικό που υπέστη στον πόλεμο των έξι ημερών αλλά αναβαθμίστηκε και ποιοτικά, με την πρόσκτηση αεροσκαφών MIG-21 και άρματα μάχης T-54/55 καθώς επίσης και την εμπλοκή χιλιάδων Σοβιετικών στρατιωτικών συμβούλων τόσο ως προς την αναδιοργάνωση και αναβάθμιση της εκπαίδευσης όσο και ως προς τις μελλοντικές στρατιωτικές επιχειρήσεις. Κατά την επόμενη φάση της «Επιθετικής Άμυνας», τόσο λόγω της συντριπτικής υπεροχής σε δύναμη πυρός όσο και των δυνάμεων που διέθετε η Αίγυπτος στη Δυτική όχθη της διώρυγας του Σουέζ⁷, το Ισραήλ επέλεξε παράλληλα με την ανάπτυξη οχυρωματικών έργων⁸ και την εφαρμογή της στρατηγικής της «έμμεσης προσέγγισης»⁹ μέχρι και τον Ιούλιο του 1969, προσβάλλοντας στόχους στρατηγικής και στρατιωτικής σημασίας στο εσωτερικό της Αιγύπτου με χρήση καταδρομικών επιχειρήσεων¹⁰.

Από την εμπειρία του πολέμου των «Έξι ημερών», οι Αιγύπτιοι είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι σε ένα στατικό πόλεμο φθοράς, οι Ισραηλινές δυνάμεις θα μειονεκτούσαν, λόγω της αποδυνάμωσης της τακτικής του ελιγμού καθώς οι Αιγυπτιακές δυνάμεις υπερτερούσαν σημαντικά στη διατιθέμενη ισχύος πυρός του πυροβολικού που διέθεταν έναντι των αντιπάλων

⁷ Στις αρχές Σεπτεμβρίου 1967, όπου ξεκίνησε η 2^η φάση του Αιγυπτιακού σχεδίου, είχαν συγκεντρωθεί περί τις 150.000 αιγύπτιοι στρατιώτες υποστηριζόμενοι από Σοβιετικούς στρατιωτικούς συμβούλους. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 360

⁸ Η οχυρωματική γραμμή του «Μπαρ Λεβ» αποτελούσε το μεγαλύτερο αντίστοιχο τεχνικό έργο που είχε γίνει κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ, για την κατασκευή της οποίας αποξυλώθηκαν οι σιδηροδρομικές γραμμές που διέσχισαν το Σινά προς την Καντάρα, με επιπτώσεις στις γραμμές μεταφοράς ενισχύσεων. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 366

¹⁰ Χαρακτηριστικά αναφέρεται η επιχείρηση προσβολής στις γέφυρες «Κίνα» και «Νατζ Χαμάντι» και σε ένα σταθμό μετασηματισμού ηλεκτρικής ισχύος στην περιοχή, σε αποστάσεις 480 χλ νότια του Καΐρου και 240 χλ βόρεια του Ασουάν, τον Οκτώβριο του 1968 καθώς επίσης και η επιχείρηση στο σταθμό του «Ρας Αμπάς», στην οποία αφαιρέθηκε και μεταφέρθηκε στο Ισραήλ ένας τελευταίος τύπος Σοβιετικής κατασκευής ραντάρ (P12) συνολικού βάρους 7 τόνων, τον Σεπτέμβριο του 1969 . C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 362, 382

τους. Επιπρόσθετα πίστευαν ότι μέσω της διεξαγωγής ενός πολέμου φθοράς, θα αυξανόντουσαν οι ανθρώπινες απώλειες των Ισραηλινών, επηρεάζοντας σημαντικά το ηθικό τους τόσο στο προσωπικό των ενόπλων δυνάμεών τους όσο και στον άμαχο πληθυσμό με ότι αυτό συνεπάγεται στην εσωτερική πολιτικο – οικονομική τους σταθερότητα και την στρατιωτική αποτρεπτική τους ισχύς. Παράλληλα από θέμα πολιτικής, οι συνεχείς μάχες κατά μήκος της διώρυγας θα κρατούσαν σε επικαιρότητα το θέμα στον Ο.Η.Ε και έτσι θα εντεινόντουσαν οι πολιτικές πιέσεις προς το Ισραήλ.

Οχυρωματική γραμμή «Μπαρ Λεβ» : Πρωταρχικός στόχος ήταν ο απόλυτος έλεγχος κατά μήκος της ακτογραμμής , ώστε να δύναται να αποτρέψει οποιαδήποτε προσπάθεια δημιουργία προγεφυρώματος στην ανατολική όχθη από πλευρά της Αιγύπτου, ενώ παράλληλα αποσκοπούσε στον περιορισμό των απωλειών από την πλευρά του Ισραήλ και την δημιουργία προϋποθέσεων για την αντιμετώπιση του πολέμου φθοράς με αντίστοιχα χτυπήματα με χρήση καταδρομικών επιχειρήσεων, αφήνοντας βέβαια αναξιοποίητα την ταχύτητα και την ευελιξία που παραδοσιακά χαρακτήριζαν τις Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις. Από τον Ιούλιο του 1969 η Ισραηλινή αεροπορία με παράτολμες επιδρομές ενάντια στα αιγυπτιακά αντιαεροπορικά συστήματα Σοβιετικής κατασκευής κατάφερε σε πρώτη φάση να αποκτήσει πλήρη αεροπορική υπεροχή με τον περιορισμό της δράσης της αντίστοιχης αιγυπτιακής αεροπορίας, σε δεύτερη φάση να καταστρέψει τους πυραύλους και τα ραντάρ της αιγυπτιακής αεράμυνας και τέλος να πλήξει στρατιωτικές εγκαταστάσεις σε μεγάλο βάθος , πλησίον του Καΐρου και άλλων πόλεων, με απώτερο σκοπό την πολιτικο – κοινωνική αποσταθεροποίηση της Αιγύπτου και την επαναφορά της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου, η απόφαση των Ισραηλινών για πραγματοποίηση βομβαρδισμών στρατιωτικών εγκαταστάσεων σε μεγάλο βάθος μέσα σε Αιγυπτιακό έδαφος, από τον Φεβρουάριο μέχρι το Μάρτιο του 1970, με απώτερο σκοπό την πίεση της Αιγύπτου για κατάπαυση του πυρός και έναρξη διαπραγματεύσεων, βραχυπρόθεσμα μπορεί να επέδρασαν αρνητικά στο ηθικό και το αίσθημα ασφάλειας των αιγυπτίων αλλά από πολιτικής άποψης δεν κατάφερε να φθείρει το καθεστώς του Νάσσερ και να ανακόψει τις αιγυπτιακές επιθέσεις κατά μήκος της διώρυγας. Μακροπρόθεσμα, όμως, οδήγησε τον τελευταίο σε στενότερη συνεργασία με τη Σοβιετική ένωση, μέσω της αποστολής όχι μόνο στρατιωτικών συμβούλων αλλά και μάχιμων στρατευμάτων¹¹. Τα Σοβιετικά στρατεύματα στην Αίγυπτο ανήλθαν σε περίπου 15.000 άνδρες και επάνδρωσαν τόσο τις αεροπορικές και πυραυλικές εγκαταστάσεις όσο και την επάνδρωση αεροσκαφών με Σοβιετικούς χειριστές, αναλαμβάνοντας έτσι την ευθύνη προστασίας του

¹¹ Τον Απρίλιο του 1970 άρχισαν να πετάνε στον αιγυπτιακό εναέριο χώρο αεροσκάφη MIG-21 με Σοβιετικούς χειριστές.

Αιγυπτιακού στρατηγικού βάθους. Με αυτό τον τρόπο οι Σοβιετικοί από την πλευρά τους κατάφεραν να επιτύχουν το στρατηγικό τους στόχο της εγκατάστασης στρατιωτικών δυνάμεων τόσο στη μεσόγειο όσο και κατά μήκος της διώρυγας του Σουέζ, ελέγχοντας ουσιαστικά το θαλάσσιο πέρασμα από τη Μεσόγειο προς τον Ινδικό ωκεανό¹².

Ο «Πόλεμος Φθοράς» αποτέλεσε ουσιαστικά την περίοδο αναδιάταξης των Αραβικών και κυρίως των Αιγυπτιακών δυνάμεων τόσο σε στρατιωτική υποδομή και οργάνωση όσο και σε πολιτικούς στόχους, ενώ παράλληλα αποτέλεσε την αιτία οχύρωσης και αμυντικής αναδιάταξης των Ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων. Επιπρόσθετα από τακτική άποψη ο πόλεμος Φθοράς, είχε αποκτήσει και ιδιαίτερη σημασία για τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής (Η.Π.Α – Ε.Σ.Σ.Δ) καθώς στην Αίγυπτο ουσιαστικά δοκιμαζόταν ολόκληρο το σύστημα αεράμυνας της Σοβιετικής Ένωσης απέναντι στις Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις οι οποίες χρησιμοποιούσαν όπλα δυτικής κατασκευής, καθώς επίσης και νέες μέθοδοι και νέες μορφές στρατηγικής σε πολλούς τομείς ιδιαίτερα στον τομέα της αεράμυνας¹³.

2.2 Ο Πόλεμος του «Yom Kippur»

Από την πλευρά των αράβων, ο πόλεμος αυτός είχε τα αίτιά του στη λήξη του πολέμου των έξι ημερών του 1967, κατά τον οποίο η βαριά ήττα του Αραβικού συνασπισμού εναντίον του Ισραήλ, ώθησε τον Πρόεδρο Σαντάτ στην κατάστρωση ενός πολιτικο – στρατιωτικού σχεδίου για την ανάκτηση της χερσονήσου του Σινά από την Αίγυπτο και των υπόλοιπων εδαφών που είχαν χάσει οι άραβες. Ο Σαντάτ είχε ορθά εκτιμήσει ότι, ανεξάρτητα από το μέγεθος της στρατιωτικής κινητοποίησης των Αιγυπτίων ενάντια στο Ισραήλ, το τελευταίο θα αντιδρούσε σε μεγάλη κλίμακα, οπότε δεν είχε άλλη επιλογή παρά την σχεδίαση, οργάνωση και υλοποίηση μίας όσο το δυνατόν μεγαλύτερης επίθεσης.

Από την πλευρά των Ισραηλινών, αν και δεν είχε αποκλειστεί η πιθανότητα μιας μεγάλης Αιγυπτιακής επίθεσης κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ, υπήρχε η εκτίμηση ότι οι Αιγυπτιακές δυνάμεις δε θα ξεκινούσαν ένα νέο πόλεμο αν δεν ήταν σε θέση να πλήξουν τις στρατιωτικές αεροπορικές εγκαταστάσεις και την πολεμική αεροπορία του Ισραήλ. Συμπερασματικά λοιπόν, για να το επιτύχουν αυτό οι Αιγύπτιοι θα έπρεπε να εξοπλιστούν με αρκετά σμήνη βομβαρδιστικών και

¹² Την περίοδο εκείνη η Σοβιετική Ένωση βρισκόταν σε αντιπαράθεση με την Κίνα και υπό αυτή την κατάσταση, ο έλεγχος της διώρυγα του Σουέζ ως στρατηγικό σημείο πρόσβασης στον Ινδικό ωκεανό, αποκτούσε ιδιαίτερη σημασία. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 388

¹³ Κατά μήκος της διώρυγας από τον Ιούλιο του 1970 και μετά τόσο στην Αίγυπτο όσο και στη Συρία, οι Σοβιετικοί συμπλήρωσαν το ιφιστάμενο δίκτυο αεράμυνας με αντιαεροπορικούς πυραύλους SAM-6, οι οποίοι σε αντίθεση με τους SAM -2 / 3 ήταν σχεδόν απρόσβλητοι από τα ηλεκτρονικά αντίμετρα των Ισραηλινών. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 397

μαχητικών – βομβαρδιστικών μέσης ακτίνας δράσης, εκτίμηση η οποία δεν ήταν σε θέση να υλοποιηθεί πριν το 1975, σύμφωνα με την Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών του Ισραήλ.

Ένας σημαντικός παράγοντας βέβαια που δεν ελήφθη υπόψη στις εκτιμήσεις των Ισραηλινών ήταν τα εσωτερικά πολιτικά προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει Πρόεδρος Σαντάτ καθώς, τρία χρόνια από την ανάληψη της εξουσίας μετά το θάνατο του Προέδρου Νάσσερ (28 Σεπτεμβρίου 1970), η κοινωνική συνοχή και το ηθικό της χώρας επιδεινώνονταν ραγδαία η οποία με την παράλληλη ύφεση που έπληξε την Αιγυπτιακή οικονομία επιδείνωσαν την κατάσταση. Ο Σαντάτ ήξερε ότι οι διαρθρωτικές αλλαγές που έπρεπε να εφαρμοστούν για την εξυγίανση της οικονομίας, ήταν δύσκολο να γίνουν αποδεκτές από ένα μεγάλο τμήμα του Αιγυπτιακού λαού καθώς περιείχαν σκληρά και αντιλαϊκά διαρθρωτικά μέτρα, οπότε μία μεγάλη στρατιωτική νίκη στα πλαίσια της εξιλέωσης από τη μεγάλη ήττα του 1967, θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις και τη δημοτικότητα που χρειαζόταν για την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος.

Υπό αυτές τις συνθήκες οι Σοβιετικοί πρότειναν στον Αιγύπτιο υπουργό Άμυνας, το στρατηγό Ισμαήλ Αλί το Φεβρουάριο του 1973, την ανάπτυξη ενός Σοβιετικής σχεδίασης αντιαεροπορικού συστήματος, για την αντιμετώπιση της Ισραηλινής αεροπορίας πάνω από την περιοχή της διώρυγας, το οποίο θα αποτελείτο από ένα μεγάλο αριθμό αντιαεροπορικών συστοιχιών πυραύλων επιφανείας – αέρος SAM – 2 / 3 / 6 καθώς και συμβατικών αντίστοιχου τύπου όπλων. Παράλληλα, στα πλαίσια της αποτροπής ενδεχόμενων αιφνιδιαστικών αεροπορικών επιθέσεων των Ισραηλινών σε μεγάλο επιχειρησιακό βάθος εντός της Αιγύπτου προσφέρθηκε ο εφοδιασμός των αιγυπτίων με Σοβιετικής κατασκευής πυραύλους επιφανείας – επιφανείας τύπου SCUD, με δραστικό επιχειρησιακό βεληνεκές τα 300 χλμ., οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να πλήξουν κατοικημένες περιοχές εντός του Ισραήλ. Από στρατιωτικής άποψης, η παράδοση των πυραύλων αυτών τον Απρίλιο του 1973, αποτέλεσε και τον καθοριστικό παράγοντα που οδήγησε τον Πρόεδρο Σαντάτ στην απόφαση να πάει σε πόλεμο^{14 15}. Οι Σοβιετικοί από την πλευρά τους μετά τον εξοπλισμό της Αιγύπτου με πυραύλους SCUD, έθεσαν σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα εξοπλισμού της Συρίας με 50 συστοιχίες πυραύλων SAM για την κάλυψη των προσβάσεων της Δαμασκού.

Από την πλευρά του Ισραήλ, το στρατιωτικό κατεστημένο και ιδιαίτερα ο κλάδος των πληροφοριών και ο Υπουργός άμυνας, στρατηγός Μοσέ Νταγιάν, προσκολλημένοι στην αντίληψη ότι οι Αιγύπτιοι δεν ήταν σε θέση να διεξάγουν πόλεμο αν δεν ικανοποιούνταν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ερμήνευαν τις κινήσεις εξοπλισμού των Αιγυπτίων με τρόπο που να συμφωνεί με

¹⁴ . C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 408

¹⁵ Σε μία συνέντευξη του Προέδρου Σαντάτ που δημοσιεύτηκε στις 9 Απριλίου 1973 στο περιοδικό «Newsweek», ο Πρόεδρος αναφέρθηκε στο γεγονός αυτό καθώς επίσης και στην πρόθεσή του να πάει σε πόλεμο.

αυτή την αντίληψη. Επιπρόσθετα η λανθασμένη αυτή εκτίμηση ενισχύθηκε και από ένα καλά οργανωμένο σχέδιο παραπλάνησης και παραπληροφόρησης που εκτελέστηκε από μία ειδική ομάδα που είχε συγκροτηθεί για αυτό το σκοπό και η οποία είχε ως αποστολή την παρακολούθηση και την κατεύθυνση αυτού του σχεδίου ώστε να επιβεβαιωθούν οι εσφαλμένες αντιλήψεις που επικρατούσαν τόσο στο Ισραήλ, όσο και στην Ουάσινγκτον ή αλλού¹⁶.

Οι Αιγύπτιοι εκτός από τα μέτρα εξουδετέρωση της Ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας που είχαν πάρει, παράλληλα είχαν αναπτύξει ένα διεξοδικό σχέδιο αντιαρματικής άμυνας απέναντι στις τεθωρακισμένες δυνάμεις του Ισραήλ, ενώ απέναντι στην ταχύτατη επιστράτευση των Ισραηλινών δυνάμεων εφεδρείας αντιπαράτασαν το όπλο του αιφνιδιασμού. Από πολιτικής άποψης, η Σοβιετική Ένωση ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, θα πίεζε και θα διασφάλιζε την κατάπαυση του πυρός σε περίπτωση αποτυχίας της επίθεσης ενώ σε αντίθετη περίπτωση θα πρόβαλε αντιστάσεις για ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Το αμυντικό δόγμα του Ισραήλ, το οποίο σαν μικρό σε μέγεθος κράτος δεν μπορούσε να διατηρεί μία μεγάλη μόνιμη δύναμη, στηριζόταν στον Κλάδο των Πληροφοριών, που θα παρείχε μία έγκαιρη προειδοποίηση για την επιστράτευση των εφεδρειών και στον τακτικό στρατό, ο οποίος θα συγκρατούσε την αρχική φάση της επίθεσης μέχρι να συγκροτηθούν οι εφεδρείες, με την παράλληλη υποστήριξη της αεροπορίας η οποία αποτελείτο από μόνιμες δυνάμεις. Με τη χρήση αυτών των παραγόντων, εξασφαλιζόταν ο απαραίτητος χρόνος για την πλήρη ενεργοποίηση των εφεδρειών σε περίπτωση πολέμου. Με βάση αυτή τη στρατηγική, θεωρείτο ότι οι υπηρεσίες Πληροφοριών θα ήταν σε θέση να παρέχουν, στη χειρότερη των περιπτώσεων, μία προειδοποίηση τουλάχιστον 48 ωρών πριν από μία σχεδιασμένη επίθεση των αράβων.

Νωρίς το πρωί της 6^{ης} Οκτωβρίου 1967, λίγες ώρες πριν την ταυτόχρονη επίθεση της Αιγύπτου και της Συρίας εναντίον του Ισραήλ, με την επιβεβαίωση της επικείμενης επίθεσης από πληροφορίες που συνέλεξε η υπηρεσία πληροφοριών του Ισραήλ, σε μία σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 08.05 πμ, στο πιο υψηλό επίπεδο λήψης απόφασης, ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων, στρατηγός David Elazar, ζήτησε την άδεια από την πρωθυπουργό Golda Meir, αφενός να εξαπολύσει μία προληπτική αεροπορική επίθεση εναντίον των Συριακών αεροδρομίων, πυραυλικών συστοιχιών επιφανείας – αέρος και τμημάτων των χερσαίων δυνάμεων και αφετέρου να διατάξει γενική επιστράτευση. Οι προτάσεις του αυτές βέβαια υλοποιήθηκαν μόνο ως προς το θέμα της επιστράτευσης, καθώς μία προληπτική επίθεση, σύμφωνα με την πρωθυπουργό, θα ενοχοποιούσε το Ισραήλ στη Διεθνή κοινότητα ότι ξεκίνησε τον πόλεμο και ενδεχόμενα να

¹⁶ Οι στρατηγοί Νταγιάν και Ράμπιν εξέφραζαν δημόσια την άποψη ότι δεν επέκειτο πόλεμος με την Αίγυπτο, καθώς και εκτιμήσεις που υπογράμμιζαν τις ελλείψεις των Αιγυπτίων. . C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 410

δημιουργούσε πρόβλημα σε μελλοντική υποστήριξη της χώρας από τις Η.Π.Α, καθώς η ίδια είχε δεσμευτεί στον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών, Χένρυ Κίσσιγκερ, σε αντίστοιχο αίτημα του ιδίου για αποφυγή προληπτικής επίθεσης από πλευράς του Ισραήλ¹⁷ ¹⁸. Οι ανησυχίες της πρωθυπουργού Golda Meir για την αποφυγή μίας προληπτικής επίθεσης, εναντίον των Σύριων, εκτός από τις Αμερικανικές πιέσεις ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι πολλές από τις άλλες αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες ήταν περισσότερο εξαρτώμενες ενεργειακά από τις εξαγωγές των χωρών του ΟΠΕΚ, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη μία ενδεχόμενη απειλή για εφαρμογή εμπάργκο πετρελαίου προς αυτές, είχαν σταματήσει να προμηθεύουν το Ισραήλ με οπλισμό και πυρομαχικά, καθιστώντας το απόλυτα εξαρτώμενο από τις Η.Π.Α στον τομέα αυτό.

2.2.1 Το Βόρειο Μέτωπο

Η συνολική δύναμη που παρέτασσε η Συρία απέναντι στο Ισραήλ ανερχόταν σε 1.500 άρματα μάχης και 1.000 στοιχεία πυροβολικού, με την παράλληλη υποστήριξη από πυραυλικά συστήματα επιφανείας – αέρος για την προστασία της Δαμασκό, ενώ το Ισραήλ διέθετε στην περιοχή περίπου 170 άρματα μάχης και 60 στοιχεία πυροβολικού¹⁹. Το σχέδιο των Σύριων αποσκοπούσε στην κατάληψη του συνόλου των Υψιπέδων του Γκολάν σε διάστημα περίπου μίας ημέρας από την έναρξη των εχθροπραξιών στις 14.00 της 06^{ης} Οκτωβρίου, μέχρι το βράδυ της Κυριακής 07 Οκτωβρίου 1973, ενώ στη συνέχεια οι δυνάμεις τους θα προετοιμάζονταν για περαιτέρω διείσδυση στην περιοχή της Γαλιλαίας, εντός Ισραηλινού εδάφους. Μέχρι το μεσημέρι της Τετάρτης 10 Οκτωβρίου, περίπου τέσσερις ημέρες μετά από σθεναρή αντίσταση των Ισραηλινών οι οποίοι αντιμετώπισαν μία δύναμη 1500 αρμάτων μάχης, δυτικά της αρχικής γραμμής προέλαση των συριακών δυνάμεων δεν είχε απομείνει σχεδόν κανένα άρμα μάχης, ενώ είχαν δημιουργηθεί οι συνθήκες για την εκδήλωση της Ισραηλινής αντεπίθεσης.

Στο δίλλημα της αντιμετώπισης της ταυτόχρονης αραβικής επίθεσης σε δύο μέτωπα, η στρατηγική απόφαση του Ισραηλινού Γενικού Επιτελείου ήταν να δοθεί προτεραιότητα στην αντιμετώπιση των Συριακών δυνάμεων, ώστε να εξαλειφθεί οποιαδήποτε στρατιωτική απειλή ενάντια στα πληθυσμιακά κέντρα Βόρεια της Γαλιλαίας, καθώς δεν υπήρχε διαθέσιμο επιχειρησιακό βάθος ανάσχεσης όπως στο μέτωπο του Σινά. Επιπρόσθετα, ενδεχόμενες ενισχύσεις που πιθανόν να λάμβαναν οι Συριακές ένοπλες δυνάμεις από μονάδες άλλων συμμαχικών χωρών,

¹⁷ The national security archive, declassified archival records, The October War and U.S. Policy. (<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB98/octwar-10.pdf>)

¹⁸ C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινόι Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 414

¹⁹ Τα Συριακά άρματα μάχης ήταν τα πιο σύγχρονα Σοβιετικά άρματα μάχης της εποχής (T-55, T-62) τα οποία έφεραν και σύστημα νυχτερινής παρατήρησης και βολής, ενώ αυτά των ισραηλινών ήταν Αμερικανικής κατασκευής M60 και Βρετανικής τύπου Centurion. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινόι Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 519

όπως το Ιράκ, η Σαουδική Αραβία και η Ιορδανία καθώς επίσης και η απαγόρευση ανασύνταξης και εξοπλισμού του Συριακού στρατού, με το υλικό που κατέφθανε από τη Σοβιετική Ένωση, καθιστούσαν επιβεβλημένη την αντιμετώπιση των Σύριων ακόμα και σε επιχειρησιακό βάθος εντός της Συρίας στα περίχωρα της Δαμασκό, η οποία και εκδηλώθηκε από τις 11 Οκτωβρίου και αποσκοπούσε σε μία διείσδυση βάθους 20 χλμ εντός του Συριακού εδάφους²⁰.

2.2.2 Ο Πόλεμος στον Αέρα και στη Θάλασσα

Η εξέλιξη της τεχνολογίας είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση νέου τύπου αεροσκαφών και πυραυλικών συστημάτων, τα οποία καθόρισαν τις μάχες που διεξήχθησαν στον πόλεμο αυτό, μεταβάλλοντας ταυτόχρονα και την μέχρι τότε εφαρμοζόμενη τακτική χρήση της αεροπορικής ισχύος στο πεδίο της μάχης από επιχειρήσεις εγγύς υποστήριξης σε επιχειρήσεις καταστροφής πυραυλικών στόχων επιφανείας – επιφανείας τόσο για την προστασία των φίλιων δυνάμεων όσο και για την προστασία του φίλιου εδάφους.

Η Σοβιετική Ένωση, ως ο κύριος προμηθευτής όπλων και εκπαίδευσης της Αιγύπτου (και της Συρίας σε μικρότερο βαθμό), καθόρισε τη στρατιωτική στρατηγική της τελευταίας, καθώς την καθοδήγησε να αντιμετωπίσει την Ισραηλινή αεροπορική ανωτερότητα, τόσο στις πρώτες φάσεις του πολέμου με τη δημιουργία ενός σοβιετικής σχεδίασης αντιαεροπορικού συστήματος²¹, όσο και στη δυνατότητα των ισραηλινών να διεξάγουν επιθέσεις σε μεγάλο επιχειρησιακό βάθος με την προμήθεια πυραυλικών συστημάτων τύπου SCUD και FROG (Free Rocket Over Ground). Αυτά τα συστήματα, με εμβέλεια 300 και 90 χιλιόμετρα αντίστοιχα, έδιναν δυνατότητα επίθεσης σε πληθυσμιακά κέντρα του Ισραήλ, σε μεγάλο βάθος χωρίς τον κίνδυνο αναχαίτισης από τους Ισραηλινούς αντίστοιχων αποστολών από την Αιγυπτιακή αεροπορία. Από επιχειρησιακή πλευρά οι επιθέσεις της Αιγυπτιακής αεροπορίας δεν ήταν επικεντρωμένη στα Ισραηλινά στρατεύματα, όπως αυτή της Συρίας, αλλά σε στόχους όπως στρατιωτικά αεροδρόμια, σταθμούς ραντάρ, στρατηγεία διοίκησης και ελέγχου και στρατόπεδα σχετικά κοντά στην πρώτη γραμμή του μετώπου, με πολύ περιορισμένο βάθος διείσδυσης καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου.

²⁰ Οι Σοβιετικοί προς ενίσχυσης των Συριακών δυνάμεων έστησαν μία αερογέφυρα ανεφοδιασμού και υπό το φόβο κατάρρευσης του μετώπου ανακοίνωσαν στα Σοβιετικά μέσα ενημέρωσης ότι «η Σοβιετική Ένωση δε μπορεί να μείνει απαθείς στις εγκληματικές ενέργειες του Ισραηλινού στρατού», ενώ παράλληλα ο Σοβιετικός πρέσβης στην Ουάσινγκτον γνωστοποίησε στον Αμερικανό Υπουργό εξωτερικών Χένρι Κίσσινγκερ, ότι θα κλιμακώσουν την ετοιμότητα των δυνάμεών τους υπερ της Συρίας. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 530-42.

²¹ Το αντιαεροπορικό σύστημα της Αιγύπτου αποτελείτο από συνολικά 150 συστοιχίες πυραύλων (50 κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ), κινητές και σταθερές διαφόρων τύπων (SAM – 6, 2, 3, 7) με διαφορετικό ηλεκτρονικό σύστημα κατεύθυνσης που δυσχέραινε την εφαρμογή ηλεκτρονικών αντιμέτρων και εμβέλειες από 50 χλμ έως 22 χλμ. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 558

Τα σχέδια των Ισραηλινών, προκειμένου η πολεμική τους αεροπορία να αποκτήσει ελευθερία κινήσεων και να μπορεί να υποστηρίξει τις χερσαίες επιχειρήσεις, αρχικά βασίζονταν σε μία ολομέτωπη αεροπορική επίθεση για την εξουδετέρωση των εχθρικών πυραυλικών συστημάτων, η οποία όμως δεν επετεύχθη λόγω του μεγέθους και των επιπτώσεων που είχε η αραβική αιφνιδιαστική επίθεση στις αμυνόμενες χερσαίες δυνάμεις των Ισραηλινών. Έτσι η Ισραηλινή πολεμική αεροπορία, χωρίς την εξασφάλιση αρχικής καθολικής αεροπορικής υπεροχής με τη λήψη προφυλάξεων από τις συστοιχίες πυραύλων, περιορίστηκε σε επιχειρήσεις εγγύς υποστήριξης των δοκιμαζόμενων χερσαίων δυνάμεων με αποτέλεσμα στις τρεις πρώτες ημέρες του πολέμου να έχουν χάσει συνολικά 50 μαχητικά αεροσκάφη. Στο μέτωπο της Συρίας, με την παράλληλη αντεπίθεση των χερσαίων δυνάμεων η Ισραηλινή αεροπορία κατάφερε να καταστρέψει εκτός από 222 Συριακά μαχητικά αεροσκάφη και συστοιχίες πυραύλων και στόχους στρατηγικής υποδομής όπως πετρελαϊκές εγκαταστάσεις, σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και γέφυρες. Αντίστοιχα στο μέτωπο του Σινά, αν και επλήγησαν στρατιωτικά αεροδρόμια και πυραυλικά συστήματα, η Ισραηλινή αεροπορία επικεντρώθηκε σε επιχειρήσεις εγγύς υποστήριξης των χερσαίων δυνάμεων κάθε φορά που Αιγυπτιακές δυνάμεις επιχειρούσαν εκτός της πυραυλικής ομπρέλας προστασίας τους²². Επιπρόσθετα, μετά τις 18 Οκτωβρίου με την διαπεραίωση των Ισραηλινών χερσαίων δυνάμεων στη δυτική πλευρά της Διώρυγας του Σουέζ, οι οποίες επικεντρώθηκαν πρώτιστα στην καταστροφή των αντιαεροπορικών πυραυλικών συστοιχιών, η Ισραηλινή αεροπορία κατάφερε να αποκτήσει αεροπορική υπεροχή και να συνδράμει στις χερσαίες επιχειρήσεις ενώ παράλληλα όχι μόνο προστάτευσε τις στρατιωτικές και στρατηγικές υποδομές της χώρας από Αιγυπτιακές επιθέσεις αλλά επιπρόσθετα λειτούργησε ως παράγοντας ανάσχεσης σε ενδεχόμενη εμπλοκή Ιορδανικών δυνάμεων σε μάχες εντός Ισραηλινού εδάφους. Στη διάρκεια του πολέμου οι απώλειες των Αιγυπτίων και των Σύριων ανήλθαν σε 514 αεροσκάφη, οι περισσότερες μετά από αερομαχίες, ενώ οι αντίστοιχες απώλειες των Ισραηλινών σε 102, κυρίως από αντιαεροπορικά πυρά και πλήγματα πυραύλων κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων εγγύς υποστήριξης

23

²² Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αρματομαχία της 14^{ης} Οκτωβρίου, στην οποία έλαβαν μέρος περίπου 2.000 άρματα και από τις δύο πλευρές σε όλο το μήκος του πολέμου, στην προσπάθεια των Αιγυπτιακών δυνάμεων να καταλάβουν τα στρατηγικής σημασίας περάσματα Μίτλα και Γκίντι για την κατάληψη του κέντρου Μπίρ Γκαφγκάφα, εκθέτωντας τις δυνάμεις τους εκτός της αντιαεροπορικής τους ομπρέλας. Αυτή η μάχη υπήρξε καθοριστικής σημασίας για την έκβαση του πολέμου με 264 Αιγυπτιακά καταστραμμένα άρματα και 1.000 νεκρούς. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 469-72

²³ C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 556-66

Όσον αφορά τις ναυτικές επιχειρήσεις, αν και το Ισραηλινό ναυτικό είχε πολύ λιγότερες ναυτικές δυνάμεις από τους Σύριους και τους Αιγύπτιους²⁴, ακολουθώντας μία επιθετική τακτική όχι μόνο κατάφερε να περιορίσει τις κινήσεις των ναυτικών δυνάμεων των αντιπάλων του εγγύς των βασικών λιμένων του, αλλά επιπρόσθετα και να αναγκάσει τη διατήρηση και από τις δύο αντίπαλες χώρες ενός σχετικά μεγάλου αριθμού δυνάμεων – τεθωρακισμένα και πυροβολικό – κατά μήκος των ακτών τους για παροχή εγγύς προστασίας. Με το ξέσπασμα του πολέμου οι Αιγύπτιοι προχώρησαν σε ναυτικό αποκλεισμό της Ερυθράς θάλασσας στην περιοχή του 23^{ου} παράλληλου ενώ παράλληλα προσπάθησαν να διεξάγουν επιχειρήσεις ναυτικού αποκλεισμού στις μεσογειακές ακτές του Ισραήλ, με σκοπό το στρατηγικό αποκλεισμό των γραμμών ανεφοδιασμού του, χωρίς βέβαια το επιθυμητό αποτέλεσμα²⁵. Αντίστοιχα το Ισραηλινό ναυτικό απέκλεισε τον κόλπο του Σουέζ, χρησιμοποιώντας ως βάση το Σαρμ ελ Σείχ και την ακτή του Σινά. Έτσι και οι δύο πλευρές τελούσαν υπό ναυτικό αποκλεισμό τουλάχιστον σε ότι αφορούσε τις συνδέσεις τους με την Ανατολική Αφρική και την Ασία, χωρίς αυτό να επηρεάζει άμεσα τις γραμμές ανεφοδιασμού τους. Ο πόλεμος αυτός μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο πρώτος στον οποίο διεξήχθησαν ναυμαχίες με ευρεία χρήση πυραυλικών οπλικών συστημάτων, κατά τις οποίες κανένα Ισραηλινό σκάφος δεν βυθίστηκε, παρά το γεγονός ότι οι αντίπαλες ναυτικές δυνάμεις εξαπέλυσαν συνολικά 52 πυραύλους εναντίον του, ενώ αντίθετα οι αραβικές ναυτικές απώλειες ανήλθαν συνολικά σε 19 σκάφη εκ των οποίων 10 πυραυλάκατοι^{26 27}.

2.2.3 Στρατηγική Παραπλάνησης των Αιγυπτίων

Ο πρόεδρος της Αιγύπτου, Σαντάτ, εφάρμοσε ένα αποτελεσματικό σχεδιασμό παραπλάνησης τόσο των Ισραηλινών όσο και των Αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών, όπου με την επιστράτευση και τη μαζική κινητοποίηση που εφάρμοζε οδηγούσε στην αντίστοιχη κινητοποίηση των Ισραηλινών δυνάμεων στην ανατολική πλευρά της διώρυγας σύμφωνα με τα εν ισχύ Ισραηλινά επιχειρησιακά σχέδια, χωρίς όμως να λαμβάνει αντίστοιχα μέτρα πολιτικής προστασίας στο εσωτερικό της Αιγύπτου. Αποκορύφωμα αυτής της στρατηγικής παραπλάνησης ήταν η μαζική κινητοποίηση των δυνάμεών του στη δυτική μεριά της διώρυγας το Μάιο του 1973,

²⁴ Το Αιγυπτιακό ναυτικό διατηρούσε περί τα 10 υποβρύχια, 38 μικρές μονάδες κρούσης επιφανείας και 5 μεγάλες, το Συριακό αντίστοιχα 20 μικρές μονάδες κρούσης επιφανείας, ενώ το Ισραηλινό ναυτικό διέθετε μόνο 14 πυραυλάκατους. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 566

²⁵ Αν και το Αιγυπτιακό ναυτικό κατάφερε να αποκλείσει τα στενά του Bab-el-Mandeb με τη χρήση δύο αντιτορπιλικών και δύο υποβρυχίων, από όπου διέρχονταν ετήσια 18 εκατομμύρια τόνοι πετρελαίου, καθώς και να αποκλείσει την περιοχή του Abu Rudeis – πλούσια σε πετρέλαιο που καταλειφθεί στον πόλεμο των έξι ημερών - ναρκοθετώντας το Κόλπο του Σουέζ, η αποτυχία ναυτικού αποκλεισμού και στις Μεσογειακές ακτές δεν δημιούργησε προβλήματα στο Ισραήλ.

²⁶ Annati, Anti-ship missiles and countermeasures—part I (ASM), Naval Forces (2001), Vol. 22, Iss. 1, σ. 20.

²⁷ C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 570

η οποία ουσιαστικά αποπροσανατόλισε την Ισραηλινή υπηρεσία πληροφοριών, σύμφωνα με την οποία η μαζική και ταυτόχρονη συγκέντρωση δυνάμεων στα υψίπεδα του Γκολάν και στην δυτική πλευρά της διώρυγας δεν συσχετίστηκε με τις προθέσεις των αράβων²⁸. Έτσι τον Οκτώβριο του 1973, η επανάληψη της ίδιας στρατηγικής από τους Αιγύπτιους οδήγησε τις Ισραηλινές δυνάμεις σε αντίστοιχα συμπεράσματα, όπως αυτά του Μαΐου²⁹.

2.2.4 Παραλήψεις Υπηρεσιών Πληροφοριών Η.Π.Α – Ισραήλ

Ο πόλεμος του 1973 μπορεί να χαρακτηριστεί και σαν μεγάλη αποτυχία των Μυστικών υπηρεσιών τόσο του Ισραήλ όσο και των Η.Π.Α, όσον αφορά τη έγκαιρη ενημέρωση των κέντρων λήψης απόφασης των χωρών τους, για τους σχεδιασμούς της Αιγύπτου και της Συρίας. Επίσης δεν προέβλεψαν ότι μία εμπόλεμη σύγκρουση θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία κλιμάκωση της Ψυχροπολεμικής αντιπαράθεσης των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής καθώς και στη χρησιμοποίηση των εξαγωγών πετρελαίου, ως πολιτικό όπλο άσκησης διπλωματικών πιέσεων, από τις Αραβικές χώρες. Αυτή η αποτυχία των Υπηρεσιών Πληροφοριών να προβλέψουν το ξέσπασμα του πολέμου αποτέλεσε την αιτία περιθωριοποίησης των υπηρεσιών αυτών από τη διαδικασία χάραξης πολιτικής τόσο στο Λευκό Οίκο όσο και στην Κνεσέτ.

Σύμφωνα με μαρτυρία του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών, Henry Kissinger, όσο και του Διευθυντή της Κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (C.I.A.), William E. Colby, η διαδικασία πληροφοριών είχε αποτύχει παραδειγματικά, όχι τόσο στο πεδίο συλλογής επαρκών και αξιόπιστων πληροφοριών όσο στο πεδίο ανάλυσης και αξιολόγησης των ανωτέρω στοιχείων. Η παρερμηνευση αυτών των στοιχείων από τα επιμέρους τμήματα των υπηρεσιών αυτών παρατηρούνται από την άνοιξη του 1973, όπου σε μία κινητοποίηση του Αιγυπτιακού στρατού στη Δυτική όχθη της διώρυγας του Σουέζ, αποφάνθηκαν ότι οι κινήσεις αυτές αποσκοπούσαν στην ψυχολογική φόρτιση των αντιπάλων με σκοπό την διπλωματική επέμβαση των Η.Π.Α προς το Ισραήλ για την επίτευξη κάποιας συμφωνίας με τους Άραβες. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την αναφορά εκτίμησης πληροφοριών, που εκπονήθηκε εκείνη την περίοδο από τις Αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες, οι Αιγυπτιακές ένοπλες δυνάμεις πιθανόν δεν ήταν σε θέση να εκτελέσουν μεγάλης κλίμακας αποβατικές επιχειρήσεις για την κατάληψη εδάφους, ενώ μεμονωμένα οι συριακές ένοπλες δυνάμεις δεν αποτελούσαν απειλή με βάση την ίδια εκτίμηση. Αυτή η εκτίμηση παρέμεινε σταθερή μέχρι και τις 5 Οκτωβρίου του 1973 τόσο για τις Αμερικανικές όσο και για τις Ισραηλινές

²⁸ Από το 1971 είχαν οργανωθεί και εκτελεστεί τρεις αιγυπτιακές επιστρατεύσεις χωρίς να έχει ακολουθήσει έναρξη εχθροπραξιών.

²⁹ Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι αν και οι αιγυπτιακές δυνάμεις προετοιμάζονταν για επιθετικές επιχειρήσεις, οι καθημερινές δραστηριότητες τόσο των στρατιωτών όσο και των πολιτών που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή συνέχιζονταν χωρίς την παραμικρή αλλαγή (οι αιγύπτιοι στρατιώτες συνέχιζαν να ψαρεύουν στην όχθη της διώρυγας και να περιφέρονται χωρίς να φέρουν κράνος). C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 424.

υπηρεσίες πληροφοριών^{30 31}. Χαρακτηριστικά ένας σύμβουλος του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών, ο Lawrence Eagleburger, ισχυρίστηκε ότι ο Kissinger διαβάζοντας κάποιες πρόσφατες πληροφορίες συμπέρανε, αργά βέβαια και αυτός, ότι ο Πρόεδρος της Αιγύπτου θα ξεκινούσε εχθροπραξίες πριν οι Υπηρεσίες Πληροφοριών μπορέσουν να το αντιληφθούν. Επιπρόσθετα, ένα ανώτερο μέλος του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των Η.Π.Α σε θέματα Αραβο – Ισραηλινών σχέσεων, ο William Quandt, ισχυρίζεται ότι ο Γενικός Γραμματέας της Σοβιετικής Ένωσης, Brezhnev, είχε ενημερώσει προσωπικά τον Kissinger, σε παλαιότερη συνάντησή τους, για τις προθέσεις και τους σχεδιασμούς των Αράβων, πληροφορία την οποία ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών δεν κοινοποίησε στις Υπηρεσίες πληροφοριών³². Κατά την ακροαματική διαδικασία της επιτροπής «PIKE», διατυπώθηκαν καταθέσεις από διάφορες πηγές των υπηρεσιών πληροφοριών ότι η μυστικοπάθεια του Υπουργού των εξωτερικών των Η.Π.Α., Henry Kissinger, είχε επηρεάσει αποτελεσματικά τις εκτιμήσεις των αναλύσεων των πληροφοριών. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι δεν διαβίβασε στα αντίστοιχα τμήματα αναλύσεων πληροφορίες από τις συνομιλίες του με μία σειρά αξιωματούχων της Μέσης Ανατολής και της Σοβιετικής Ένωσης, παρά την προφανή χρησιμότητα αυτών των πληροφοριών³³.

Οι Αμερικανική κοινότητα των Υπηρεσιών πληροφοριών δεν μπόρεσε να προβλέψει τον επερχόμενο πόλεμο του 1973, κυρίως επειδή στηρίζονταν, σε στοιχεία και αναλύσεις των Ισραηλινών Υπηρεσιών πληροφοριών για θέματα που αφορούσαν την περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η αποτυχία των αντίστοιχων Ισραηλινών υπηρεσιών, σε αυτό το βαθμό, ήταν πρωτοφανής παρά την παραδοχή τους ως από τα καλύτερα συστήματα πληροφοριών στον κόσμο, ενώ οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την αποτυχία ποικίλουν.

Η επιτυχής πρόβλεψη της ηγεσίας των υπηρεσιών πληροφοριών του Ισραήλ, όσον αφορά μη ενδεχόμενων εχθροπραξιών από την πλευρά της Αιγύπτου λόγω εκτεταμένων κινητοποιήσεων στρατευμάτων της, την άνοιξη του 1973, σε αντιδιαστολή με την εκτίμηση του Αρχηγού των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, αντιστράτηγου David Elazar, για επικείμενο πόλεμο, αύξησε την

³⁰ Στις 30 Σεπτεμβρίου, ο Henry Kissinger (ο οποίος είχε γίνει Υπουργός Εξωτερικών μία εβδομάδα νωρίτερα), λαμβάνοντας υπόψη ασυνήθιστη συγκέντρωση Συριακών αρμάτων μάχης στα υψίπεδα του Γκολάν, ανέθεσε στη CIA την εκπόνηση μίας εκτίμησης πληροφοριών σύμφωνα με την οποία στις 5 Οκτωβρίου ανέφερε «the Egyptians do not appear to be preparing for a military offensive against Israel..... For the Syrian President, a military adventure now would be suicidal». Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 17.

³¹ Ο Kissinger στα απομνημονεύματά του αναφέρει ότι «every Israeli analysis before October 1973 agreed that Egypt and Syria lacked the military capability to regain their territory by force of arms: hence there would be no war». Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 18.

³² Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 18, 19.

³³ Christopher Andrew, «For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush», σ.392.

αξιοπιστία τους προς τα κέντρα λήψης απόφασης. Από τη μεριά τους αυτοί οι αξιωματικοί εκμεταλλευόμενοι αυτή την αξιοπιστία, παρέμεινα προσκολλημένοι σε κάποια στρατιωτικά συμπεράσματα από τον πόλεμο του 1967, με βάση τα οποία η Αίγυπτος δε θα ήταν σε θέση να εξαπολύσει μία επίθεση ενάντια στο Ισραήλ εάν η Πολεμική της Αεροπορία δεν ήταν σε θέση να εξουδετερώσει την αντίστοιχη Ισραηλινή, ενώ εκτιμούσαν ότι θα ήταν σε θέση να έχουν μία 48ωρη προειδοποίηση έναντι οποιασδήποτε ενδεχόμενης εχθρικής ενέργειας.

Η πίεση του Kissinger προς την ηγεσία του Ισραήλ για έναρξη ειρηνευτικού διαλόγου επίλυσης των Αραβο – ισραηλινών διαφορών, την οποία οι Ισραηλινοί δεν επιζητούσαν, ενδέχεται να οδήγησε σε μία εκούσια υποτίμηση ενδεχόμενου κινδύνου από τη μεριά τους με σκοπό την αποφυγή επιπρόσθετων Αμερικανικών πιέσεων προς μία ειρηνευτική διαδικασία³⁴. Ταυτόχρονα, την εβδομάδα πριν την έναρξη των εχθροπραξιών, όσον αφορά την Αραβο – ισραηλινή προσέγγιση στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών ο πρόεδρος της Αιγύπτου είχε δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα, εξέλιξη την οποία ο Υπουργός των Εξωτερικών των Η.Π.Α. ανέμενε να εκμεταλλευτεί στις μεταξύ τους συναντήσεις.

Επιπρόσθετα, μόλις μία εβδομάδα πριν το ξέσπασμα του πολέμου (στις 29 Σεπτεμβρίου 1973), μία παλαιστινιακή³⁵ τρομοκρατική ενέργεια ομηρίας κατά τη μεταφορά εβραίων παλινοστούτων από τη Σοβιετική ένωση στη Βιέννη, κυριάρχησε τόσο στα ισραηλινά μέσα ενημέρωσης όσο και στις προτεραιότητες του κρατικού μηχανισμού, σε συνδυασμό με τις μετέπειτα διαπραγματευτικές διαδικασίες. Αυτή η ενέργεια αν και δεν ήταν ξεκάθαρο αν εσκεμμένα αποσκοπούσε στον αντιπερισπασμό των ισραηλινών υπηρεσιών από τις τελικές ετοιμασίες των αράβων πριν την εκδήλωση της επίθεσης, αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα αποπροσανατολισμού των Ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών³⁶.

Παράλληλα με τις εξελίξεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, η Αμερικανική διπλωματία και οι υπηρεσίες πληροφοριών της υπερδύναμης είχαν θέσει άλλες προτεραιότητες, όπως τη συνέχιση του πολέμου στο Βιετνάμ, τις ειρηνευτικές συνομιλίες των Παρισίων, τα θέματα που

³⁴ Μία τέτοια άποψη θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από τον ίδιο τον Kissinger, ο οποίος είχε γράψει στα απομνημονεύματά του «*The approaching [Middle East peace] diplomacy distorted the Israelis' perspective as well. They acquired a vested interest in belittling Arab threat lest the United States use the danger of war as a pretext to press Israel for concessions*». H. Kissinger, «Years of Upheaval», σελ. 461.

³⁵ Οι τρομοκράτες αποδείχτηκε ότι ήταν μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης «Sai'qa», η οποία ελεγχόταν από Συριακά κέντρα επιρροής.

³⁶ Ο καγκελάριος της Αυστρίας Μπρούνο Κράισκι (που ήταν και ο ίδιος εβραίος) πρότεινε το κλείσιμο του κέντρου υποδοχής, στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων, ενέργεια η οποία ώθησε την πρωθυπουργό του Ισραήλ, Golda Meir, να μεταβεί αεροπορικώς στο Στρασβούργο, με σκοπό να απευθυνθεί στο Συμβούλιο της Ευρώπης, ενώ μετά την επιστροφή της, την Τετάρτη 03 Οκτωβρίου, συγκάλεσε έκτακτο υπουργικό συμβούλιο για το θέμα. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 428, Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 19.

αφορούσαν τη «SALT I» (Strategic Armaments limitation Talks I) με τη Σοβιετική Ένωση και την επαναπροσέγγιση με την Κίνα, παρά τις αραβο – ισραηλινές εντάσεις. Αντίστοιχα όλες αυτές οι εξελίξεις λάμβαναν χώρα με την επιδείνωση της εσωτερικής πολιτικής εικόνας του προέδρου Nixon, λόγω του σκανδάλου των παρακολουθήσεων που είχε διατάξει στο εσωτερικό των Η.Π.Α³⁷.

Ακριβείς εκτιμήσεις πληροφοριών ως προς τις προθέσεις των αράβων επηρεάστηκαν από προγενέστερες προκαταλήψεις που διακατείχαν τους αναλυτές πληροφοριών των αντίστοιχων υπηρεσιών, τόσο των Η.Π.Α , όσο και του Ισραήλ³⁸. Αυτά τα στελέχη είχαν την συνήθεια να υποβιβάζουν τις δυνατότητες των αράβων, όσον αφορά την ικανότητα διεξαγωγής επιθετικών αποβατικών επιχειρήσεων ενάντια στο Ισραήλ και ειδικότερα μετά τη συντριβή τους στον πόλεμο του 1967, με ιδιαίτερη προσκόλληση στην ιδέα μιας πάγιας αραβικής τακτικής, μη εξελισσόμενη³⁹. Παράλληλα οι εκτιμήσεις τους αυτές χαρακτηρίζονταν και από έλλειψη βασικών γνώσεων του αντιπάλου τους, καθώς τα προϊόντα επεξεργασίας των συλλεγόμενων πληροφοριών μεταφράζονταν με βάση το δυτικό και Ισραηλινό επιχειρησιακό τρόπο σκέψης, αρνούμενοι να δεχθούν ότι οι Άραβες θα μπορούσαν να εμπλακούν σε πολεμικές επιχειρήσεις τις οποίες κατά πάσα πιθανότητα θα έχαναν, μόνο και μόνο για την υποκίνηση των πολιτικών τους συμφερόντων έναντι της διεθνούς κοινότητας⁴⁰.

Σε αντίθεση βέβαια με την απόδοση των υπηρεσιών πληροφοριών ως προς την πρόβλεψη των επερχόμενων γεγονότων τον Οκτώβριο του 1973 στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, μετά την έναρξη των εχθροπραξιών οι υπηρεσίες πληροφοριών ανταποκρίθηκαν στο μέγιστο βαθμό στις απαιτήσεις των πολιτικών κέντρων λήψης απόφασης και διαχείρισης κρίσεων της Ουάσινγκτον και της Ιερουσαλήμ καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου και ειδικότερα με την μετέπειτα κλιμάκωση του σε μία ανοικτή αντιπαράθεση των δύο υπερδυνάμεων.

³⁷ Μέχρι τον Οκτώβριο του 1973, ο Πρόεδρος Νίξον βρισκόταν σε τέτοια κατάσταση αποπροσανατολισμού όπου στη σύσκεψη που έλαβε χώρα στα τέλη του μήνα για την αύξηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας των Αμερικανικών δυνάμεων σε όλο τον κόσμο σε κατάσταση «DEFCON III», λόγω των εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, δεν συμμετείχε. Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 19

³⁸ Το καλοκαίρι του 1973, τόσο η CIA όσο και η DIA, εσφαλμένα εκτιμούσαν ότι οι Αιγύπτιοι δεν είχαν την δυνατότητα μεγάλων αποβατικών επιχειρήσεων στη διώρυγα, τέτοια που θα υπερκεράσουν την αμυντική γραμμή του Bar-lev. Christopher Andrew, For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush, σ.390.

³⁹ CIA: The PIKE Report, σελ. 142.

⁴⁰ Ο Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. είχε αναφέρει ότι η αραβική επίθεση το 1973, ανέδειξε τους κινδύνους που υποκρύπτονται στη δομή των υπηρεσιών πληροφοριών να μεταφράζουν τα γεγονότα με βάση υφιστάμενες εμπειρίες και προκαταλήψεις, όπου τους οδηγούν σε συμπεράσματα τα οποία είναι αυτά που αναμένουν. Kissinger, "Years of Upheaval", σελ. 40.

2.2.5 Η Πυρηνική διάσταση του Ισραήλ στον πόλεμο του 1973

Την περίοδο πριν την έναρξη του πολέμου, υπήρχαν εκτιμήσεις το πυρηνικό οπλοστάσιο του Ισραήλ να ανέρχεται περί τις 10 – 20 πυρηνικές κεφαλές πρώτης γενιάς, κυρίως με τη μορφή εναέριων βομβών ελεύθερης πτώσης που θα αναπτύσσονταν με τη χρήση της Ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας καθώς και την ανάπτυξη κάποιων πυρηνικών κεφαλών που να μπορούσαν να αναπτυχθούν με τα πυραυλικά συστήματα τύπου «Jericho». Λόγω της φύσεως και της στρατηγικής σημασίας αυτών των οπλικών συστημάτων, η αποθήκευσή τους σε καιρό ειρήνης ήταν σε αποσυναρμολογημένη μορφή, με τις πυρηνικές κεφαλές να φυλάσσονται σε εγκαταστάσεις της Πολιτικής υπηρεσίας Ατομικής ενέργειας⁴¹, ενώ το σύστημα ενεργοποίησης και ελέγχου αυτών δε μπορούσε να ελέγχεται μόνο από ένα πρόσωπο εξουσίας, όπως η πρωθυπουργός της χώρας, αλλά τουλάχιστον και από τον Υπουργό Άμυνας.

Αμέσως μετά τον πόλεμο του 1973, υπήρξαν φήμες σύμφωνα με τις οποίες το Ισραήλ είχε προβεί σε προετοιμασίες του πυρηνικού του οπλοστασίου για την αντιμετώπιση της αραβικής επίθεσης καθώς μέχρι και τις 07 Οκτωβρίου η κατάσταση ήταν δραματική για τον Ισραηλινό στρατό και στα δύο μέτωπα⁴². Ο συγγραφέας Seymour Hersh ήταν ο κυριότερος υποστηρικτής της άποψης ότι το Ισραήλ, στη σύσκεψη του πολεμικού συμβουλίου της 7^{ης} Οκτωβρίου 1973 υπό τη πρωθυπουργό Golda Meir, διέταξε την ενεργοποίηση του πυρηνικού οπλοστασίου του με σκοπό να εκβιάσει τις Η.Π.Α. να εμπλακούν ενεργά στον πόλεμο παρέχοντας εκτεταμένης στρατιωτικής βοήθειας προς όφελος του⁴³. Η ανωτέρω άποψη βασίστηκε σε ανώνυμες πηγές και υποστηρίχθηκε μεταγενέστερα και από άλλους ερευνητές. Η μόνη εξαίρεση αξιόπιστης πηγής που να επιβεβαιώνει έμμεσα τον ανωτέρω ισχυρισμό είναι η μαρτυρία του Ειδικού συμβούλου σε θέματα Μέσης Ανατολής του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας του Λευκού Οίκου κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1973, William Quandt, ο οποίος το 1991 επιβεβαίωσε δημόσια ότι οι Η.Π.Α. είχαν εντοπίσει στοιχεία, κατά τη διάρκεια του πολέμου, που να υποδεικνύουν ότι το Ισραήλ είχε θέσει σε κάποιο βαθμό ετοιμότητας τους πυραύλους επιφανείας – επιφανείας τύπου «Jericho»⁴⁴. Η ομολογία αυτή υποδεικνύει ότι ανεξάρτητα από την επιχειρησιακή κατάσταση των συστημάτων αυτών, είτε ήταν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα είτε δεν ήταν, οι ισραηλινοί προέβησαν στην ενεργοποίηση, έστω και μπλοφάροντας σε περίπτωση που ήταν ανενεργά, με σκοπό να πιέσουν τις Η.Π.Α να πάρουν μέτρα

⁴¹ Η υπηρεσία αυτή είναι υπό τον άμεσο έλεγχο του πρωθυπουργού της χώρας.

⁴² Σε ένα ανυπόγραφο άρθρο του περιοδικού «TIME», στις 12 Απριλίου 1976, παρουσιάστηκε η άποψη ότι η πρωθυπουργός του Ισραήλ, Golda Meir, είχε διατάξει την συναρμολόγηση και επιχειρησιακή ετοιμότητα 13 πυρηνικών κεφαλών, ενέργεια η οποία οδήγησε τον αμερικανό Υπουργό εξωτερικών να εισηγηθεί τη μεγαλύτερη επιχείρηση αερογέφυρας στρατιωτικού εξοπλισμού προς το Ισραήλ. Avner Cohen, <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/6909/israel-nuclear-weapons-and-the-yom-kippur-war>, 21 Oct 2013, σελ. 2, (05 Ιουλ. 2014).

⁴³ Βλ. S. Hersh, «The Samson Option: Israel's Nuclear Arsenal and American Foreign Policy», 1991.

⁴⁴ Τα πυραυλικά αυτά συστήματα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για χρήση πυρηνικών χτυπημάτων. <http://www.fas.org/nuke/guide/israel/nuke/farr.htm>

αποτροπής ενδεχόμενης πυρηνικής κλιμάκωσης από πλευράς του Ισραήλ, μη γνωρίζοντας λεπτομέρειες για τις πυρηνικές τους δυνατότητες.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον συγγραφέα – ερευνητή Avner Cohen, εκείνη την περίοδο οι Αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών είχαν ενδείξεις ότι το Ισραήλ είχε θέσει τα πυραυλικά συστήματα τύπου «Jericho», τα οποία μπορούσαν να φέρουν πυρηνικές κεφαλές, σε υψηλή ετοιμότητα με διαδικασίες εύκολα να εντοπιστούν από τις Η.Π.Α, προφανώς για να τις ωθήσουν σε προληπτικές ενέργειες⁴⁵. Τον Ιανουάριο του 2008, ο υπουργός του Ισραήλ την περίοδο του πολέμου του 1973, Arman “Sini” Azaryahu, είχε δώσει μία συνέντευξη στην οποία αναφερόταν στην πρόταση του τότε Υπουργού Άμυνας, Mosse Dayan, προς την πρωθυπουργό του Ισραήλ στο πολεμικό συμβούλιο της 7^{ης} Οκτωβρίου για την προετοιμασία μίας πυρηνικής επίδειξης⁴⁶, χωρίς συγκεκριμένη στοχοποίηση, από τον τότε Διευθυντή της Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας, Shalheveth Freier⁴⁷.

Μία τέτοια επίδειξη, βραχυπρόθεσμα, θα μπορούσε να τερματίσει άμεσα τις εχθροπραξίες μεταξύ των αράβων και των Ισραηλινών, καθώς θα δημιουργούσε τεράστια εσωτερική πολιτική πίεση και αποσταθεροποίηση στην υποστήριξη του πολέμου στην Αίγυπτο και τη Συρία. Παράλληλα, μία τέτοια ενέργεια θα εκλαμβάνονταν από τις αραβικές χώρες ως μία ένδειξη συμβατικής στρατιωτικής αδυναμίας του Ισραήλ, ενώ πιθανόν να οδηγούσε και στην άμεση απαίτηση αποπλισμού του Ισραήλ από τη διεθνή Κοινότητα, για την αποφυγή μίας κούρσας πυρηνικών εξοπλισμών των χωρών της περιοχής.

Η Ισραηλινή ηγεσία, με εξαίρεση τον Υπουργό Άμυνας, Mosse Dayan, αντιλαμβανόμενη τη διάσταση μίας πυρηνικής κλιμάκωσης στον διεξαγόμενο πόλεμο χρησιμοποίησε πρωτίστως το πυρηνικό της οπλοστάσιο κυρίως ως μέσο πίεσης της Αμερικανικής κυβέρνησης, ενώ δε μπορούμε να εκτιμήσουμε την ικανότητα πυρηνικού χτυπήματος από την πλευρά των Ισραηλινών σε περίπτωση που κατέρρεε το μέτωπο, πριν την αποστολή της Αμερικανικής ενίσχυσης.

2.2.6 THE DEFCON III AFFAIR

Όσον αφορά θέματα ασφάλειας στην περιοχή που επηρέασαν τα συμφέροντα των Η.Π.Α κατά την εξέλιξη του πολέμου, αποτέλεσε η απειλή των σοβιετικών για μονομερή

⁴⁵ «The Last Nuclear Moment», By Avner Cohen, October 06, 2003, σελ. 2
<http://www.nytimes.com/2003/10/06/opinion/the-last-nuclear-moment.html>.

⁴⁶ Μία νυχτερινή εναέρια πυροδότηση σε μεγάλο ύψος ενός πυρηνικού όπλου πάνω από ακατοίκητες περιοχές της Αιγύπτου και της Συρίας θα μπορούσε να επιτευχθεί εντός των τεχνικών δυνατοτήτων των Ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, όσον αφορά θέματα προετοιμασίας και οργάνωσης εντός συγκεκριμένων χρονικών περιορισμών.

⁴⁷ Ο Arman “Sini” Azaryahu, μαζί με τον υπουργό άμυνας Dayan παρέμειναν με την πρωθυπουργό Meir μετά τη λήψη της αρχικής σύσκεψης του συμβουλίου στις 18.20 την ίδια ημέρα. Η μαρτυρία του Azaryahu είναι μοναδική για το τι συζητήθηκε καθώς δεν υπήρχε κάποιο προσωπικό για την καταγραφή πρακτικών.

στρατιωτική επέμβαση υπέρ των Αράβων με αντίστοιχη κινητοποίηση κάποιων δυνάμεών τους στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου⁴⁸. Η πρόθεση αυτή των Σοβιετικών προήλθε από την υποψία ότι το Ισραήλ δεν έκανε σεβαστή την προσωρινή συμφωνία κατάπαυσης του πυρός μετά την υπερίσχυση των Ισραηλινών δυνάμεων και την απειλή συντριβής του 3ου αιγυπτιακού σώματος στρατού. Έτσι στις 24 προς 25 Οκτωβρίου του 1973 σε μία σύσκεψη του Συμβουλίου διαχείρισης κρίσεων του Λευκού Οίκου, υπό τον Υπουργό Εξωτερικών, Henry Kissinger, αποφασίστηκε η κλιμάκωση της ετοιμότητας των Αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων παγκόσμια (Defense Condition III)⁴⁹, απόφαση η οποία ελήφθει απουσία του Αμερικανού Προέδρου⁵⁰. Σύμφωνα με μία εκτίμηση, η απόφαση αναβάθμισης του επιπέδου ετοιμότητας των στρατιωτικών δυνάμεων των Η.Π.Α, η οποία ελήφθει μόλις τέσσερις ημέρες μετά την παραίτηση στελεχών του προέδρου Nixon⁵¹ («Mr's Nixon Halloween Massacre») πιθανόν να αποσκοπούσε στην επίδειξη αποφασιστικότητας απέναντι στις σοβιετικές απειλές, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζονταν και από την ευαίσθητη εσωτερική πολιτική κατάσταση της κυβέρνησης Nixon μετά τη δημοσιοποίηση του σκανδάλου του «Watergate»⁵².

2.2.7 Εναλλακτική Προσέγγιση Αιτιών του Πολέμου του 1973 – Πετρελαϊκή Κρίση 1973

Επικρατεί μια ευρεία αντίληψη ότι ο Πόλεμος του 1973 προκλήθηκε από λανθασμένους στρατηγικούς υπολογισμούς και τη διαχρονική διαμάχη μεταξύ αράβων και Ισραηλινών. Κατά μία άλλη άποψη, τα γεγονότα που οδήγησαν στον πόλεμο ενορχηστρώθηκαν μυστικά από τον Υπουργό Εξωτερικών, Henry Kissinger, μέσω των μυστικών διπλωματικών καναλιών που είχε αναπτύξει τόσο με τους Ισραηλινούς μέσω του Πρεσβευτή τους στην

⁴⁸ Το πρωί στις 24 Οκτωβρίου 1973, επτά αερομεταφερόμενες μεραρχίες τέθηκαν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα, ενώ αναπτύχθηκαν στη Μεσόγειο 85 πλοία του Σοβιετικού Ναυτικού με αποβατικές δυνατότητες. Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush*, σ. 392.

⁴⁹ Μετέπειτα, το 1978, ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Πληροφοριών, W.E. Colby, υπερασπιζόμενος την απόφαση του Kissinger, υποστήριξε ότι ο τελευταίος δεν υπερέβαλε καθώς εκείνο το επίπεδο ετοιμότητας για τια Αμερικανικές δυνάμεις ήταν από τα χαμηλότερα ενώ ήδη εκείνη την περίοδο η Στρατηγική Διοίκηση Αεροπορικών Επιχειρήσεων καθώς και η Διοίκηση των δυνάμεων του Ειρηνικού ήταν σε αυτό το επίπεδο ετοιμότητας. Richard Nixon Presidential Library & Museum, Yorba Linda, Ca, «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», 30 January 2013, σελ. 23.

⁵⁰ Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush*, σ. 393.

⁵¹ Στις 20 Οκτωβρίου 1973, ενώ ο Kissinger ήταν στη Μόσχα στα πλαίσια των ειρηνευτικών συνομιλιών με τους Σοβιετικούς, ο πρόεδρος Nixon απέλυσε τον ειδικό ανακριτή για το σκάνδαλο “Watergate”, Archibald Cox, ενέργεια η οποία οδήγησε στην παραίτηση του γενικού εισαγγελέα, Elliot Richardson και του βοηθού του ως ένδειξη διαμαρτυρίας. Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush*, σ. 392.

⁵² Σύμφωνα με τον καθηγητή C. Andrew, Ο Stephen Ambrose που ήταν βιογράφος του προέδρου Nixon κατέληγε στο συμπέρασμα ότι εάν ο Nixon είχε αντιμετωπίσει την κρίση του πολέμου τον Οκτώβριο του 1973 θα είχε παραιτηθεί την ίδια περίοδο. Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush*, σ. 393.

Ουάσινγκτον Simcha Dinitz, ελέγχοντας έτσι την πολιτική αντίδραση του Ισραήλ, όσο και με αντίστοιχα κανάλια με τους Αιγύπτιους και τους Σύριους. Με αυτό τον τρόπο αποσκοπούσε στην παρερμηνεία των γεγονότων σε κάθε στρατόπεδο συμφερόντων ώστε να διασφαλίσει το ξέσπασμα του πολέμου και το επακόλουθο εμπάργκο πετρελαίου⁵³ που θα οδηγούσαν στην υιοθέτηση του «πετροδολαρίου» ως τη βάση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

Στο τέλος του 1969, επί Προεδρίας Nixon, η Αμερικανική οικονομία παρουσίαζε σημάδια ύφεσης. Το Μάιο του 1971 οι Η.Π.Α. κατέγραψαν το πρώτο έλλειμμα στο εμπορικό τους ισοζύγιο πυροδοτώντας μία διεθνή ανησυχία και αποσταθεροποίηση του Αμερικανικού δολαρίου, το οποίο αποτελούσε τον πυρήνα του νέου Διεθνούς οικονομικού συστήματος και της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτή η κατάσταση της Αμερικανικής οικονομίας οδήγησε στη μονομερή κατάργηση του κανόνα του χρυσού της συμφωνίας του Bretton Woods, από την πλευρά των Η.Π.Α. στις 15 Αυγούστου 1971, επί Προεδρίας Nixon⁵⁴. Η αλλαγή στρατηγικής της Προεδρίας Nixon, υπό τον Σύμβουλο εθνικής ασφάλειας του Λευκού Οίκου, Henry Kissinger, για την προσαρμογή του διεθνούς οικονομικού συστήματος στις νέες συνθήκες προς όφελος της πρωτοκαθεδρίας των Η.Π.Α, αποσκοπούσε στη ενίσχυση του Δολαρίου ως παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος και κυρίως στον έλεγχο και όχι στην ανάπτυξη των οικονομιών των άλλων χωρών⁵⁵.

Το Μάιο του 1973, με την πτώση της συναλλαγματικής αξίας και την αποσταθεροποίηση του αμερικανικού δολαρίου να συνεχίζεται, συναντήθηκαν στον Saltsjobaden, της Σουηδίας, 84 μέλη της Λέσχης Bilderberg⁵⁶, συμπεριλαμβανομένου του Henry Kissinger, κατά την οποία συζητήθηκε ένα σχέδιο για μία πιθανή αύξηση της τιμής του πετρελαίου που θα επέφερε αντίστοιχη αύξηση κατά 400% στα έσοδα των χωρών μελών του ΟΠΕΚ. Ο σκοπός αυτής της μυστικής συνάντησης, κατά τον William Engdahl, δεν αποσκοπούσε στην σχεδίαση της αποτροπής μιας αναμενόμενης μεγάλης αύξησης στην τιμή του πετρελαίου, αλλά αντίθετα στο πως θα επιτευχθεί μία τέτοια αύξηση. Απώτερος σκοπός μίας τέτοιας ενέργειας θα ήταν η αύξηση της θέσης του Αμερικανικού δολαρίου ως παγκόσμιου νομίσματος στις συναλλαγές ενέργειας, μία

⁵³ Οι αναφορές πληροφοριών των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών, ελέγχονταν απόλυτα από τον Kissinger, ο οποίος εκείνη την περίοδο ασκούσε τόσο τα καθήκοντα του Συμβούλου εθνικής Ασφάλειας του Λευκού Οίκου, όσο και του Υπουργού εξωτερικών.

⁵⁴ Οδηγώντας σε μία αποσταθεροποίηση στις ισοτιμίες συναλλάγματος, με το Δολάριο να υποτιμάται σε σχέση με το Γερμανικό Μάρκο κατά 40% από το Φεβρουάριο μέχρι το Μάρτιο του 1973. W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 130. Γ. Βαρουφάκης, «Παγκόσμιος Μινώταυρος», εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη Αθήνα 2011, 1^η έκδοση, σελ. 187, 188.

⁵⁵ Γ. Βαρουφάκης, «Παγκόσμιος Μινώταυρος», εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη Αθήνα 2011, 1^η έκδοση, σελ. 192-196.

⁵⁶ Τα ετήσια συνέδρια της Λέσχης Bilderberg ξεκίνησαν με απόλυτη μυστικότητα το 1954 από μία ομάδα οικονομικών και πολιτικών παραγόντων της Διεθνούς σκηνής που περιελάμβανε προσωπικότητες όπως, ο David Rockefeller, ο Dr. Joseph Retinger, ο Πρίγκιπας της Ολλανδίας Bernhard και ο G. C. McGhee (τότε υπηρετούσε στο αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών και αργότερα έγινε ανώτερο στέλεχος της Mobil Oil.) και αποτέλεσαν μεταπολεμικά ένα από τα πιο αποτελεσματικά Αγγλο-Αμερικανικά σχήματα διαμόρφωσης πολιτικής. W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 135.

διαδικασία την οποία αργότερα χαρακτήρισε ο Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α., Henry Kissinger, «ανακύκλωση της ροής των «πετροδολαρίων».

Αυτό που τελικά αποφασίσθηκε σε αυτό το συνέδριο ήταν να ξεκινήσουν ενέργειες ενάντια στην παγκόσμια βιομηχανική ανάπτυξη, με σκοπό να επαναφέρουν την παγκόσμια οικονομική ισχύ προς όφελος των Αγγλο – Αμερικανικών οικονομικών συμφερόντων και υπέρ του Αμερικανικού δολαρίου. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, αποφασίστηκε να διαταραχθεί ο έλεγχος της παγκόσμιας ροής πετρελαίου, μέσω της πρόκλησης ενός εμπάργκο πετρελαίου που θα δημιουργούσε μία απότομη αύξηση στις τιμές της ενέργειας επηρεάζοντας άμεσα την παγκόσμια παραγωγή. Εφόσον από το 1945 οι συναλλαγές πετρελαίου παγκόσμια γινόντουσαν σε Αμερικανικά δολάρια, μία ξαφνική απότομη αύξηση της τιμής του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές θα δημιουργούσε μία αντίστοιχη αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για προμήθεια του Αμερικανικού νομίσματος για την πληρωμή των συναλλαγών πετρελαίου, ενισχύοντας έτσι την ισχύ του. Ο σχεδιασμός αυτός υλοποιήθηκε με το ξέσπασμα του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1973.

Περί τα μέσα Οκτωβρίου 1973, η Γερμανική κυβέρνηση του Willy Brandt υποστήριξε την ουδετερότητά της στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο, προς τις Η.Π.Α. και ότι δε θα επέτρεπε τον ανεφοδιασμό του Ισραήλ με χρήση Γερμανικών στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Αυτή η στάση πήγαζε από την απόλυτη εξάρτηση της Γερμανικής οικονομίας από την εισαγωγή πετρελαίου από τις αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής, σε σύγκριση με την αντίστοιχη ενεργειακή εξάρτηση της υπερδύναμης. Οι ενέργειες όμως των Η.Π.Α, ως προς τη Γερμανία, ήταν να μην επιτρέψουν μία τέτοια στάση. Σε αντίθεση το Ηνωμένο Βασίλειο όχι μόνο μπόρεσε να διατηρήσει μία ουδετερότητα στον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, στάση η οποία θα του εξασφάλιζε τις ελάχιστες δυνατές οικονομικές επιπτώσεις από το εμπάργκο πετρελαίου, αλλά επιπρόσθετα με την αύξηση της τιμής του πετρελαίου κατά 400 % οι επενδύσεις της Βρετανικής πετρελαϊκής βιομηχανίας στα νέα κοιτάσματα της Βόρειας Θάλασσας μπόρεσαν να αποδειχτούν επικερδής αποφεύγοντας μία πιθανή οικονομική καταστροφή.

Μέχρι τις 16 Οκτωβρίου οι χώρες μέλη του ΟΠΕΚ σε μία σύσκεψη που έγινε στη Βιέννη όσον αφορά την τιμή του πετρελαίου, αποφάσισαν μία αύξηση περί το 70% από 3,01\$ το βαρέλι σε 5,11\$. Την ίδια ημέρα και σε αντίδραση της Αμερικανικής υποστήριξης προς το Ισραήλ, αποφασίστηκε η επιβολή εμπάργκο πωλήσεων αργού πετρελαίου στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ολλανδία, καθώς η τελευταία αποτελούσε το κύριο εισαγωγικό λιμάνι πετρελαίου της Δυτικής Ευρώπης. Την επόμενη ημέρα η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ, το Ιράκ, η Λιβύη, το Κατάρ, το Αμπου Ντάμπι και η Αλγερία ανακοίνωσαν τον περιορισμό της μηνιαίας παραγωγής αργού πετρελαίου κατά 5% κάθε μήνα μέχρι « τη συνολική αποχώρηση των Ισραηλινών από όλα τα

αραβικά εδάφη που καταλείφθηκαν στον πόλεμο του 1967 και την αποκατάσταση των νόμιμων δικαιωμάτων του Παλαιστινιακού λαού».

Στα τέλη του 1973 η πετρελαϊκή κρίση είχε τις μεγαλύτερες επιπτώσεις, τη στιγμή που ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. είχε αρχίσει να εμπλέκεται στο σκάνδαλο του «Watergate affair» αφήνοντας τον Υπουργό Εξωτερικών Henry Kissinger⁵⁷ να διευθύνει την Αμερικανική πολιτική κατά τη διάρκεια της κρίσης⁵⁸.

Το Υπουργείο Οικονομικών των Η.Π.Α., υπό την εποπτεία του Βοηθού του Υπουργού Οικονομικών Jack F. Bennett, είχε συνάψει μία μυστική συμφωνία με τη Νομισματική Υπηρεσία της Σαουδικής Αραβίας (Saudi Arabian Monetary Agency – SAMA) η οποία επικαιροποιήθηκε το Φεβρουάριο του 1975 με ένα υπόμνημά του προς τον Υπουργό Εξωτερικών Henry Kissinger. Με βάση αυτή τη συμφωνία ένα μεγάλο μέρος από τα έσοδα της Σαουδικής Αραβίας, που προέρχονταν από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου λόγω του επιβαλλόμενου εμπάργκο, θα επενδύονταν στην χρηματοδότηση του ελλείμματος της Αμερικανικής Κυβέρνησης⁵⁹.

Η δεύτερη μεγάλη αύξηση στην τιμή του πετρελαίου σημειώθηκε μετά από μία συνάντηση στην Τεχεράνη, στις 01 Ιανουαρίου 1974, σε ποσοστό πάνω από 100% περί τα 11,65 \$ το βαρέλι. Αυτή η αύξηση συμφωνήθηκε μετά από απαίτηση του Σάχη του Ιράν, η οποία με βάση τον συγγραφέα και ερευνητή William Engdahl, είχε μυστικά συμφωνηθεί με τον Kissinger και για την οποία δεν είχε ενημέρωση ούτε το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. Λίγους μήνες νωρίτερα ο Σάχης ήταν αντίθετος στην απόφαση του ΟΠΕΚ για αύξηση της τιμής του πετρελαίου σε 3,01 \$ καθώς αυτό εγκυμονούσε τον κίνδυνο οι ανεπτυγμένες βιομηχανικά Δυτικές χώρες να αυξήσουν

⁵⁷ Λίγες εβδομάδες πριν το ξέσπασμα του πολέμου του Yom Kippur, ο Henry Kissinger κατείχε τόσο τη θέση του προέδρου του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας του Λευκού Οίκου, ελέγχοντας όλη τη ροή πληροφοριών από τις μυστικές υπηρεσίες, όσο και τη θέση του Υπουργού Εξωτερικών. W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 138.

⁵⁸ Όταν το επιτελείο του Προέδρου Nixon στο Λευκό Οίκο, έστειλε ένα ανώτερο αξιωματούχο στο Υπουργείο Οικονομικών το 1974 με σκοπό την κατάρτιση μιας στρατηγικής η οποία θα υποχρέωνε τις χώρες μέλη του ΟΠΕΚ να χαμηλώσουν τις τιμές του πετρελαίου, αυτός επέστρεψε άπραγος. Σε ένα υπόμνημά του δήλωσε ότι « *it was the banking leaders who swept aside this advice and pressed for a “recycling” program to accommodate to higher oil prices. This was the fatal decision ...*». W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 137.

⁵⁹ Για την εξασφάλιση αυτή προωθήθηκε στη Σαουδική Αραβία ένα στέλεχος της εταιρείας White Weld & Co , ο David Mulford, ο οποίος διορίστηκε ως ο βασικός σύμβουλος επενδύσεων της Νομισματικής Υπηρεσίας της Σαουδικής Αραβίας (SAMA) και βασικό του Καθήκον ήταν η καθοδήγηση των επενδύσεων των «πετροδολαρίων» της χώρας σε συγκεκριμένες τράπεζες στο Λονδίνο και τη Νέα Υόρκη (Αν και λίγους μήνες πριν είχε επιβληθεί στις Η.Π.Α εμπάργκο πετρελαίου από τη Σαουδική Αραβία). Το 1974 από συνολικά 57 δισεκατομμύρια USD εσόδων από την πώληση πετρελαίου, πάνω από το 60% επέστρεφε στο Αμερικανικό οικονομικό σύστημα ως άμεσες ξένες επενδύσεις. W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 137, 153.

τις τιμές των εξαγωγών τους προς το Ιράν, επιβραδύνοντας τη σχεδιαζόμενη βιομηχανοποίηση της χώρας⁶⁰.

Μέχρι τον Δεκέμβριο του 1974, το Υπουργείο Οικονομικών των Η.Π.Α είχε συνάψει μία μυστική συμφωνία με την Οικονομική Υπηρεσία της Σαουδικής Αραβίας (SAMA) με σκοπό τον καθορισμό μίας οικονομικής συνεργασίας στα πλαίσια της οποίας η τελευταία θα επένδυε σε τίτλους του Αμερικανικού δημοσίου, αναχρηματοδοτώντας το χρέος της υπερδύναμης. Παράλληλα αποφασίστηκε η συνέχιση της, πολιτικής φύσης, απόφασης των κρατών μελών του ΟΠΕΚ για την κοστολόγηση των πωλήσεων πετρελαίου σε Αμερικανικά δολάρια, όπως είχε καθιερωθεί και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από τις αντίστοιχες Αμερικανικές τράπεζες και πετρελαϊκές εταιρείες.

Μέσα από αυτές τις συμφωνίες και τις μεθοδεύσεις της υπερδύναμης, οι Η.Π.Α είχαν καταφέρει να μετατρέψουν το μεταπολεμικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, που είχε στηριχθεί στη μετατρεψιμότητα των συναλλαγματικών αποθεμάτων με βάση το Αμερικανικό δολάριο και το χρυσό, σε ένα νέο με βάση πάλι το Αμερικανικό δολάριο αλλά στηριζόμενο στην πρωτοκαθεδρία των Η.Π.Α στην αγορά ενέργειας. Με αυτό τον τρόπο όλος ο κόσμος ήταν υποχρεωμένος να αγοράζει Αμερικανικό συνάλλαγμα, ακόμα και σε περιόδους αρνητικής διακύμανσης της ισοτιμίας του (με τις αντίστοιχες απώλειες κερδών από τις χώρες του ΟΠΕΚ) για την κάλυψη των εισαγωγών ενέργειας, καθιστώντας ακόμα και ανεπτυγμένες χώρες όπως η Ιαπωνία, η Γαλλία και η Γερμανία να δεσμεύουν πιστώσεις για την αγορά δολαρίων καθιστώντας το παγκόσμιο νόμισμα.

Αυτό το σύστημα ανακύκλωσης του Αμερικανικού νομίσματος στα τραπεζικά ιδρύματα του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης, αποτέλεσε και την προϋπόθεση για την μετέπειτα γιγάντωση της οικονομικής ισχύος των Η.Π.Α και τη διεξόδυση, μέσω χορήγησης δανείων, συγκεκριμένων πιστωτικών οργανισμών σε τρίτες χώρες με σκοπό τον οικονομικό τους έλεγχο.

2.2.8 Πετρελαϊκή Κρίση του 1973 - Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Στις ανεπτυγμένες χώρες, τα αποτελέσματα της πετρελαϊκής κρίσης στις αρχές του 1970 προκάλεσαν αύξηση του πληθωρισμού, του ποσοστού ανεργίας και των χρεωκοπιών επιχειρήσεων, αποσταθεροποιώντας έτσι και την εσωτερική πολιτική τους κατάσταση. Χαρακτηριστικά στη Γερμανία με τον πληθωρισμό να κυμαίνεται περί το 8% και το κόστος εισαγωγής πετρελαίου να εκτινάσσεται σε 17 δισεκατομμύρια Γερμανικά μάρκα, δημιουργήθηκε αρνητική επίδοση σε στρατηγικούς τομείς της βιομηχανίας, όπως του χάλυβα, της ναυπήγησης πλοίων και των χημικών, επιδεινώνοντας σε τέτοιο βαθμό την εσωτερική πολιτική κατάσταση που συντέλεσε στην παραίτηση του καγκελάρου Willy Brandt, το Μάιο του 1974.

⁶⁰ W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 138.

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικότερα αυτές που δεν διέθεταν ενεργειακά αποθέματα ή αντίστοιχη εγχώρια παραγωγή ενεργειακών πόρων, το κόστος εισαγωγής ενέργειας αυξήθηκε κατά 400% συμπαράσφροντας αντίστοιχα και το κόστος στα εισαγόμενα προϊόντα που ήταν παράγωγα του πετρελαίου (π.χ χημικά και φυτοφάρμακα). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών σε χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής οι οποίες για να καλύψουν τις χρηματοδοτικές τους ανάγκες στράφηκαν στον εξωτερικό δανεισμό από μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα του δυτικού κόσμου με έδρα το Λονδίνο και τη Νέα Υόρκη. Στα ιδρύματα αυτά ανακυκλωνόταν η ποσότητα χρήματος που προερχόταν από το εμπόριο και την αύξηση της τιμής του πετρελαίου που επέβαλαν οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες. Έτσι μέσω αυτής της ανακύκλωσης του παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος, του Αμερικανικού δολαρίου, όχι μόνο εξασφαλίσθηκε η οικονομική ισχύς της υπερδύναμης, μετά την κατάρρευση του κανόνα του Bretton Woods, αλλά επεκτάθηκε ένας οικονομικός έλεγχος από τα οικονομικά κέντρα της Δύσης στις αναπτυσσόμενες οικονομίες του τρίτου κόσμου και ειδικότερα σε αυτές που αποτελούσαν παραγωγούς πρώτων υλών στρατηγικής σημασίας για την Αμερικανική βιομηχανία⁶¹.

Ενώ οι ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, έως το 1975 άρχισαν να ανακάμπτουν από τις επιπτώσεις της πετρελαϊκής κρίσης, στις αναπτυσσόμενες το συνολικό έλλειμμα ενώ στις αρχές του 1970 ανερχόταν περί τα 6 δισεκατομμύρια USD έφτασε το 1976 να ανέρχεται σε 42 δισεκατομμύρια USD. Υπό το φόβο λοιπόν απώλειας της πιστοληπτικής τους ικανότητας από την Παγκόσμια Τράπεζα καθώς και τις Ιδιωτικές τράπεζες των ανεπτυγμένων χωρών εξαναγκάστηκαν να λάβουν διαθρωτικά μέτρα μείωσης του ελλείμματος εις βάρος της βιομηχανικής και αγροτικής τους ανάπτυξης. Τα ιδιωτικά Αμερικανικά και Ευρωπαϊκά πιστοληπτικά ιδρύματα, στηριζόμενα στην στρατηγική «ανακύκλωσης των πετροδολαρίων», πραγματοποίησαν δανειακές συμβάσεις με τις αδύναμα οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες, με σκοπό την κάλυψη παλαιότερων επισφαλών δανειακών συμβάσεων των χωρών αυτών προς αυτά και όχι για την κάλυψη της απαιτούμενης χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπτυξης.

2.3 Απολογισμός του Πολέμου του 1973

Από στρατιωτικής άποψης, παρά τη μεγάλης κλίμακας ταυτόχρονη επίθεση, οι επιχειρησιακοί στόχοι των αράβων ήταν σχετικά περιορισμένοι, τόσο λόγω του δέους που είχε σχηματισθεί στην αντίληψη των δυνάμεών τους για τις ισραηλινές επιχειρησιακές δυνατότητες που

⁶¹ Στις 24 Απριλίου 1974, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Εθνικής ασφάλειας του Λευκού Οίκου εισηγήθηκε το «National Security Council Study Memorandum 200». Το NSSM-200 ήταν μία μελέτη που αφορούσε τον έλεγχο του πληθυσμού σε χώρες που αποτελούσαν προμηθευτές των Η.Π.Α σε στρατηγικής σημασίας πρώτες ύλες, με σκοπό τον έλεγχο του κόστους εισαγωγής τους καθώς ενδεχόμενη αύξηση του πληθυσμού θα οδηγούσε και σε αύξηση του κόστους προμήθειας. W. Engdahl, «A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order », Pluto Press, 2004, σελ. 148.

αντιμετώπισαν στον πόλεμο των έξι ημερών, όσο και στην αντίληψη του προέδρου Σαντάτ ότι ένας πόλεμος θα ήταν χρήσιμος ή ακόμα και απαραίτητος για την επίτευξη κυρίως προόδου στην πολιτική διαδικασία μεταξύ των Αράβων και του κράτους του Ισραήλ. Ο πολιτικός στόχος λοιπόν της Αιγύπτου και της Συρίας ήταν, μέσω μίας θετικής έκβασης του πολέμου από την πλευρά τους, να δώσουν λύση στο αδιέξοδο που είχε περιέλθει η αραβοϊσραηλινή σύγκρουση του πολέμου φθοράς του 1970.⁶² Οι πολεμικές επιχειρήσεις λοιπόν είχαν σαν στρατηγικό στόχο, από πλευράς των αράβων, την ανατροπή του δόγματος ασφάλειας του Ισραήλ που είχε οικοδομηθεί μετά την νίκη τους στον πόλεμο των έξι ημερών με την πρόκληση μεγάλων απωλειών και την επακόλουθη καταρράκωση του ηθικού του, κυρίως με την εξουδετέρωση της Ισραηλινής αεροπορίας. Παράλληλα κύριος πολιτικός στόχος για του Άραβες ήταν μία διευθέτηση με το Ισραήλ για επιστροφή στα σύνορα του 1967 χωρίς την υπογραφή συνθήκης ειρήνης, υπό την πίεση που θα ασκείτο από τις δύο υπερδυνάμεις προς αυτό, ώστε να μην υπάρξει οποιαδήποτε αναγνώριση του κράτους των Ισραηλινών από την πλευρά τους στη Μέση Ανατολή.

Από την πλευρά του Ισραήλ, έχοντας συναίσθηση ότι ένας ενδεχόμενος πόλεμος θα εξυπηρετούσε καθαρά τα αραβικά πολιτικά συμφέροντα, σε μία αιφνιδιαστική επίθεση πρωταρχικός στόχος ήταν η απαγόρευση πρόσκτησης κάποιου ουσιώδους στρατιωτικού πλεονεκτήματος από πλευράς των αράβων, που θα μπορούσαν να το αξιοποιήσουν σε μεταγενέστερες διαπραγματευτικές διαδικασίες, με παράλληλη διασφάλιση μεσοπρόθεσμου περιβάλλοντος ασφάλειας μέσω της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης καταστροφής της στρατιωτικής ισχύος και υποδομής των αράβων. Έτσι εφόσον ο πρωταρχικός στόχος της αποφυγής του πολέμου δεν ήταν εφικτός, σε ενδεχόμενη επίθεση θα έπρεπε όχι μόνο να αποτραπεί η κατάληψη εδάφους από την πλευρά των αράβων αλλά και να επιτευχθούν σημαντικά εδαφικά πλεονεκτήματα τα οποία μετέπειτα ενδεχόμενα να χρησιμοποιούνται στις ειρηνευτικές διαδικασίες. Επιπρόσθετα μέσω της καταστροφής του αντιαεροπορικού τους συστήματος και την απόκτηση και διατήρηση αεροπορικής υπεροχής θα ήταν δυνατό να καταστραφούν οι αραβικές στρατιωτικές υποδομές.

Παρά τις αρχικές επιτυχίες που είχαν οι αραβικές δυνάμεις σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο οι Ισραηλινές δυνάμεις κατάφεραν να ανασυνταχθούν και να αντεπιτεθούν καταφέροντας να διεισδύσουν σε μεγάλο επιχειρησιακό βάθος τόσο στο μέτωπο με τη Συρία, στα υψίπεδα του

⁶² Στις 31 Ιουλίου 1970, το Ισραήλ αποδέχθηκε το «Σχέδιο Ρότζερς», που είχε προταθεί το Δεκέμβριο του 1969 από τον Αμερικανό Υπουργό εξωτερικών, για κατάπαυση του πυρός για μία περίοδο τριών μηνών και τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών χωρών (Αίγυπτος, Συρία, Ιορδανίας). Ο πόλεμος Φθοράς είχε μεγάλο κόστος για την Αίγυπτο όχι μόνο οικονομικό και ηθικό αλλά και πολιτικό με την μεγαλύτερη διείσδυση της Σοβιετικής Ένωσης στη χώρα. Το Σχέδιο τέθηκε σε ισχύ στις 8 Αυγούστου 1970, το οποίο ουσιαστικά εκμεταλλεύτηκαν οι Άραβες, παραβιάζοντας την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί υπό τη διστακτικότητα των Η.Π.Α, για να μετακινήσουν τα σοβιετικής κατασκευής πυραυλικά τους συστήματα σε προωθημένες θέσεις πλησίον της Δυτικής όχθης της Διώρυγας του Σουέζ. C. Herzog, «Οι Αραβοϊσραηλινόι Πόλεμοι : Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος, 2010, σ. 396

Γκολάν, όσο και στο μέτωπο με την Αίγυπτο, στη Δυτική όχθη της Διώρυγας του Σουέζ, με παραλίγο καταστροφικά αποτελέσματα. Μετά τη σταθεροποίηση των επιθέσεων και στα δύο μέτωπα, το σχέδιο των Ισραηλινών δίνοντας προτεραιότητα στο Βόρειο μέτωπο με τη Συρία, προέβλεπε τη διείσδυση όσο το δυνατόν εγγύτερα στην ευρύτερη περιοχή της Δαμασκού, ώστε να απειλήσουν την πόλη και να αναγκάσουν με αυτό τον τρόπο τους Σύριους να θέσουν θέμα άμεσης κατάπαυσης του πυρός. Η εφαρμογή του σχεδίου αποφασίσθηκε στις 10 Οκτωβρίου και μετά από σκληρές μάχες, η ισραηλινή προέλαση ανακόπηκε 30 χιλιόμετρα νότια της Δαμασκού, στις 12 Οκτωβρίου από την 1^η Ιρακινή Τεθωρακισμένη Μεραρχία και την 3^η Συριακή τεθωρακισμένη Μεραρχία (που είχε ρόλο εφεδρείας), με αποτέλεσμα να μην καταστραφούν οι Συριακές και Ιρακινές δυνάμεις από στρατηγικής άποψης και χαρακτηριστικά ο Αρχηγός των Ισραηλινών δυνάμεων να προτείνει στην Ισραηλινή κυβέρνηση μία κατάπαυση του πυρός. Αυτή η διείσδυση των ισραηλινών δυνάμεων στα περίχωρα της Δαμασκού δημιούργησε ασφυκτικές πιέσεις στο Συριακό μέτωπο με αποτέλεσμα την απαίτηση από την πλευρά της Συρίας προς την Αίγυπτο για την διεξαγωγή παράλληλων επιχειρήσεων που θα δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για μεταφορά Ισραηλινών δυνάμεων από το Βόρειο προς το Νότιο μέτωπο. Αυτή ήταν και η σημαντικότερη εξέλιξη η οποία άλλαξε τη στρατιωτική κατάσταση του πολέμου. Η απόφαση των Ισραηλινών να εξαπολύσουν επίθεση εναντίον της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας της Συρίας, επέφερε αλλαγή στο μέτωπο του Σουέζ, η οποία με τη σειρά της οδήγησε στη λήξη του πολέμου υπέρ των Ισραηλινών. Το γεγονός αυτό άλλαξε τη στάση των Αιγυπτίων ως προς τη μεταφορά των εφεδρικών τεθωρακισμένων δυνάμεών τους από την ανατολική στη δυτική όχθη με σκοπό την επίθεση σε έξι παράλληλους άξονες, στις 13 με 14 Οκτωβρίου, προς την κατάληψη των περασμάτων Μίτλα και Γκίντι. Η επίθεση αυτή, η οποία διεξήχθη σε περιοχή που δεν καλυπτόταν από το αντιαεροπορικό πυραυλικό δίκτυο των Αιγυπτίων, οδήγησε στη μεγαλύτερη αρματομαχία μετά το Β΄ΠΠ (Μάχη του Λένινγκραντ) με τις αιγυπτιακές δυνάμεις να καταγράφουν τις μεγαλύτερες απώλειες του πολέμου και τους Ισραηλινούς να προβαίνουν στην απόφαση να διασχίσουν τη διώρυγα⁶³. Το αποτέλεσμα ήταν να περικυκλωθεί η 3^η Αιγυπτιακή στρατιά, η οποία είχε διαπεραιωθεί στην Ανατολική όχθη και να ανακοπούν όλες οι γραμμές ανεφοδιασμού της με την κατάσταση να επιδεινώνεται σε τέτοιο βαθμό που να επιζητείται από τους αιγύπτιους η κατάπαυση του πυρός.

Από στρατιωτικής άποψης, Οι Ισραηλινές Δυνάμεις άργησαν να συνειδητοποιήσουν ότι αντιμετώπιζαν έναν Αιγυπτιακό στρατό με καλύτερη οργάνωση και διοίκηση σε επίπεδο τακτικής, το οποίο φάνηκε και στην απόδοσή τους στις μάχες και ένα Συριακό στρατό πιο συγκροτημένο και

⁶³ Η μεταφορά της 4^{ης} και 21^{ης} Αιγυπτιακής Τεθωρακισμένης Μεραρχίας στην Ανατολική όχθη δημιούργησε το απαραίτητο επιχειρησιακό άνοιγμα για να διασχίσουν οι Ισραηλινές δυνάμεις την διώρυγα και να έχουν την απαραίτητη ελευθερία κινήσεων που θα τους διασφάλιζε τη διεύρυνση και το βάθος του προγεφυρώματος, πριν ακόμα στηθούν γέφυρες διαπεραιώσης προς τη δυτική όχθη.

πειθαρχημένο, ο οποίος στην αντεπίθεση των Ισραηλινών στις 10 Οκτωβρίου υποχώρησε συντεταγμένα και ελεγχόμενα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να προσπαθήσουν αρχικά να αντιμετωπίσουν την αραβική επίθεση πολεμώντας όπως στον πόλεμο του 1967, στηριζόμενοι ως επί το πλείστον στην αεροπορική ισχύ που τους εξασφάλιζε η υπεροπλία της Πολεμικής αεροπορίας τους καθώς και στα άρματα μάχης, τα οποία δρούσαν μεμονωμένα από τις δυνάμεις πεζικού οι οποίες δεν υστερούσαν σε τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού και υποστήριξης πυροβολικού.

Ένα από τα βασικότερα λάθη των εκτιμήσεων των Ισραηλινών στην στρατηγική των Αράβων, ήταν ότι έκριναν τα αραβικά Γενικά Επιτελεία με τα δικά τους πρότυπα στρατιωτικής σκέψης και λήψης απόφασης, με αποτέλεσμα να μην προβλέψουν τους περιορισμένους στρατιωτικούς στόχους στους οποίους απέβλεπαν βασιζόμενα στην πυραυλική τους ομπρέλα, χωρίς την ανάπτυξη της απαραίτητης αεροπορικής υποδομής που θα χρειαζόντουσαν αντίστοιχα οι Ισραηλινοί για ένα τέτοιο εγχείρημα.

Επιπρόσθετα, στη διάρκεια των εξελίξεων που οδήγησαν στον πόλεμο, οι παγιωμένες αντιλήψεις του στρατιωτικού κατεστημένου από τη μεγάλη νίκη του πολέμου των έξι ημερών για τις δυνατότητες της Ισραηλινής αεροπορίας και την αμυντική ικανότητα των χερσαίων δυνάμεων απέναντι σε οποιαδήποτε αραβική επίθεση, καθώς και η αποτυχία σε διοικητικό και κατ' επέκταση σε υπουργικό επίπεδο σωστής αξιολόγησης και ανάλυσης των πληροφοριών από την αντίστοιχη στρατιωτική υπηρεσία αποδείχθηκαν μοιραία για την αρχική έκβαση του πολέμου.

Από πολιτικής άποψης, ο Πρόεδρος Σαντάτ κατάφερε να βγει από το πολιτικό και στρατιωτικό αδιέξοδο που είχε περιέλθει μετά τον πόλεμο του 1967, με την επίτευξη μίας ενδιάμεσης συμφωνίας για το Σινά και τελικά μία συμφωνία ειρήνης με το Ισραήλ με παράλληλη επιστροφή ολόκληρη την περιοχή της χερσονήσου του Σινά και της περιοχής των πετρελαιοπηγών. Το Ισραήλ, από τη μεριά του, πέρα από την πολιτική αναγνώριση του κράτους του από ένα αραβικό κράτος την Αίγυπτο δεν αποκόμισε άλλα πολιτικά οφέλη.

Τα κυριότερα άμεσα αποτελέσματα του πολέμου ήταν αφενός οι συμφωνίες απεμπλοκής μεταξύ του Ισραήλ και της Συρίας και αφετέρου με την Αίγυπτο την οποία ακολούθησε μία ενδιάμεση συμφωνία για το Σινά το Σεπτέμβριο του 1975, με βάση την οποία πέρα από την απόσυρση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τα περάσματα Μίτλα και Γκίντι, εγκαταστάθηκε στη χερσόνησο ένα ηλεκτρονικό σύστημα παρακολούθησης επανδρωμένο από αμερικανικές δυνάμεις. Παράλληλα επεστράφησαν στην Αίγυπτο οι περιοχές των πετρελαιοπηγών του Άμπου Ρουντέϊς και ελευθερώθηκε η ναυσιπλοΐα από και προς το Ισραήλ μέσω της Διώρυγας.

Μεσο – μακροπρόθεσμα επιτεύχθηκε η διεϊσδυση των Η.Π.Α στην περιοχή της Μέσης Ανατολής με τον παράλληλο παραγκωνισμό της Σοβιετικής Ένωσης ειδικότερα σε πάγια συμμαχικές της χώρες όπως η Αίγυπτο, που αποτελούσε και το σταθερότερο πυλώνα ασφάλειας των Αραβικών χωρών.

Παράλληλα, μέσα από τις συμφωνίες και τις μεθοδεύσεις της υπερδύναμης με τις εμπλεκόμενες χώρες της Μέσης Ανατολής, οι Η.Π.Α είχαν καταφέρει να μετατρέψουν το μεταπολεμικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, με τρόπο τέτοιο ώστε όλος ο κόσμος ήταν υποχρεωμένος να αγοράζει Αμερικανικό συνάλλαγμα, για την κάλυψη των εισαγωγών ενέργειας. Η μετατροπή λοιπόν του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος που επετεύχθη μέσω του εμπάρκο πετρελαίου του 1973 αποτέλεσε και την προϋπόθεση για την μετέπειτα γιγάντωση της οικονομικής ισχύος των Η.Π.Α και τη διεϊσδυση, μέσω χορήγησης δανείων, συγκεκριμένων πιστωτικών οργανισμών σε τρίτες χώρες με σκοπό τον οικονομικό τους έλεγχο.

Από διεθνούς άποψης κατά τη διάρκεια του πολέμου αυτού έγινε η πρώτη προσπάθεια από τα Αραβικά πετρελαιοπαραγωγά κράτη να χρησιμοποιήσουν τις εξαγωγές πετρελαίου ως έμμεσο όπλο άσκησης της πολιτικής τους, γεγονός που επισήμανε τη μεταβλητότητα και την αστάθεια του αραβικού κόσμου με τα στρατηγικής σημασίας αποθέματα ενέργειας στον υπόλοιπο κόσμο.

Επιπρόσθετα, ο πόλεμος αυτός οδήγησε σε μία νέα εποχή στρατιωτικών συγκρούσεων καθώς τόσο η σημασία της συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών όσο και η ευρεία χρησιμοποίηση πυραυλικών συστημάτων από ξηρά, θάλασσα και αέρα σε ένα πολυσύνθετο επιχειρησιακό περιβάλλον καθόρισε μία καινούργια στρατιωτική στρατηγική και τεχνική.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Συγκριτικά Στοιχεία Υπεροχής του Ισραήλ

3.1.1 Ισραηλινές Μυστικές Υπηρεσίες στον 21^ο Αιώνα

Οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών στο Ισραήλ είναι τρεις. Η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών (AMAN), κύριο έργο της οποίας είναι η παραγωγή «προϊόντων» πληροφοριών για την υποβοήθηση των λήψεων αποφάσεων σε εθνικό στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο⁶⁴. Αποτελεί συνεπώς την κυριότερη υπηρεσία με τη μεγαλύτερη υποδομή και οργάνωση, υπαγόμενη εντός του Γενικού επιτελείου των Ισραηλινών

⁶⁴ Οι αναλύσεις και οι εκτιμήσεις που παράγει φτάνουν μέχρι το επίπεδο του Υπουργού Άμυνας, του Πρωθυπουργού του Ισραήλ και της επιτροπής του κοινοβουλίου (Kneset) που ασχολείται με θέματα εθνικής Ασφάλειας, αλλά επικεφαλής όλων των υπηρεσιών συλλογής πληροφοριών είναι ο Πρωθυπουργός της Χώρας. The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution, Analysis Paper No. 14, “Lessons from Israel’s Intelligence Reforms”, October 2007, σελ. 2.

ενόπλων δυνάμεων, ενώ οι αναλύσεις της περιέχουν θέματα πολιτικο – οικονομικής φύσης, τεχνολογικών εξελίξεων και στρατιωτικών θεμάτων σε πολλές περιοχές του κόσμου⁶⁵. Οι άλλες δύο υπηρεσίες είναι η Υπηρεσία Εθνικής Ασφάλειας (SHABAK) που ασχολείται με θέματα τρομοκρατίας εντός περιοχών ελέγχου του Ισραήλ και η Mossad, η οποία είναι αρμόδια για θέματα συλλογής πληροφοριών και σχεδίασης, οργάνωσης και εκτέλεσης μυστικών επιχειρήσεων σε περιοχές ενδιαφέροντος εκτός της Ισραηλινής επικράτειας.

Μετά την αποτυχία των μυστικών υπηρεσιών του Ισραήλ να εκτιμήσουν τις αραβικές προθέσεις, πριν το ξέσπασμα του πόλεμου του «Yom Kippur» τον Οκτώβριο του 1973, η πρωθυπουργός του Ισραήλ Golda Meir συνέστησε μία επιτροπή για τη διερεύνηση των αιτιών αποτυχίας των μυστικών υπηρεσιών⁶⁶. Η επιτροπή αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο διάυλος επικοινωνίας μεταξύ των αξιωματικών πληροφοριών και των κέντρων λήψης απόφασης θα πρέπει να είναι στενός και οι ανωτέρω να συμμετέχουν στη διαδικασία για την αποφυγή παρανοήσεων και λαθών.

Το Ισραήλ βρίσκεται σε μία κατάσταση διαρκών εχθροπραξιών με τους γείτονές του και γι' αυτό το λόγο είναι λογικό η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών να έχει τον βασικότερο έργο έναντι των άλλων υπηρεσιών. Ειδικότερα δε, όταν η εθνική αμυντική στρατηγική του Ισραήλ βασίζεται στην έγκαιρη προειδοποίηση κάποιας επικείμενης εχθρικής ενέργειας από την Στρατιωτική υπηρεσία πληροφοριών με την παράλληλη παροχή συνεχής πληροφόρησης κατά τις μετέπειτα εχθροπραξίες, η υπαγωγή αυτής της υπηρεσίας απευθείας στις ένοπλες δυνάμεις αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα.

Διάφοροι παράγοντες συνέβαλλαν στο μετασχηματισμό των Υπηρεσιών Πληροφοριών με κυριότερους, την αλλαγή της φύσης της απειλής που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι ένοπλες δυνάμεις και η διαπίστωση ότι οι πληροφορίες σε στρατηγικό επίπεδο θα πρέπει να προσεγγίζουν την εκτιμώμενη απειλή με μία πιο επικεντρωμένη μεθοδολογία. Αρχικά οι Ισραηλινές υπηρεσίες Πληροφοριών είχαν οργανωθεί με βάση την υπόθεση ότι η βασικότερη απειλή για τη χώρα αποτελούσε μία οργανωμένη επίθεση από τις γειτονικές αραβικές χώρες. Η πάγια τακτική για την έγκαιρη αντιμετώπιση αυτής της απειλής ήταν η συλλογή όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών για αυτές τις χώρες που αφορούσαν εχθρικές ικανότητες και προθέσεις. Διάφοροι διεθνείς εξελίξεις όμως μείωσαν την πιθανότητα ενδεχόμενου συμβατικού πολέμου στα σύνορα του Ισραήλ, όπως η υπογραφή συνθήκης ειρήνης το 1979, μεταξύ του Ισραήλ και της Αιγύπτου (και

⁶⁵ Οι πληροφορίες που συλλέγονται και τα προϊόντα επεξεργασίας που προκύπτουν, ανταλλάσσονται τόσο μεταξύ των κλάδων των ενόπλων δυνάμεων όσο και με τις υπόλοιπες υπηρεσίες πληροφοριών, αλλαγή η οποία δρομολογήθηκε ειδικότερα μετά τον πόλεμο του 1973, απαλείφοντας την προγενέστερη μεμονωμένη δράση τους.

⁶⁶ Η επιτροπή ονομάστηκε «Agranat» από τον Επικεφαλής της επιτροπής, δικαστή Shimon Agranat, ο οποίος ήταν ο πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

μετέπειτα το 1994 με την Ιορδανία), η οποία απομάκρυνε την πιθανότητα ενδεχόμενου πολέμου από τα δυτικά, η αποδυνάμωση της Συρίας μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης καθώς και η αλλαγή της στρατηγικής ειδικότερα των παλαιστινίων, με την ανάδειξη της τρομοκρατίας ως τη βασικότερη απειλή ασφάλειας για το Ισραήλ. Έτσι οι υπηρεσίες πληροφοριών διαπίστωσαν ότι η απειλή από την εκδήλωση μη συμβατικών επιθέσεων στα σύνορα του κράτους, ειδικότερα από μη κρατικούς δρώντες, είχε μεγαλύτερη πιθανότητα εκδήλωσης από μία αντίστοιχη συμβατικής φύσης.

Στο παρελθόν οι περισσότεροι πόλεμοι στους οποίους είχε εμπλακεί το Ισραήλ ήταν τοπικά προσδιορισμένοι στα σύνορά του και χρονικά περιορισμένοι. Επίσης προσδιορισμένο ήταν το μέγεθος της απειλής καθώς και οι εφαρμοζόμενες τακτικές αυτής. Όμως προς το τέλος της δεκαετίας του 1970, η τακτική με την οποία διεξάγονται οι εχθροπραξίες στα σύνορα του Ισραήλ έχει αλλάξει τόσο ως προς τη χρονική διάρκειά τους όσο και ως προς τον συγκεκριμένο τρόπο δράσης μικρών ανορθόδοξων ομάδων, οι οποίες επικεντρώνονται στην απονομιμοποίηση της αμυντικής στρατηγικής του Ισραήλ στη διεθνή κοινότητα μέσω της διεξαγωγής ενός συνεχόμενου πολέμου φθοράς στα σύνορά του.

Επίσης, η εποχή της πληροφορίας κλόνισε την αποκλειστικότητα των υπηρεσιών πληροφοριών στην ελεγχόμενη παροχή πληροφοριών και αναλύσεων στα κέντρα λήψης αποφάσεων, καθώς οι γρήγορες εκτιμήσεις των μέσων μαζικής ενημέρωσης κατά την εξέλιξη των γεγονότων επηρεάζουν την κρίση των κέντρων χάραξης πολιτικής, περιορίζοντας το χρόνο αντίδρασής τους.

Με την εισαγωγή της αναλυτικής προσέγγισης στην ανάλυση συγκεκριμένων ευρύτερων περιοχών ως «συστημάτων», οδηγήθηκαν στη διεξαγωγή συμπερασμάτων με αφορμή ενέργειες που με την προηγούμενη προσέγγιση ανάλυσης θα εκλαμβάνονταν ως γεγονότα ήσσονος σημασίας⁶⁷.

3.1.2 Αναβάθμιση των Ισραηλινών Υπηρεσιών Πληροφοριών

Ο μετασχηματισμός των Ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών βασίστηκε, κατά κύριο λόγο, στο μετασχηματισμό της φύσης της απειλής και των ένοπλων συγκρούσεων που

⁶⁷ Στις 4 Δεκεμβρίου του 1998, στη Βόρεια είσοδο της παλαιστινιακής πόλης Ramallah, έγιναν μικρής έκτασης επεισόδια μεταξύ κάποιων παλαιστίνιων φοιτητών (που πρόσκεινταν στην οργάνωση «Φατάχ») και ισραηλινών στρατιωτών, με την παράλληλη κλοπή ενός όπλου, το οποίο στη συνέχεια οι παλαιστινιακές αρχές δεν ανάκτησαν για να το επιστρέψουν. Αν και το επεισόδιο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ήσσονος σημασίας μέσω της αναλυτικής προσέγγισης, δόθηκε έκταση στη συμπεριφορά των παλαιστίνιων ακτιβιστών και στην αντίδραση των αρχών και εκδόθηκε μία εκτίμηση ότι ενδεχόμενες μεγάλης έκτασης ταραχές θα μπορούσαν να προκληθούν περί το Σεπτέμβριο του 2000. The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution, Analysis Paper No. 14, "Lessons from Israel's Intelligence Reforms", October 2007, σελ. 15.

δημιουργήθηκαν από την αλλαγή στρατηγικής του Αραβικού κόσμου εναντίον του. Στο παρελθόν και ειδικότερα έως και τον πόλεμο του «Yom Kippur», οι περισσότερες ένοπλες συγκρούσεις στις οποίες κλήθηκε να συμμετάσχει το Ισραήλ ήταν χρονικά και τοπικά προσδιορισμένες και ενάντια σε συγκεκριμένο αντίπαλο με καθορισμένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στρατηγικά κέντρα βάρους. Μετά τον πόλεμο του 1973, με την παράλληλη συμμετοχή στην αραβο-ισραηλινή σύγκρουση μεγάλων κοινωνικών ομάδων, ιδιαίτερα στην περιοχή της Παλαιστίνης με συμμετοχή παραστρατιωτικών δρώντων με εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, η σύγκρουση επικεντρώθηκε σε μία διαμάχη φθοράς μεταξύ των δύο αντίπαλων κοινωνιών. Η στρατηγική των αράβων επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις με μία διαδικασία λήψης απόφασης βασισμένη σε πολλά επίπεδα, αλλάζοντας το κέντρο βάρους της σύγκρουσης. Κύριος σκοπός πλέον αποτελούσε για τους εμπλεκόμενους, όχι τόσο η ανακατάληψη του εδάφους που απώλεσαν στους προηγούμενους πολέμους όσο η απονομιμοποίηση της στρατηγικής των αντιπάλων στη διεθνή κοινότητα και η εσωτερική πολιτική αμφισβήτηση αυτής της στρατηγικής μεταξύ των αντιμαχόμενων κοινωνιών. Βασικό στοιχείο για την επίτευξη αυτής της στρατηγικής αποτέλεσε η ευρεία εκμετάλλευση των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης, καθώς ακραία στοιχεία στη Μέση Ανατολή με τη χρησιμοποίηση αυτών των μέσων συνειδητοποίησαν την αμεσότητα επικοινωνίας που αποκτούσαν σε ένα μεγάλο μέρος τόσο της διεθνούς γνώμης όσο και εσωτερικά στην ισραηλινή κοινωνία.

Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της σύγκρουσης τόνισε τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αμεσότητα επικοινωνίας και τη στενότερη συνεργασία μεταξύ των πολιτικών κέντρων λήψεως απόφασης και της ηγεσίας των υπηρεσιών πληροφοριών, μέσω της ανάπτυξης απλοποιημένων διαδικασιών και «διαύλων» επικοινωνίας μεταξύ τους. Με αυτό τον τρόπο τα προϊόντα που προέκυπταν από τις αναλύσεις των πληροφοριών που συνέλλεγαν οι υπηρεσίες πληροφοριών, όχι μόνο κάλυπταν τις απαιτήσεις πληροφόρησης των κέντρων λήψης απόφασης αλλά επηρέαζαν σε μεγάλο βαθμό τις αποφάσεις που ελαμβάνοντο και την χαρασσόμενη πολιτική. Για να μπορέσει όμως να διατηρηθεί ένα επίπεδο αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας από τις υπηρεσίες πληροφοριών, χαρακτηριστικά στα οποία βασίζονται μη μεροληπτικές και αξιόπιστες αναλύσεις, θα έπρεπε να καθοριστούν σαφώς τα όρια συνεργασίας και οι αρμοδιότητες μεταξύ του προσωπικού των υπηρεσιών πληροφοριών και αυτών που λάμβαναν τις αποφάσεις.

Τα συμπεράσματα αυτά οδήγησαν στη μαζική αναδιοργάνωση της σημαντικότερης υπηρεσίας πληροφοριών του Ισραήλ, τη Διεύθυνση Στρατιωτικών Πληροφοριών (AMAN). Ο μετασχηματισμός αυτός οδήγησε στον επαναπροσδιορισμό των «συστημάτων» που αφορούν ενδεχόμενες απειλές για την ασφάλεια του Ισραήλ, ενώ παράλληλα ενισχύθηκε η συνεργασία

μεταξύ των επιμέρους τμημάτων των υπηρεσιών συλλογής πληροφοριών, καταρρίπτοντας τα προηγούμενα «στεγανά» διαλειτουργικότητας.

Τα προϊόντα των συλλεγόμενων πληροφοριών προέρχονταν από εννέα ομάδες ανάλυσης οι οποίες επικεντρώνονταν πλέον σε «συστήματα» που αφορούσαν συγκεκριμένες περιοχές ενδιαφέροντος παρά μεμονωμένα σε συγκεκριμένες χώρες, όπως παλαιότερα. Έτσι οι παραγόμενες αναλύσεις πλέον δεν αφορούσαν αποκλειστικά στην σχεδιαζόμενη πολιτική και τις δυνατότητες υλοποίησης αυτής, χωρών όπως η Συρία και ο Λίβανος, αλλά σε ολόκληρο το «σύστημα», συμπεριλαμβανομένων των επιμέρους παραγόντων που ενδέχεται να το επηρεάζουν⁶⁸.

Η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών με τις αλλαγές που εφάρμοσε στη διάρθρωσή της κατάφερε να αποτελέσει δομικό στοιχείο στο σύστημα λήψης αποφάσεων του Ισραήλ, με επιπρόσθετη αποστολή την προώθηση προτάσεων χάραξης πολιτικής προς τα πολιτικά κέντρα λήψης απόφασης. Οι προτάσεις αυτές στηρίζονταν στις εκτιμήσεις και τις αναλύσεις από την εκάστοτε διαμορφούμενη πληροφοριακή εικόνα κάθε «συστήματος», ενώ παράλληλα στη συνολική εκτίμηση πληροφοριών συμμετείχαν και πολιτικά πρόσωπα που λάμβαναν μέρος στις αποφάσεις.

Η υπηρεσίες πληροφοριών διαχώρισαν τις εκτιμήσεις τους σε τρεις επιμέρους κατηγορίες : α) σε αυτήν που αφορά τις απαιτούμενες πληροφορίες για τη χάραξη εθνικής στρατηγικής σε συγκεκριμένο τομέα (Relevant National Intelligence – RNI)⁶⁹, β) σε αυτή που αφορά απαιτούμενες πληροφορίες για την σχεδίαση – οργάνωση – εκτέλεση εκστρατειών στα πλαίσια υλοποίησης συγκεκριμένης χαραχθείσας στρατηγικής και που επιτρέπει σε κάποιον να έχει πληρέστερη εικόνα από τον αντίπαλό του σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον ή κατάσταση (Strategic Intelligence Superiority – SIS) και γ) στην Επιχειρησιακή και Τακτική πληροφοριακή Υπεροχή, η οποία αφορά στις απαιτούμενες πληροφορίες για την υλοποίηση επιχειρησιακών και τακτικών ενεργειών, συμπεριλαμβανομένων και εκτιμήσεων σε πραγματικό χρόνο⁷⁰. Με αυτή τη δομή η στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών, αντιλαμβανόμενη το μεταβαλλόμενο περιβάλλον ασφάλειας με τον αντίπαλο να επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, εισήγαγε μέτρα για την αντιμετώπιση ενός ευρύτερου συνόλου μη συμβατικών απειλών, όπως θέματα τρομοκρατίας και διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής.

⁶⁸ Όπως την επιρροή που ενδέχεται να ασκεί το Ιράν στην ευρύτερη περιοχή, τις Διεθνείς πιέσεις, θέματα Πολιτισμικά στα οποία ενδέχεται να στηρίζονται συγκεκριμένες αντιλήψεις και ενέργειες των αράβων καθώς και η πρόσληψη της διεθνούς κοινής γνώμης όσον αφορά σχεδιαζόμενες ενέργειες από την πλευρά του Ισραήλ στην ευρύτερη περιοχή.

⁶⁹ Αυτή η κατηγορία εκτιμήσεων συνδέουν τις εκτιμήσεις πληροφοριών με την ικανότητα του κράτους προς την προώθηση των προτεραιοτήτων εθνικής ασφάλειας καθώς και την αποφυγή στρατηγικού αιφνιδιασμού για ανάλογα θέματα από αντίπαλους δρώντες.

⁷⁰ The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution, Analysis Paper No. 14, “Lessons from Israel’s Intelligence Reforms”, October 2007, σελ. 18.

3.1.3 Πυρηνική δυνατότητα του Ισραήλ στις αρχές του 21^{ου} αι.

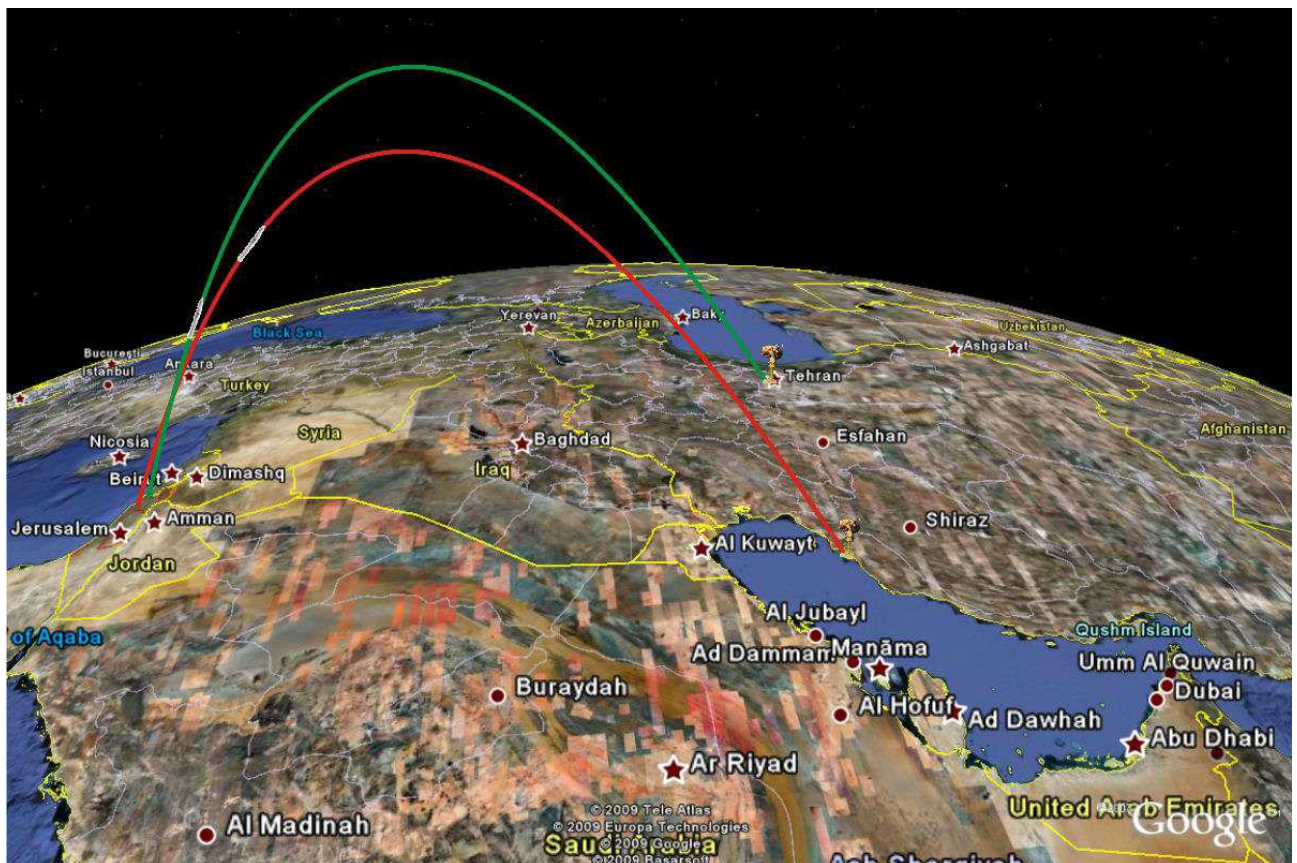
Συγκεκριμένα στοιχεία σε συνδυασμό με καλά πληροφορημένες πηγές δεν αφήνουν αμφιβολία για την ύπαρξη Ισραηλινών πυρηνικών όπλων. Πράγματι, η CIA επιβεβαίωσε την ύπαρξη τέτοιων όπλων το 1968. Σύμφωνα με μαρτυρία που δόθηκε το 1976 από τον Carl Duckett, τότε αναπληρωτή διευθυντή του Τμήματος Επιστήμη και Τεχνολογία της CIA, ο Διευθυντής της Υπηρεσίας (CIA), Richard Helms ανέφερε στον Πρόεδρο Johnson την ύπαρξη Ισραηλινών πυρηνικών όπλων. Επί πλέον, ένα υπόμνημα της CIA με χρονολογία 4 Σεπτεμβρίου 1974, υποστηρίζει ότι "Το Ισραήλ έχει ήδη κατασκευάσει πυρηνικά όπλα." Αυτό το συμπέρασμα έχει βασισθεί στην απόκτηση από το Ισραήλ μεγάλων ποσοτήτων ουρανίου, εν μέρει με μυστικά μέσα, στις φιλόδοξες Ισραηλινές προσπάθειες στο πεδίο του εμπλουτισμένου ουρανίου, και στην μεγάλη επένδυση του Ισραήλ σε ένα δαπανηρό πυραυλικό σύστημα σχεδιασμένο να προσαρμόζει πυρηνικές κεφαλές. Βέβαια, επίσημα το Ισραήλ ούτε έχει αρνηθεί ούτε έχει επιβεβαιώσει αυτούς τους ισχυρισμούς. Από τότε που αποκαλύφθηκε η ύπαρξη του Πυρηνικού Συμπλέγματος Ερευνών Dimona (Dimona Nuclear Research Complex) στις αρχές της δεκαετίας του 1960, η επίσημη πολιτική του Ισραήλ αναφορικά με τα πυρηνικά όπλα χαρακτηρίζεται από μυστικότητα.

Τον Ιούνιο του 2009, με βάση μία μελέτη που έγινε από το «Center for Strategic and International Studies» για τις επιπτώσεις μίας πυρηνικής σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή, φαίνεται ότι το Ισραήλ διαθέτει βαλλιστικούς πυραύλους οι οποίοι είναι σε θέση να πλήξουν στόχους με πυρηνικές κεφαλές σε αποστάσεις μέχρι 1500 km. Αυτό επιβεβαιώθηκε από μία εκτόξευση ενός Ισραηλινού πυραύλου τύπου «Jericho II», ο οποίος διέσχισε τη Μεσόγειο και προσγειώθηκε 250 μίλια Βόρεια της Βεγγάζης στη Λιβύη, διανύοντας πάνω από 800 μίλια που σύμφωνα με Αμερικανικές εκτιμήσεις θα μπορούσε να επιτευχθεί μέγιστο βεληνεκές περί τα 900 – 940 μίλια, ήτοι 1450 km, απόσταση που καλύπτει πρακτικά όλο τον Αραβικό κόσμο. Η πιο πρόσφατη έκδοση του πυραύλου πιθανολογείται ότι έχει εμβέλεια περί τα 900 μίλια, ενώ υπάρχουν και αναφορές για την ανάπτυξη ενός τύπου «Jericho III» ο οποίος θα βασίζεται σε ένα σύστημα προώθησης που ανέπτυξε με τη Νότιο Αφρική τη δεκαετία του 1980, με μέγιστο βεληνεκές τα 5.000 km και μέγιστη μεταφορά κεφαλής μάχης 1.000 kg, σύμφωνα με εκτιμήσεις του "Jane's". Αυτή η εκτίμηση βασίζεται ουσιαστικά σε μία αποχαρακτηρισμένη ανάλυση της Στρατιωτικής Υπηρεσίας Πληροφοριών των Η.Π.Α (Defense Intelligence Agency –DIA) για τις δυνατότητες πτήσης του

συστήματος προώθησης «Shavit», το οποίο ανέπτυξε το Ισραήλ και εκτέλεσε δοκιμές στις 19 Σεπτεμβρίου 1988⁷¹.

<u>System</u>	<u>Class</u>	<u>Payload</u>	<u>Warhead</u>	<u>Range (km)</u>	<u>Estimated CEP</u>
Jericho I	Short Range Ballistic Missile (SRBM)	Single Warhead	450 kg; Nuclear 20KT; HE	500 km	500 m (Obsolete)
Jericho II	Medium Range Ballistic Missiles (MRBM)	Single Warhead	Nuclear 1MT; HE	1,500 km	1.5 km
Jericho III	Intercontinental Range Ballistic Missile (ICBM)	Single Warhead	750 Kg	4,800 – 6,500 km	4.8 – 6.5 km

Πίνακας 1 : Χαρακτηριστικά Βαλλιστικών Πυραύλων του Ισραήλ.

⁷¹ Abdullah Toukan And Anthony Cordesman, “Iran, Israel and the Effects of a Nuclear Conflict in the Middle East”, Center for Strategic and International Studies, June 1, 2009, σελ. 25.

Εικόνα ... : Τροχιές Βαλλιστικών Πυραύλων από Ισραηλινό χτύπημα με στόχους την Τεχεράνη και την περιοχή Bushehr όπου υπάρχουν πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιράν⁷².

Συμπερασματικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πυρηνική αποτρεπτική δυνατότητα του Ισραήλ στην περιφέρειά του προκαλεί δίλλημα ασφάλειας για τους αντιπάλους του, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να δικαιολογήσει την προσήλωση του Ιράν στην ανάπτυξη του πυρηνικού του προγράμματος καθώς επίσης και την κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής από αραβικές χώρες όπως η Συρία.

3.2 Επιρροή Ισραηλινού Lobby στην άσκηση της αμερικανικής εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή

Η οικονομική ενίσχυση των Η.Π.Α προς το κράτος του Ισραήλ έχει ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη του τελευταίου και την έχει υποστηρίξει σημαντικά σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Επιπρόσθετα, η υποστήριξη των Ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων από τις Η.Π.Α μέσω μεγάλων στρατιωτικών προγραμμάτων βοήθειας, συνέβαλε όχι μόνο στην ενίσχυσή τους σε περιόδους πολέμων αλλά τις βοήθησε να καθιερωθούν και σαν μία ισχυρή περιφερειακή στρατιωτική δύναμη στη Μέση Ανατολή, σε σχέση με τους αντιπάλους της. Η εκτεταμένη διπλωματική υποστήριξη της Ουάσιγκτον προς το Ισραήλ, τόσο σε περιόδους πολέμου όσο και ειρήνης, έχει όχι μόνο ωφελήσει το Ισραήλ από μονομερής ενέργειες του, οι οποίες ενδέχεται να του δημιουργούσαν προβλήματα, αλλά επιπρόσθετα αποτέλεσε το σημαντικότερο στοιχείο στις ειρηνευτικές διαδικασίες των Αραβο – ισραηλινών σχέσεων, όπως στη συνδιάσκεψη του Camp David ή στη συνθήκη ειρήνης με την Αίγυπτο και την Ιορδανία, η οποία βασίστηκε σε εκτεταμένες δεσμεύσεις των Η.Π. για παροχή βοήθειας προς τις χώρες αυτές.

3.2.1 Οργάνωση / Διάρθρωση Ισραηλινού Lobby

Ουσιαστικά με τον όρο Ισραηλινό «Lobby», χαρακτηρίζουμε μία χαλαρή συνεργασία μεμονωμένων παραγόντων και οργανισμών οι οποίοι εργάζονται ενεργά για τη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής προς μία κατεύθυνση θετικά προσκείμενη προς το Ισραήλ. Οι προσπάθειες αυτών των συντελεστών (μεμονωμένων ή συλλογικών) επεκτείνονται και πέρα από την υποστήριξη και ψήφιση θετικά προσκείμενων προς το Ισραήλ υποψηφίων σε προκριματικές εκλογές. Συμπεριλαμβάνουν αποστολή επιστολών – άσκηση κοινωνικής πίεσης - καθώς και οικονομική υποστήριξη και δωρεές σε πολιτικούς οργανισμούς, Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που πρόσκεινται θετικά προς τα Ισραηλινά συμφέροντα, ειδικότερα σε θέματα της Μέσης Ανατολής. Επιπρόσθετα, η ηγεσία αυτού

⁷² Πηγή Εικόνας : Abdullah Toukan And Anthony Cordesman, "Iran, Israel and the Effects of a Nuclear Conflict in the Middle East", Center for Strategic and International Studies, June 1, 2009

του Lobby συχνά πριν τη σχεδίαση συγκεκριμένης δράσης πάνω σε κάποιο θέμα, συμβουλευονται και λαμβάνουν κατευθύνσεις επί του θέματος με βάση την επίσημη τοποθέτηση Ισραηλινών αξιωματούχων. Η αποτελεσματικότητα αυτού του πόλου πίεσης στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α οφείλεται κυρίως στην ικανότητα διαχείρισης των συμφερόντων των διαφόρων παραγόντων που σχεδιάζουν ή πιέζουν στη διαμόρφωση της Αμερικανικής πολιτικής. Ουσιαστικά, τόσο τα μεμονωμένα όσο και τα συλλογικά στοιχεία που απαρτίζουν το Ισραηλινό lobby, κάνουν ότι και οι υπόλοιπες ομάδες συμφερόντων στο εσωτερικό των Η.Π.Α, όπως εργατικά συνδικάτα, Η Αμερικανική Ομοσπονδία Οπλοκατοχής, το συνδικάτο των αγροτών, αλλά με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Οι Εβραίοι που δραστηριοποιούνται στις Η.Π.Α έχουν δημιουργήσει ένα σημαντικό σύνολο οργανισμών για την επιρροή της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής με σημαντικότερο τον American – Israel Public Affairs Committee (AIPAC)⁷³.

3.2.2 Σχεδιασμός – τρόπος επίτευξης των στόχων

Το lobby επιδιώκει την επίτευξη δύο σημαντικών στόχων για την υποστήριξη του Ισραήλ από τις Η.Π.Α. Πρώτον επιδιώκει την άσκηση σημαντικής επιρροής τόσο στο Αμερικανικό Κογκρέσο (την νομοθετική εξουσία των Η.Π.Α) όσο και στην Αμερικανική κυβέρνηση (την εκτελεστική εξουσία) μέσω της προώθησης της υποστήριξης των θέσεων του Ισραήλ ως την καλύτερη πολιτική επιλογή. Δεύτερον προσπαθεί να διασφαλίσει τη δημόσια εικόνα του Ισραήλ μέσω της προβολής της θέσης του σε θέματα που αφορούν την επικαιρότητα, δημιουργώντας με αυτή την τακτική μία θετική εικόνα για το κράτος τους. Απώτερος σκοπός είναι η διαφύλαξη του δημόσιου διαλόγου προς όφελος του Ισραήλ, αποφεύγοντας οποιαδήποτε κριτική και ενισχύοντας την υποστήριξη των Η.Π.Α στις θέσεις του.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που έχουν ενισχύσει την επιρροή του Ισραηλινού lobby στο αμερικανικό Κογκρέσο είναι η διείσδυση Αμερικανών με εβραϊκή καταγωγή σε επιτελεία Αμερικανών Γερουσιαστών, οι οποίοι πολλές φορές προτείνουν πολιτικές θέσεις, ως προς την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α, προς όφελος του Ισραήλ σε αντίστοιχα ζητήματα που το αφορούν. Επιπρόσθετα η μεγαλύτερη Αμερικανο – εβραϊκή ένωση «AIPAC» αποτελεί βασικό παράγοντα επηρεασμού του Αμερικανικού Κογκρέσου, καθώς κατά τη διάρκεια προεκλογικών εκστρατειών, χρηματοδοτεί υποψήφιους τόσο των Ρεπουμπλικανικού όσο και του Δημοκρατικού κόμματος, οι οποίοι υποστηρίζουν ανοιχτά θέσεις υπέρ του Ισραήλ. Αντίστοιχα δε σε περιπτώσεις υποψηφίων οι οποίοι δεν συμβάλουν στην προώθηση των εβραϊκών συμφερόντων επικεντρώνονται

⁷³ Το 1997, το περιοδικό «Fortune» σε ερώτηση σε μέλη του Αμερικανικού Κογκρέσου, όσον αφορά τα πιο ισχυρά lobby στις Η.Π.Α., η AIPAC συγκαταλέχθηκε 2^η μετά την American Association of Retired People (AARP). John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy», March 2006, σελ. 15.

σε αντίστοιχη χρηματοδότηση και υποστήριξη των αντιπάλων τους, ενώ παράλληλα οργανώνουν εκστρατείες και προτρέπουν αντίστοιχη υποστήριξη από μεγάλα μέσα μαζικής ενημέρωσης⁷⁴.

Αντίστοιχα η επιρροή των Αμερικανών με εβραϊκή καταγωγή, οι οποίοι αποτελούν λιγότερο από το 3% του εκλογικού σώματος, κατά τη διάρκεια των Προεδρικών εκλογών είναι σημαντική, μέσω της χρηματοδότησης υποψηφίων και από τα δύο κόμματα. Με αυτό τον τρόπο επηρεάζουν την εκλογή και συνεπώς και την πολιτική της Αμερικανικής κυβέρνησης ως προς τα θέματα που αφορούν το Ισραήλ. Επιπρόσθετα το γεγονός αυτό ενισχύεται και από την αντίστοιχη υψηλή συγκέντρωση αυτού του εκλογικού τμήματος σε πολιτείες που θεωρούνται κρίσιμες στο αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών, όπως η Καλιφόρνια, η Φλόριντα και η Νέα Υόρκη, με αποτέλεσμα κατά τις προκριματικές εκλογές οι Προεδρικοί υποψήφιοι για το χρίσμα του κάθε κόμματος να μην διαφοροποιούνται ως προς τις θέσεις του Αμερικανο – εβραϊκού lobby.

3.2.3 Οικονομική Βοήθεια

Πριν από τον Β΄ΠΠ, οι Αμερικανοί ηγέτες περιστασιακά εξέφραζαν στους λόγους τους, την υποστήριξή τους απέναντι στο Σιωνιστικό σκοπό της δημιουργίας ενός Ανεξάρτητου Ισραηλινού κράτους στην ευρύτερη περιοχή της Ιερουσαλήμ, αλλά έμπρακτα δεν κατέβαλαν και σημαντικές προσπάθειες προς αυτό το σκοπό. Μόνο επί προεδρίας Harry S. Truman οι Η.Π.Α έμπρακτα υποστήριξαν το σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών για το 1947 καθώς και τον Μαΐο του 1948 ήταν από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισαν αμέσως την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας του κράτους του Ισραήλ. Παρόλα αυτά τόσο η προεδρία του Truman όσο και του Eisenhower συνειδητοποίησαν ότι μία στενή υποστήριξη στο νεοσύστατο κράτος του Ισραήλ θα έθετε σε κίνδυνο τις σχέσεις των Η.Π.Α με τον αραβικό κόσμο και θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για μία ενδεχόμενη διείσδυση της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Έτσι η παροχή οικονομικής στο κράτος του Ισραήλ την δεκαετία του 1950 συγκρατήθηκε σε μετριοπαθή επίπεδα, με τις Η.Π.Α να προσπαθούν να κρατήσουν ισορροπία μεταξύ των αράβων και του Ισραήλ στις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ η παροχή στρατιωτικής βοήθειας ήταν ελάχιστη⁷⁵. Μόνο επί προεδρίας Kennedy, παρατηρείται μία δέσμευση της κυβέρνησης των Η.Π.Α. για παροχή

⁷⁴ John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy», March 2006, σελ. 17-18.

⁷⁵ Ο William H. Mott, αναφέρει ότι την περίοδο του πολέμου της Ανεξαρτησίας, το Ισραήλ παρέλαβε μυστικά από τις Η.Π.Α πάνω από 500 ημιφορτηγά, καθώς και μεταξύ 1951-52 μερικά τεθωρακισμένα οχήματα ως πλεόνασμα. Επιπρόσθετα, οι Η.Π.Α βοήθησαν στην επιδότηση αγοράς Γαλλικής κατασκευής μαχητικών αεροσκαφών από το Ισραήλ το 1954, σαν μέρος στρατιωτικής βοήθειας των Η.Π.Α προς τη Γαλλία για την ανάπτυξη της Γαλλικής Πολεμικής Βιομηχανίας. Η επιδοτήσεις αυτές αν και φαινομενικά προορίζονταν για την Γαλλία, ουσιαστικά απέβλεπαν στην στρατιωτική ενίσχυση του Ισραήλ, χωρίς να διαταραχθούν οι ισορροπίες στις Αμερικανικές σχέσεις με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και ανήλθαν σε 94,5 εκατομμύρια USD, την περίοδο 1946-55 και 189,1 εκατομμύρια USD την περίοδο 1956-1965. William H. Mott IV, «United States military Assistance : An empirical Perspective» (Westport, CT: Greenwood Press, 2002), σελ. 176-77

σημαντικής στρατιωτικής βοήθειας στο Ισραήλ⁷⁶. Αυτή η αλλαγή στην Αμερικανική στάση προς το Ισραήλ αντικατόπτριζε σημαντικούς στρατηγικούς παράγοντες στην περιοχή, όπως την επιθυμία εξισορρόπησης της Σοβιετικής διείσδυσης στην Αίγυπτο με την πώληση οπλικών συστημάτων και την αποτροπή της επιθυμίας του Ισραήλ να αποκτήσει πυρηνική αποτρεπτική ικανότητα, ενώ παράλληλα αποσκοπούσε στην προτροπή των ηγετών του να συμμετάσχουν στις Αμερικανικές πρωτοβουλίες ειρήνευσης στην περιοχή. Παράλληλα, η αλλαγή αυτή στην εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α μπορεί να εξηγηθεί και από άλλους παράγοντες όπως, η επιδέξια Ισραηλινή διπλωματία, την επιρροή αρκετών συμβούλων οι οποίοι τάσσονταν υπέρ των ισραηλινών θέσεων και απόψεων καθώς και της επιθυμίας του Kennedy να διατηρήσει την υποστήριξη που λάμβανε από πολλούς ψηφοφόρους και δωρητές με καταγωγή από το Ισραήλ⁷⁷.

Ο πόλεμος των Έξι ημερών, ο οποίος αποτέλεσε ουσιαστικά την αιτία των επόμενων αραβοϊσραηλινών διενέξεων, σηματοδότησε και την αλλαγή της Αμερικανικής στάσης στην χρηματοδότηση και στρατιωτική βοήθεια προς το Ισραήλ. Ενώ την περίοδο 1949 – 1965, το 95% της Αμερικανικής βοήθειας προς το Ισραήλ, συνολικού ύψους 63 εκατομμυρίων USD ετησίως, αποτελείτο ως επί το πλείστον από οικονομική χρηματοδότηση και παροχές σε τρόφιμα, κατά την περίοδο 1966 – 1970, η ετήσια χρηματοδότηση αυξήθηκε σε 102 εκατομμύρια USD ετησίως. Ειδικότερα δε το 1971, μετά τη λήξη του «Πολέμου Φθοράς», η βοήθεια αυτή εκτοξεύτηκε σε 634,5 εκατομμύρια USD, η οποία αποτελείτο κατά 85% από στρατιωτικούς εξοπλισμούς, ενώ μετά τη λήξη του πολέμου του 1973 σχεδόν πενταπλασιάστηκε. Έτσι το Ισραήλ αποτέλεσε μέχρι το 1976, τη χώρα που λάμβανε ετήσια το μεγαλύτερο ποσοστό Αμερικανικής εξωτερικής βοήθειας, η οποία αποτελείτο στο μεγαλύτερο ποσοστό της από στρατιωτικούς εξοπλισμούς παρά οικονομικής ή τεχνικής υποστήριξης, με τη μορφή επιχορηγήσεων παρά δανείων. Επιπρόσθετα, καθώς η οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α προς το Ισραήλ αφορούσαν θέματα άμεσης διακυβερνητικής συμφωνίας στα πλαίσια προϋπολογισμών, χωρίς δεσμεύσεις σε υλοποίηση επί συγκεκριμένων

⁷⁶ Το Δεκέμβριο του 1962, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α απευθυνόμενος στην υπουργό των εξωτερικών του Ισραήλ, Golda Meir, τη μετέπειτα πρωθυπουργό του Ισραήλ κατά τον Πόλεμο του «Yom Kippur» είπε : «... I think it is quite clear that in case of an invasion the United States would come to the support of Israel. We have the capacity and it is growing». Επιπρόσθετα, την περίοδο εκείνη το Ισραήλ προμηθεύτηκε από τις Η.Π.Α. αντιαεροπορικά πυραυλικά συστήματα τύπου «Hawk», το 1963, ενώ παράλληλα απόκτησε και περισσότερα από 200 τεθωρακισμένα οχήματα μάχης (M48A) το 1964, τα οποία προωθήθηκαν ακτοπλοϊκώς μέσω της Δυτικής Γερμανίας, στα πλαίσια απόκρυψης της Αμερικανικής εμπλοκής και τυχόν επιπτώσεων που αυτή θα είχε στον Αραβικό κόσμο . John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 25.

⁷⁷ John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 25.

προγραμμάτων, δεν υπήρχε τρόπος ελέγχου από τις Η.Π.Α της αξιοποίησης των κεφαλαίων αυτών από το Ισραήλ^{78 79}.

Η χρηματοδότηση αυτή αν και αποτέλεσε ένα πλεονέκτημα για την οικονομική ανάπτυξη του Ισραήλ, η οικονομική συνεισφορά ιδιωτών από τις Η.Π.Α τη δεκαετία του 1950 και 1960, κυρίως Ισραηλίτικης καταγωγής, βοήθησε τη χρηματοδότηση για την υλοποίηση του πυρηνικού προγράμματος του κράτους του Ισραήλ, αναβαθμίζοντάς το στρατηγικά⁸⁰.

Οι Η.Π.Α. προκειμένου να πείσουν το Ισραήλ να δεχτεί ή να εφαρμόσει συμφωνίες ειρήνευσης με τα γειτονικά αραβικά κράτη, δεσμεύθηκαν με επιπρόσθετες οικονομικές επιχορηγήσεις προς όφελος τόσο του Ισραήλ, όσο και των γειτονικών κρατών. Χαρακτηριστικά, στα πλαίσια υπογραφής της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός του 1975, μεταξύ του Ισραήλ και της Αιγύπτου, ο Υπουργός εξωτερικών των Η.Π.Α, Henry Kissinger, υπέγραψε ένα μνημόνιο συνεργασίας και κατανόησης, με το οποίο δεσμεύονταν οι Η.Π.Α να εξασφαλίσουν τις ενεργειακές ανάγκες του Ισραήλ, σε πετρέλαιο σε περιόδους κρίσεως, καθώς επίσης να χρηματοδοτήσουν και να αποθηκεύσουν συμπληρωματικά στρατηγικά αποθέματα, συνολικής εκτίμησης αρκετών εκατοντάδων εκατομμυρίων USD⁸¹. Οι Αμερικανικές ενεργειακές εγγυήσεις προς το Ισραήλ, επαναβεβαιώθηκαν στις τελικές ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ τον Μάρτιο του 1979, ενώ η οικονομική βοήθεια την οποία πρόσφεραν οι Η.Π.Α κυρίως στην Αίγυπτο και την Ιορδανία, μετά τον πόλεμο του 1973, ουσιαστικά αποσκοπούσαν στην εξαγορά, της ασφάλειας του Ισραήλ από τις χώρες αυτές και την θετική επιρροή τους στον υπόλοιπο αραβικό κόσμο⁸².

⁷⁸ Σύμφωνα με την Υπηρεσία ερευνών του Κογκρέσου (Congressional Research service – CRS), το Ισραήλ προτιμούσε η βοήθεια να είναι με τη μορφή δανείων, παρά επιχορηγήσεων, ώστε να αποφευχθεί η παρουσία ενός Αμερικανικού στρατιωτικού τμήματος το οποίο θα επέβλεπε την υλοποίηση των προγραμμάτων επιχορήγησης. Έτσι από το 1974 και μετά μεγάλο μέρος της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας στο Ισραήλ, τεχνικά ήταν με την μορφή δανείων, αλλά πρακτικά αποτελούσαν επιχορηγήσεις καθώς η αποπληρωμή τους δεν ολοκληρώθηκε λόγω παραίτησης του ανάλογου δικαιώματος από τις Η.Π.Α. Clyde Mark, «Israel: U.S. Foreign Assistance», σελ. 6, 7, 13.

⁷⁹ John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 26, 28.

⁸⁰ Σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Ισραηλινού Πρωθυπουργού Shimon Peres. John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 29.

⁸¹ «Israel – United States Memorandum of Understanding, September 1, 1975», www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/mou1975html

⁸² Ενώ η Αίγυπτος, στα πλαίσια ολοκλήρωσης της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός (SINAI II) το 1974, έλαβε από τις Η.Π.Α οικονομική βοήθεια ύψους 71,7 εκατομμυρίων USD, το 1975 και 1976 έλαβε αντίστοιχα 1.127 και 1.320 εκατομμύρια USD. Αντίστοιχα, κατά την περίοδο υπογραφής της συνθήκης ειρήνης μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ, η αμερικανική βοήθεια στην Αίγυπτο ανήλθε σε 2,3 Δισεκατομμύρια USD το 1978 και σε 5,9 Δισεκατομμύρια USD το 1979. John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 31.

3.2.4 Στρατιωτική Βοήθεια

Ο κύριος σκοπός της παροχής αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας στο Ισραήλ, ήταν να το καταστήσει περιφερειακή δύναμη στρατιωτικής υπεροχής στην Μέση Ανατολή. Η στρατιωτική συνεργασία μεταξύ Η.Π.Α. και Ισραήλ δεν περιορίστηκε μόνο στο επίπεδο των εξοπλισμών αλλά επεκτάθηκε και στη συνεργασία των μυστικών τους υπηρεσιών και την ανταλλαγή πληροφοριών από τα τέλη της δεκαετίας του 1950. Χαρακτηριστικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την παροχή δορυφορικής απεικόνισης κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1973, από τις Η.Π.Α, ενώ αντίστοιχα οι ισραηλινοί παραχώρησαν στους Αμερικανούς πολλά Σοβιετικά οπλικά συστήματα που αιχμαλώτισαν κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Σε αντιδιαστολή με τη διαχρονική αντίθεση της Ουάσινγκτον στη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, προκειμένου να διατηρήσει το Ισραήλ περιφερειακή στρατιωτική υπεροχή σιωπηρά δεν εναντιώθηκε στην ανάπτυξη του πυρηνικού του προγράμματος⁸³. Αν και επί Προεδρίας Kennedy, στις αρχές του 1960, ασκήθηκαν κάποιες πιέσεις για τον περιορισμό του πυρηνικού προγράμματος του Ισραήλ, ούτε η προεδρία αυτού, ούτε η επόμενη του Lyndon Johnson, ήταν διατεθειμένες να παγώσουν την υποστήριξη των Η.Π.Α προς το Ισραήλ με αποτέλεσμα να μην επιτευχθεί οποιαδήποτε ανάσχεση στην υλοποίηση του προγράμματος⁸⁴.

Παρά την αυξανόμενη αμερικανική βοήθεια προς το Ισραήλ, ιδιαίτερα μετά το 1968, οι μεταξύ τους σχέσεις ήταν συχνά τεταμένες λόγω διαφορών στο παρεχόμενο επίπεδο αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας και στην αντίδραση του Ισραήλ να δεχτεί της προτάσεις ειρήνευσης διαφόρων μεσολαβητών. Οι οποιοσδήποτε υποχωρήσεις του Ισραήλ στο θέμα, προέκυψαν μόνο μέσω επιπρόσθετων δεσμεύσεων των Η.Π.Α για πρόσθετη υποστήριξη. Αυτή η τακτική συνεχίστηκε και τη δεκαετία του 1970, επί Προεδρίας Nixon, Ford, Carter, κατά τις οποίες στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων των συμφωνιών κατάπαυσης του πυρός που οδήγησαν στη συμφωνία του «Camp David» του 1978 και της ειρηνευτικής διαδικασίας μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ το 1979, οι Η.Π.Α. δεσμεύτηκαν για παροχή μεγαλύτερης βοήθειας. Ειδικότερα, η Αμερικανική βοήθεια προς το Ισραήλ αυξήθηκε από 1,9 Δισεκατομμύρια USD το 1975, σε 6,29

⁸³ Αν και το 1968, ασκήθηκαν πιέσεις σε πολλές χώρες για την υπογραφή της Συμφωνίας Μη Διάδοσης, όπλων Μαζικής Καταστροφής (Non – Proliferation Treaty (NPT)), δεν έγιναν οι αντίστοιχες ενέργειες προς το Ισραήλ.

⁸⁴ Όταν το 1968, ο τότε Διευθυντής της CIA, Richard Helms, ενημέρωσε τον Πρόεδρο Johnson, ότι οι αναλύσεις της υπηρεσίας συνηγορούσαν στην απόκτηση από το Ισραήλ δυνατότητας πυρηνικής αποτροπής, ο Πρόεδρος του είπε να μην κοινοποιηθούν αυτά τα στοιχεία σε κανέναν, συμπεριλαμβανομένων των Υπουργό εξωτερικών, Dean Rusk και Υπουργό Άμυνας Robert McNamara., καθώς ενδεχόμενη ευρύτερη γνωστοποίηση θα ανάγκαζαν τον πρόεδρο να λάβει περιοριστικά μέτρα. John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 36.

Δισεκατομμύρια USD το 1976 (Με την ολοκλήρωση της συμφωνίας «SINAI II») και από 4,4 το 1978 σε 10,9 Δισεκατομμύρια USD το 1979, που ακολούθησε τη συμφωνία ειρήνευσης⁸⁵.

Πράγματι, οι προσπάθειες των Η.Π.Α. επηρεασμού της στάσης των ισραηλινών μέσω άσκησης πιέσεων με την παρεχόμενη βοήθεια δεν απέδωσαν, καθώς εξουδετερώθηκαν από εσωτερικές πιέσεις και οδήγησαν στην υιοθέτηση μίας σταδιακής προσέγγισης προσφέροντας περισσότερα ανταλλάγματα. Όταν ο Πρόεδρος Gerald Ford και ο Υπουργός Εξωτερικών Henry Kissinger, προσπάθησαν το 1975 κατά τις διαπραγματεύσεις κατάπαυσης του πυρός με την Αίγυπτο να κάμψουν την αδιαλλαξία του Ισραήλ⁸⁶, 76 γερουσιαστές υπέγραψαν μία επιστολή προς τον Πρόεδρο που συνέταξε η AIPAC, με την οποία απαιτούσαν ο Πρόεδρος να παραμείνει αλληλέγγυος προς τις Αμερικανικές οικονομικές και στρατιωτικές δεσμεύσεις. Επιπρόσθετα, ο Πρόεδρος Carter είχε ενοχληθεί με τον Ισραηλινό Πρωθυπουργό Menachem Begin, όταν ο τελευταίος δεν συμφώνησε με τους όρους της συμφωνίας στο Camp David, το 1978, αλλά ποτέ δε συνέδεσε την τελική συμφωνία του Ισραήλ με την αύξηση της παρεχόμενης βοήθειας από τις Η.Π.Α.

3.2.5 Διπλωματική Υποστήριξη

Πέρα από τη στρατιωτική και οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α προς το Ισραήλ, σημαντική ήταν και η υποστήριξη σε διπλωματικό επίπεδο. Η υποστήριξη αυτή άρχισε να διαφαίνεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1960⁸⁷, κατά την οποία οι Η.Π.Α. φάνηκαν να δεσμεύονται περισσότερο προς την υποστήριξη των Ισραηλινών συμφερόντων στις μεγάλες αραβοϊσραηλινές συγκρούσεις που ακολούθησαν και κατ' επέκταση στις μετέπειτα μεταξύ τους διαπραγματεύσεις. Ειδικότερα, μετά το πόλεμο των Έξι ημερών και κατά τη διάρκεια του πολέμου φθοράς την περίοδο 1969 – 1970, η παρεχόμενη βοήθεια στο Ισραήλ αυξήθηκε. Η υποστήριξη αυτή υποβοηθήθηκε και από την άποψη του Προέδρου Nixon και του Υπουργού εξωτερικών Kissinger, ότι μία σταθερή υποστήριξη προς το Ισραήλ θα αποκάλυπτε τη μικρή σημασία που είχε η ενίσχυση της Μόσχας στις αραβικές και συμμαχικές προς αυτή χώρες, ώστε να μπορέσουν να προσεγγιστούν από τις Η.Π.Α.

Στο θέμα της ανάπτυξης πυρηνικών δυνατοτήτων από την πλευρά του Ισραήλ, όποτε οι αραβικές χώρες προσπάθησαν να θέσουν το θέμα στη Διεθνή Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας, η

⁸⁵ John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 38.

⁸⁶ Με την απειλή περιορισμού της παρεχόμενης βοήθειας και της μακροπρόθεσμης αναθεώρησης της Αμερικανικής πολιτικής προς όφελός του.

⁸⁷ Μέχρι τη δεκαετία του 1950 η Προεδρία Eisenhower διατηρούσε μία ενδιάμεση στάση μεταξύ των αραβοϊσραηλινών σχέσεων, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την πίεση που ασκήθηκε στην Ισραηλινή κυβέρνηση για απόσυρση από τα εδάφη που κατέκτησε κατά τη διάρκεια του πολέμου του Σουέζ και τις πιέσεις που ασκήθηκαν ενάντια σε μονομερείς ενέργειες του Ισραήλ για κατασκευή έργων εκτροπής νερών του ποταμού

Ουάσινγκτον επενέβη στη λειτουργία λήψης απόφασης του οργανισμού ώστε να μην τεθεί συγκεκριμένο θέμα προς συζήτηση στην ημερησία διάταξη⁸⁸.

Η υποστήριξη των Η.Π.Α προς το Ισραήλ ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1973. Ο Πρόεδρος των Η.Π.Α και ο Υπουργός εξωτερικών αρχικά ήταν πεπεισμένοι ότι μία γρήγορη νίκη του Ισραήλ ήταν δυνατή. Έτσι πίστευαν ότι η επιρροή των Η.Π.Α στην περιοχή μετά τον πόλεμο θα μπορούσε να ενισχυθεί, με την προϋπόθεση ότι η παρεχόμενη υποστήριξή τους προς το Ισραήλ δε θα ήταν προκλητικά φανερή έναντι των αράβων και το Ισραήλ δε θα νικούσε για δεύτερη φορά συντριπτικά τους αντιπάλους του⁸⁹.

Με βάση αυτούς τους υπολογισμούς και τις στρατηγικές επιδιώξεις οι Η.Π.Α αρχικά ανταποκρίθηκαν αργά προς τις αιτήσεις βοήθειας από το Ισραήλ με το ξέσπασμα του πολέμου. Όταν όμως στην αρχή του πολέμου το Ισραήλ αντιμετώπισε απρόσμενες δυσκολίες και άρχισε να έχει ελλείψεις σε κρίσιμο πολεμικό υλικό, οι Η.Π.Α διέταξαν τη μεταφορά κρίσιμου υλικού με αερογέφυρα προς ενίσχυση του Ισραήλ, συνολικού ύψους 2,2 δισεκατομμυρίων USD σε μορφή χορηγίας. Αυτή η κίνηση ενίσχυσης από την πλευρά των Η.Π.Α., οδήγησε στο εμπάργκο πετρελαίου που επιβλήθηκε από τις αραβικές χώρες του ΟΠΕΚ και στην παράλληλη μείωση της ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου, με άμεσο επακόλουθο την αύξηση στις τιμές του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές και τις αντίστοιχες μεγάλες οικονομικές επιπτώσεις για τις Η.Π.Α. και τους συμμάχους της. Η ενέργεια αυτή των αραβικών πετρελαιοπαραγωγών χωρών κόστισε στις Η.Π.Α. περί τα 48,5 δισεκατομμύρια USD και μία μείωση του ΑΕΠ περί το 2%, μόνο το 1974, λόγω στην αύξηση του κόστους της ενέργειας, ενώ παράλληλα διαφοροποίησε τη στάση Ευρωπαϊκών συμμαχικών χωρών στον πόλεμο αυτό⁹⁰.

Η Αμερικανική διπλωματία κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν υπέρ του Ισραήλ, καθώς οι Η.Π.Α είχαν πείσει τον Βασιλεία της Ιορδανίας να παραμείνει στο περιθώριο και να μην εμπλακεί ενεργά στον πόλεμο, ενώ ο Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. χειρίστηκε τις συνομιλίες κατάπαυσης του πυρός με τη Σοβιετική Ένωση προς όφελος του Ισραήλ, εξασφαλίζοντας σε αυτό την ελευθερία κινήσεων μέχρι τα τελικά στάδια των εχθροπραξιών. Ο Πρόεδρος Nixon είχε δώσει οδηγίες στον Kissinger κατά τη διάρκεια συνομιλιών του με το Γενικό Γραμματέα της Σοβιετικής Ένωσης, Leonid Brezhnev, στη Μόσχα να υποστηρίξει ότι στρατηγικός σκοπός των Η.Π.Α. ήταν

⁸⁸ Οι Η.Π.Α. ασκούσαν επιρροή στο διοικητικό συμβούλιο του Διεθνή Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας ώστε να μην μπορεί να επιτευχθεί συναίνεση για την επιβολή ψηφίσματος ενάντια στο Ισραήλ, μέσω έγκρισης του συμβουλίου.

⁸⁹ Όπως είχε αναφέρει και ο Henry Kissinger, στα απομνημονεύματά του : «*If Israel won overwhelmingly – as we first expected – we had to avoid becoming the focal point of all Arab resent. We had to keep the Soviet Union from emerging as the Arab’s savior... If the unexpected happened and Israel was in difficulty, we would have to do what was necessary to save it*». Henry Kissinger, “Years of Upheaval» (Boston: Little, Brown, 1982), σελ. 468.

⁹⁰ John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 54.

να χρησιμοποιήσουν τον πόλεμο σαν ευκαιρία επίτευξης μίας περιεκτικής συμφωνίας ειρήνης στη Μέση Ανατολή, αλλά ο τελευταίος απλά επεδίωξε τη σύναψη μίας συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός, ενισχύοντας παράλληλα τη διαπραγματευτική θέση του Ισραήλ στις μετέπειτα συνομιλίες. Όταν στις 22 Οκτωβρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ψήφισε την κατάπαυση του πυρός εντός 12 ωρών, ο Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α επέτρεψε στο Ισραήλ να την παραβιάσει με σκοπό να ενισχύσει τις στρατιωτικές θέσεις του, καθώς είχε εκ των προτέρων συμβουλέψει τον Ισραηλινό Πρεσβευτή, Simcha Dinitz, να εκμεταλλευτούν οι Ισραηλινοί το χρονικό διάστημα του ταξιδιού του στη Μόσχα για την περάτωση των στρατιωτικών τους επιχειρήσεων⁹¹.

Παρά τη διπλωματική υποστήριξη των Η.Π.Α. προς το Ισραήλ και την υιοθέτηση μίας «βήμα προς βήμα» πολιτικής, σε συντονισμένες από κοινού ενέργειες για τις μετέπειτα συνομιλίες ειρήνευσης, οι Η.Π.Α δεν ήταν διατεθειμένες για την άσκηση πιέσεων και προς την πλευρά των Ισραηλινών, ενώ αντίθετα το Ισραήλ διεκδικούσε περαιτέρω υποστήριξη για οποιαδήποτε συναίνεση. Χαρακτηριστικά ο Υπουργός εξωτερικών των Η.Π.Α κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων είχε πει, *«I ask Rabin to make concessions, and he says he can't because Israel is weak. So I give him more arms, and then he says he doesn't need to make concessions because Israel is strong»*⁹².

3.3 Συμβολή του Ισραήλ στην ανάσχεση της Σοβιετικής απειλής κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου

Η εκτεταμένη και συνεχής στρατιωτική, οικονομική και διπλωματική υποστήριξη των Η.Π.Α προς το Ισραήλ θα ήταν δικαιολογημένη με την προϋπόθεση ότι θα ενδυνάμωνε τη θέση της πρώτης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, θα ενίσχυε την ασφάλεια των συμφερόντων της και δε θα περιέπλεκε τις σχέσεις της υπερδύναμης με άλλες στρατηγικής σημασίας χώρες της περιοχής. Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου και ειδικότερα επί Προεδρίας Nixon, οι Η.Π.Α θεώρησαν ότι μια ενίσχυση του Ισραήλ θα αποτελούσε έναν σημαντικό παράγοντα ανάσχεσης της Σοβιετικής διείσδυσης σε όλη την περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Δρώντας σαν εντολοδόχος των Η.Π.Α στην περιοχή, το Ισραήλ βοήθησε την υπερδύναμη να περιορίσει τη Σοβιετική διείσδυση στις αραβικές χώρες, ενώ παράλληλα με την στρατιωτική του υπεροχή στον πόλεμο του 1973 έναντι συμμάχων των Σοβιετικών όπως η Συρία και η Αίγυπτος,

⁹¹ Σύμφωνα με το National security Archive (μία ερευνητική ομάδα για αποχαρακτηρισμένα επίσημα Αμερικανικά έγγραφα, με έδρα την Ουάσινγκτον), ο Kissinger είχε μυστικά δώσει το πράσινο φως στις αρχές του Ισραήλ για παραβίαση της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός, με αποτέλεσμα την περικύκλωση του 3^{ου} Αιγυπτιακού Σώματος Στρατού από τις Ισραηλινές δυνάμεις και την κλιμάκωση της κατάστασης με την απειλή ενδεχόμενης Σοβιετικής εμπλοκής. National Security Archive press release, October 07, 2003, John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 369 σημ. 107.

⁹² John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 47.

κατάφερε να ενισχύσει σε διπλωματικό επίπεδο τη σημασία των Η.Π.Α για τους Άραβες και να επιδείξει την περιορισμένη αξία που είχε η Σοβιετική υποστήριξη για αυτούς. Οι Η.Π.Α όμως, στηριζόμενες σε μία διαρκή δέσμευση όσον αφορά την προστασία του Ισραήλ, δεν ήταν διατεθειμένες να ενισχύσουν τις αραβικές χώρες σε σημείο που να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλειά του, με αποτέλεσμα να στραφούν αυτές οι χώρες στην προμήθεια στρατιωτικής βοήθειας από τη Σοβιετική Ένωση ενισχύοντας τη διείσδυση της τελευταίας στην περιοχή⁹³. Επιπρόσθετα, οι επανειλημμένες στρατιωτικές επιτυχίες των Ισραηλινών ανάγκασαν τη Σοβιετική Ένωση να δαπανήσει πόρους στις Αραβικές συμμαχικές της χώρες, για τον επανεξοπλισμό τους με αποτέλεσμα την επιβάρυνση της οικονομίας της.

Αν και κατά τη διάρκεια του πολέμου οι Ισραηλινοί μπόρεσαν να παρέχουν στις Η.Π.Α πολύτιμες πληροφορίες τακτικού επιπέδου, κυρίως σε θέματα Σοβιετικής κατασκευής στρατιωτικού εξοπλισμού που καταλάμβαναν κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών και θέματα απόδοσης αυτών στο πεδίο της μάχης, σε επίπεδο πληροφοριών πολιτικού και στρατηγικού επιπέδου για τις Αραβικές χώρες οι Ισραηλινοί υστερούσαν καθώς προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τις Αιγυπτιακές ενέργειες με βάση αντίστοιχα τον δικό τους τρόπο δράσης και σκέψης. Επιπρόσθετα, στον τομέα αυτό των πληροφοριών παρείχαν στις Αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών με εσφαλμένα ή παραποιημένα στοιχεία σε αρκετές περιπτώσεις, με σκοπό την θετική επίδραση των Η.Π.Α. στις ενέργειές τους έναντι των Αράβων και ειδικότερα είτε στην παροχή αυξημένης στρατιωτικής βοήθειας, είτε στην δημόσια υποστήριξη, είτε στην επικύρωση ενδεχόμενων Ισραηλινών στρατιωτικών πρωτοβουλιών.

Το Ισραήλ, κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, είχε περιορισμένη στρατηγική σημασία για τις Η.Π.Α καθώς μπορούσε μεν να συνδράμει σαν μία περιφερειακή δύναμη σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά η στρατιωτική υπεροχή του και η γεωγραφική του θέση δεν ήταν σε θέση να υποστηρίξουν τα διαχρονικά Αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή του Περσικού κόλπου και στη συνεχή ροή του πετρελαίου στο δυτικό κόσμο. Επιπρόσθετα μία πιθανή Σοβιετική επέμβαση στη περιοχή της Μέσης Ανατολής δεν θα μπορούσε να αναχαιτισθεί από τις Η.Π.Α. χρησιμοποιώντας το Ισραήλ σαν προχωρημένη βάση στρατιωτικών δυνάμεων καθώς μία τέτοια ενέργεια θα δημιουργούσε μεγάλα πολιτικά προβλήματα στον Αραβικό κόσμο που θα ενίσχυαν τη Σοβιετική διείσδυση⁹⁴.

⁹³ Η Ισραηλινή επιδρομή σε μία Αιγυπτιακή βάση στη Γάζα, το 1955, αποτέλεσε το σημείο καμπής του Προέδρου Nasser για την προσέγγιση της Σοβιετικής Ένωσης με σκοπό την προμήθεια στρατιωτικού υλικού, ενώ οι συνεχείς συγκρούσεις των Αράβων με τους Ισραηλινούς και η άρνηση των Η.Π.Α για παροχή εξοπλισμού ενίσχυσαν αυτή την προσέγγιση. John J. Mearsheimer & Stephen. M. Walt, «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy» (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1st Ed., 2007), σελ. 53.

⁹⁴ Ο Henry Kissinger, μπορεί να χρησιμοποιήσει την παροχή εκτεταμένης βοήθειας προς το Ισραήλ ως μέσο επαναπροσέγγισης της Αιγύπτου από τις Η.Π.Α και αποκόπτοντας τη στρατιωτική συνεργασία της Αιγύπτου με τη

Αν και αδιαμφισβήτητα το κράτος του Ισραήλ διέτρεξε σημαντικές απειλές από τους αντιπάλους του κατά τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του και ειδικότερα στον πόλεμο του 1973, ωστόσο οι Άραβες στον τελευταίο αυτό πόλεμο είχαν περιορισμένους στρατηγικούς στόχους, καθώς δεν είχαν ποτέ τη δυνατότητα να επιτύχουν μία στρατιωτική νίκη έναντι στις Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις. Ειδικότερα, οι Αιγύπτιοι αποσκοπούσαν στην κατάκτηση ενός τμήματος στην χερσόνησο του Σινά που θα τους επέτρεπε την έναρξη διαπραγματεύσεων με τους Ισραηλινούς για την επιστροφή των εδαφών που είχαν χάσει στον πόλεμο των έξι ημερών, ενώ αντίστοιχα οι Σύριοι ήλπιζαν στην ανάκτηση των Υψιπέδων του Γκολάν. Καμία από τις δύο αυτές αραβικές χώρες δεν είχε στρατηγικό στόχο την εισβολή στο Ισραήλ ή ακόμα και την απειλή της ύπαρξής του, καθώς όχι μόνο στρατιωτικά ήταν υποδεέστερες αλλά επιπρόσθετα το Ισραήλ είχε τη δυνατότητα ή έστω τη χρήση απειλής, μιας πυρηνικής αποτροπής⁹⁵.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Επιδιώξεις της Αμυντικής Πολιτικής του Ισραήλ

Ειδικότερα κατά την περίοδο των Ισραηλινο – αραβικών συγκρούσεων από το 1967 και μεταγενέστερα οι πολιτικές πτυχές που συγκροτούν το στρατιωτικό σχεδιασμό του Ισραήλ βασίζονται σε συσχετιζόμενες αρχές όπως την επιβίωση του νεοσύστατου Ισραηλινού κράτους από μία ενδεχόμενη μακροχρόνια Αραβο-Ισραηλινή σύγκρουση. Αυτή η ανάσχεση της Αραβικής επιθετικότητας βασίζεται στην αρχή της αυτοβοήθειας, μέσω της συγκριτικά υπερέχουσας οικονομικής και κατ' επέκταση στρατιωτικής ισχύος του Ισραήλ, καθώς επίσης και στη σύναψη συμμαχιών με σκοπό την εξωτερική εξισορρόπηση των αντιπάλων του στην περιφέρειά του.

Πόλεμος Επιβίωσης: Η Ισραηλινή στρατηγική σκέψη αυτή τη περίοδο περιέλαβε μια άποψη απειλής της ασφάλειάς του η οποία ήταν και έντονη και εκτεταμένη. Η Αραβο-Ισραηλινή σύγκρουση δεν εκτιμήθηκε απλώς σαν την πιθανότητα μιας στρατιωτικής ήττας των ενόπλων δυνάμεων του Ισραήλ στο πεδίο της μάχης, αλλά σαν την πιθανότητα καταστροφής του Κράτους του Ισραήλ. Δηλαδή όχι σαν πρόβλημα συνόρων και κυριαρχίας, αλλά ένα πρόβλημα φυσικής επιβίωσης, με όλη τη σημασία της λέξης των κατοίκων του Ισραήλ αλλά και των Ιουδαίων σε ολόκληρο τον κόσμο

Σοβιετική Ένωση, αλλά είχε παραδεχθεί ότι η ενδυνάμωση του Ισραήλ δεν αποσκοπούσε στον περιορισμό του Κομμουνισμού στον Αραβικό κόσμο (εξυπηρετώντας παράλληλα τα στρατηγικά συμφέροντα των Η.Π.Α) αλλά στην αποκλειστική επιβίωσή του. «Kissinger Memorandum», σελ. 25.

⁹⁵ Οι Πρόεδροι της Αιγύπτου και της Συρίας αποσκοπούσαν στην ανακατάληψη των χαμένων εδαφών του 1967 και όχι στην καταστροφή του Ισραήλ. John j. Mearsheimer, «Conventional Deterrence», (Ithaca: Cornell University Press, 1983), σελ. 155-62.

Αποφυγή Μακροχρόνιου Πολέμου: Δεδομένης της αριθμητικής διαφοράς μεταξύ του Ισραήλ και του Αραβικού συνασπισμού, οι Ισραηλινοί στρατηγικοί αναλυτές εδέχθησαν ότι δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν απόλυτη στρατιωτική νίκη. Αυτό σήμαινε ότι η Αραβο-Ισραηλινή σύγκρουση θα μπορούσε να συνεχιστεί για μεγάλη περίοδο και να περιλάβει έναν μακροχρόνιο αγώνα που θα αποτελείται από μικρούς πολέμους ("γύρους"), κατά τη διάρκεια των οποίων τα περιθώρια της ασφάλειας θα ήταν πολύ λεπτά: "να χάσεις έναν μόνο πόλεμο σημαίνει να χάσεις τα πάντα." Η ικανότητα αντοχής σε τέτοια μακροχρόνια σύγκρουση εκτιμήθηκε σαν τον βασικό στόχο της αμυντικής πολιτικής του Ισραήλ.

Ολική Αμυντική και Ποσοτική Ανωτερότητα: Ένα αποφασιστικό χαρακτηριστικό της Αραβο-Ισραηλινής σύγκρουσης είναι η αριθμητική συμμετρία των δύο πλευρών. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1948-49 η αναλογία πληθυσμού ήταν 50:1 (δηλ, ο πληθυσμός της Αιγύπτου, Συρίας, Ιορδανίας, Λιβάνου, Ιράκ, και Σαουδικής Αραβίας ήταν 32.3 εκατομμύρια ενώ το Ισραήλ αριθμούσε 650,000). Κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1967 η αναλογία ήταν 20.4:1 (δηλ, 53 εκατομμύρια στα Αραβικά κράτη έναντι 2.6 εκατομμύρια στο Ισραήλ). Για να αντιμετωπίσει αυτή τη ποσοτική ασυμμετρία το Δόγμα του Ισραήλ είχε δώσει έμφαση στην πλήρη αξιοποίηση των πόρων της χώρας.

Η θέση του Ισραηλινού στρατού έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με αυτή την αρχή. Για παράδειγμα, οι Ισραηλινές δυνάμεις ξηράς βασίζονται σε ένα σύστημα πολιτοφυλακής κατά το πρότυπο της Ελβετίας. Η ουσία αυτού του συστήματος είναι να εμπλέξει όλους τους πολίτες - άνδρες και γυναίκες- ικανούς να φέρουν όπλα ή να εκτελούν άλλες στρατιωτικές δραστηριότητες σε μια δομή όμοια με του ακορντεόν. Αυτό κάνει δυνατή τη διατήρηση δυνάμεων ξηράς σε χαμηλά επίπεδα κατά τις περιόδους ύφεσης και την ανάπτυξή τους σύμφωνα με τους διάφορους βαθμούς κινδύνου μέχρι την ολική κινητοποίηση. Με την επιτυχή χρησιμοποίηση αυτού του συστήματος, οι Ισραηλινοί έχουν επιτύχει την υψηλότερη αναλογία στρατιωτών και πληθυσμού στον κόσμο. Επί πλέον η αναλογία μάχιμης και μη δύναμης των ενόπλων δυνάμεών του είναι μια από τις υψηλότερες στον κόσμο. Για παράδειγμα, στην δεκαετία του 1960 εκτιμήθηκε ότι η αναλογία του Ισραήλ ήταν 50:50 συγκρινόμενη με αυτή των 20:80 των περισσοτέρων άλλων κρατών.

Η ολική κινητοποίηση συμπληρώθηκε με πλήρη αξιοποίηση όλων των υλικών πόρων της χώρας σε διττούς ρόλους. Για παράδειγμα, οι πολιτικές μεταφορές μετατράπηκαν σε στρατιωτικές μεταφορές, πολιτικά νοσοκομεία προετοιμάστηκαν να μετατραπούν σε στρατιωτικά, όλοι οι υπάλληλοι έργων ηλεκτρισμού, ύδρευσης και επικοινωνιών είναι διαθέσιμοι σε ανάκληση και ούτω καθεξής. Μετατρέποντας τη πολιτική δομή σε τμήμα του στρατιωτικού πλαισίου διοικητικής μέριμνας, όλοι οι πόροι αξιοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς και οι στρατιώτες απελευθερώνονται για τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός επίσης προσπαθεί να αξιοποιήσει την τεχνολογική ασυμμετρία προς αντιστάθμιση της αριθμητικής ασυμμετρίας. Τα ποιοτικά πλεονεκτήματα της βιομηχανικής κοινωνίας του Ισραήλ ενισχύονται με εντατική εκπαίδευση και με χρήση υπερσύγχρονης τεχνολογίας. Η εντατική χρήση προηγμένων συστημάτων θεωρήθηκε σαν ένας σημαντικός πολλαπλασιαστής δύναμης, για την αντιστάθμιση της διαφοράς.

Αθροιστική Αποτροπή: Αν και η αποτροπή διαγράφεται πρωταρχικά στην στρατηγική σκέψη του Ισραήλ, αυτή διαφέρει από τη συνήθη ερμηνεία του όρου με την έννοια ότι δεν βασίζεται στην ικανότητα να τιμωρεί έναν επιδρομέα ή να αποτρέπει την επίθεσή του, αλλά περισσότερο στην ικανότητα να νικά.

Για το Ισραήλ, η δύναμη του να αποτρέπει βρίσκεται στην δύναμη του καθορισμού της έκβασης του επόμενου πολέμου, ή μάλλον στην Αραβική πίστη της αποτελεσματικότητάς της. Σύμφωνα με αυτό το δόγμα, όσο περισσότερο το Ισραήλ επιδεικνύει την δύναμή του να αποφασίζει, τόσο περισσότερο αξιόπιστη γίνεται η αποτρεπτικότητά του. Εάν κάθε στρατιωτική σύγκρουση, ανεξαρτήτως μεγέθους, τελειώνει με μια Ισραηλινή νίκη, το τίμημα έναρξης του επόμενου γύρου μπορεί να γίνει απαγορευτικό. Αυτή η αντίληψη της αποτροπής στοχεύει στην αλλαγή των Αραβικών στρατηγικών υπολογισμών σταδιακά με το αθροιστικό αποτέλεσμα των Ισραηλινών νικών.

4.2 Στρατιωτική Στρατηγική του Ισραήλ

Η στρατιωτική στρατηγική του Ισραήλ είναι καθαρά επιθετική. Πρώτα απ' όλα, το κύριο ενδιαφέρον είναι πως να ξεκινήσουν ένα ξαφνικό πρώτο κτύπημα παρά να δεχθούν μια εχθρική επίθεση, δεύτερον, ο σιδηρούς νόμος της στρατηγικής του είναι να μεταφέρει τον πόλεμο στο έδαφος του εχθρού, και τρίτον, ο στόχος του είναι να νικήσει αποφασιστικά τον αντίπαλό του (εκμηδένιση δύναμης) παρά στην περιορισμένη πρόκληση ζημιάς των του δυνάμεων (απαγορευτικός).

Πολεμική Πρωτοβουλία: Η Ισραηλινή στρατηγική έχει παραδοσιακά δώσει έμφαση στην σημαντικότητα λήψης της πρωτοβουλίας με την επιβολή του πρώτου κτυπήματος και εξ' αυτού την υπαγόρευση του χρόνου, του τόπου, και του βηματισμού του πολέμου. Η επιβολή του πρώτου κτυπήματος σχετίζεται με τα άλλα δύο στοιχεία της επιθετικής πολιτικής του Ισραήλ, εκμηδένιση δύναμης και μεταφορά στο έδαφος του εχθρού. Το αποτέλεσμα ενός αιφνίδιου πρώτου κτυπήματος διευκολύνει, μεταξύ άλλων, καταστροφή των ενόπλων δυνάμεων του εχθρού με ελάχιστο κόστος για αυτόν που έχει την πρωτοβουλία. Μπορεί να εκτρέψει τον αμυνόμενο ψυχολογικά εκτός ελέγχου και να χαλάσει τα σχέδια κινητοποίησής του. Επιπρόσθετα, κτυπώντας πρώτος κάνει πιο εύκολο να μετατοπίσεις τον πόλεμο στο έδαφος του εχθρού. Συνοψίζοντας, παρά την

αποτυχία του Ισραήλ να κτυπήσει πρώτο το 1973, η στρατηγική του ήταν να ευνοήσει την πολεμική πρωτοβουλία.

Μεταφορά στο Έδαφος του Εχθρού: Ο βασικός νόμος της στρατηγικής του Ισραήλ είναι να μεταφέρει στρατιωτική δράση στο έδαφος του εχθρού το ταχύτερο δυνατό.

Αποφασιστικές Νίκες: Ένα άλλο επιθετικό χαρακτηριστικό της στρατηγικής του Ισραήλ είναι η επιδίωξη αποφασιστικής νίκης με την εκμηδένιση των ενόπλων δυνάμεων του εχθρού. Οι Ισραηλινοί στρατιωτικοί σχεδιαστές έχουν επιλέξει μια επιθετική τακτική ελιγμού όπως είναι η έμμεση προσέγγιση. Αυτή η προσέγγιση επιβάλλει την αξιοποίηση της "γραμμής ελάχιστης αντίστασης" ή του ψυχολογικού της ισοδύναμου "την γραμμή της ελάχιστης προσδοκίας" με σκοπό να διαταράξει την φυσική και ψυχολογική ισορροπία του εχθρού. Ένα παράδειγμα των επιχειρήσεων χαρακτηριστικό αυτής της προσέγγισης είναι η αποφυγή μετωπικών επιθέσεων και μάχες φθοράς υπέρ της εφαρμογής πλευρικών επιχειρήσεων.

Τα πλεονεκτήματα της έμμεσης προσέγγισης αναγνωρίστηκαν στις περισσότερες συγκρούσεις του Ισραήλ καθώς με αυτή την προσέγγιση επιτυγχάνονται βασικοί στρατιωτικοί στόχοι που καθορίζουν την εξέλιξη μίας σύγκρουσης πριν ακόμα ξεκινήσει, όπως η αποκοπή των γραμμών επικοινωνιών και διοικητικής μέριμνας και η προσβολή του αντιπάλου στο έδαφός του.

Συμπερασματικά λοιπόν, η συμπεριφορά του Ισραήλ κατά την πολεμική περίοδο επιβεβαιώνει την παραδοχή ότι οι ένοπλες δυνάμεις του έχουν πάντοτε ενεργήσει με επιθετική στρατηγική. Οι εκστρατείες του 1967, και 1973 ήταν επιθετικές σε όλες σχεδόν τις διαστάσεις με την Ισραηλινή στρατηγική να δίνει έμφαση στην πολεμική πρωτοβουλία, μεταφορά του πολέμου στο έδαφος του εχθρού, και αποφασιστική ήττα των εχθρικών δυνάμεων.

4.2.1 Ερμηνεία της Στρατιωτικής Στρατηγικής του Ισραήλ

Στο υπόλοιπο μέρος αυτού του κεφαλαίου θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τους παράγοντες που συνδέονται με την προτίμηση του Ισραήλ για μια επιθετική στρατηγική η οποία δίνει έμφαση στην πολεμική πρωτοβουλία, αποφασιστική νίκη, και μετατόπιση του πολέμου στο έδαφος του εχθρού.

Εξισορρόπηση Στρατιωτικών Ασυμμετριών: Το Ισραήλ έχει εκτιμήσει την στρατηγική πολεμικής πρωτοβουλίας σαν την υπέρτατη πολλαπλασιαστική δύναμη για εξισορρόπηση της αντίπαλης αριθμητικής υπεροχής. Η επιθετική τακτική επιτρέπει στο Ισραήλ να συγκεντρώνει δυνάμεις σε ένα συγκεκριμένο σημείο και έτσι να ελαττώνει το αποτέλεσμα της ολικής αριθμητικής υπεροχής του αντιπάλου. Έτσι κτυπώντας πρώτο όχι μόνο αυξάνει τη δύναμη των δυνάμεών του αλλά παράλληλα ελαττώνει τις σχετικές δυνατότητες του αντιπάλου. Αυτή η επιθετική

πρωτοβουλία δίνει τη δυνατότητα στο Ισραήλ να διασπάσει το δίκτυο διοίκησης και ελέγχου των εχθρικών δυνάμεων (π.χ., συστήματα radar), να καταστρέψει εχθρικά αεροδρόμια και αεροσκάφη, να καταστρέψει πυραύλους εδάφους-αέρος και εδάφους-εδάφους, και να βομβαρδίσει τις εχθρικές συγκεντρώσεις στρατευμάτων. Για όλους αυτούς τους λόγους οι Ισραηλινοί έφθασαν στο συμπέρασμα ότι η ποσοτικά κατώτερη πλευρά δεν έχει κίνητρο να υιοθετήσει μια αμυντική στρατηγική. Αντιθέτως, πρέπει επιλέξει μια επιθετική.

Αποτροπή με χρήση αιτιών πολέμου: Ένας άλλος παράγοντας στην στρατηγική πολεμικής πρωτοβουλίας του Ισραήλ ήταν η ανάγκη να προστατεύσει συγκεκριμένα συμφέροντα μακριά από την πατρίδα. Με αυτό τον τρόπο, το Ισραήλ προσπάθησε να αποτρέψει την σταδιακή χειροτέρευση της θέσης του που θα συνεπαγόταν από διαδοχικές Αραβικές κινήσεις με την εξαγγελία μιας σειράς ενεργειών που θα εκλαμβάνονταν ως αιτίες πολέμου. Η στέρηση μιας αξιόπιστης επιθετικής δυνατότητας εκ μέρους του Ισραήλ μπορούσε να επιτρέψει στα Αραβικά κράτη να προκαλέσουν τις αιτίες πολέμου του Ισραήλ χωρίς στρατιωτικές επιπτώσεις. Αυτό με τη σειρά του, σύμφωνα με τους Ισραηλινούς αναλυτές, θα μπορούσε να οδηγήσει στην "υποχώρηση της στρατηγικής θέσης του Ισραήλ".

Αναγκαιότητα βραχυχρόνιων συγκρούσεων: Ο χρόνος θεωρείται σαν ένας αποφασιστικός παράγοντας στον στρατιωτικό σχεδιασμό του Ισραήλ, επειδή ένα μικρό κράτος, σαν το Ισραήλ, δεν μπορεί να αντέξει έναν μακροχρόνιο πόλεμο φθοράς με μια ποσοτικά υπέρτερη πλευρά. Σε όλες τις αναμετρήσεις μια στρατηγική βραχυχρόνιου πολέμου είναι επιτακτική καθώς μία αμυντική στρατηγική θα αύξανε τις ευκαιρίες μιας εξωτερικά επιβεβλημένης κατάπαυσης πυρός όταν οι Άραβες έχουν στρατιωτικό πλεονέκτημα, ενώ αντίστοιχα οι απαιτήσεις ανεφοδιασμού από τις Η.Π.Α θα αύξανε την εξάρτηση του Ισραήλ στην υπερδύναμη, επιβαρύνοντας αντίστοιχα την οικονομική τους ισχύ.

Πολυμέτωπος Πόλεμος: Κατά τη περίοδο που εξετάζεται το Ισραήλ περιβάλλεται από τους εχθρούς του, υψώνοντας το φάσμα ενός πολέμου δύο ή ακόμη και τριών μετώπων (πχ εναντίον της Αιγύπτου, Συρίας και Ιορδανίας). Με τέτοια γεωστρατηγική κατάσταση, επιτάσσει την υιοθέτηση μιας επιθετικής στρατηγικής τέτοιας ώστε να επιτυγχάνεται νίκη γρήγορα σε κάθε μέτωπο. Αυτό είναι στην πραγματικότητα που έκανε το Ισραήλ το 1967 και προσπάθησε να επαναλάβει το 1973.

Με την υιοθέτηση μιας επιθετικής στρατηγικής με σκοπό να αντεπεξέλθει στο πρόβλημα του πολυμέτωπου πολέμου, το Ισραήλ μπορεί να υπερτερήσει σε σχέση με το μικρό του μέγεθος λαμβάνοντας ως πλεονέκτημα τις βραχείς εσωτερικές γραμμές επικοινωνίας ("εσωτερικές γραμμές") που επιτρέπουν ταχεία κίνηση δυνάμεων από το ένα μέτωπο στο άλλο. Έχοντας μια μικρότερη απόσταση να διανύσει για τις γραμμές του μετώπου επιτρέπει στις δυνάμεις του να

επικεντρωθούν στο μέρος που υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη και να επιτύχουν τοπική υπεροχή προτού οι αντίπαλοι δεχθούν ενισχύσεις.

Εν ολίγοις, το αντίκτυπο του πολυμέτρου πολέμου μειώθηκε με την υιοθέτηση μιας επιθετικής στρατηγικής που επέτρεψε στο Ισραήλ να νικήσει γρήγορα και αποφασιστικά τους αντιπάλους του. Μια τέτοια στρατηγική μετέτρεψε το μικρό μέγεθος της χώρας από παθητικό στοιχείο σε ενεργητικό.

Έλλειψη στρατηγικού βάθους: Το μικρό μέγεθος του Ισραήλ και η μακριά λεπτή διαμόρφωσή του υπαγορεύει την στρατιωτική του στρατηγική. Ο λόγος μεταξύ του μήκους των συνόρων του και του βάθους του εδάφους είναι ιδιαίτερα μειονεκτικός για τους αμυντικούς σκοπούς. Έλλειψη στρατηγικού βάθους επίσης σήμαινε ότι ζωτικά στρατιωτικά, πολιτικά και οικονομικά κέντρα μπορούσαν εύκολα να προσπελασθούν από τα σύνορα, έτσι ώστε ένα πρώτο Αραβικό κτύπημα ή ένας επιθετικός πόλεμος μέσα στο έδαφος του Ισραήλ θα οδηγούσε σε μια καταστροφή. Το συμπέρασμα ήταν ότι φέρνοντας τον πόλεμο στο έδαφος του εχθρού ήταν επιτακτική ανάγκη με σκοπό να αποφευχθούν ανεπιθύμητες ζημιές σε πολιτικές, βιομηχανικές και στρατιωτικές περιοχές ενδιαφέροντος. Στην πραγματικότητα, όπως έχουμε δει, αυτό έγινε ο σιδηρός νόμος της στρατηγικής του Ισραήλ. Τέτοια στρατηγική απαιτεί ένα πρώτο κτύπημα.

Εν ολίγοις, η έλλειψη στρατηγικού βάθους και αμυντικών πλεονεκτημάτων έχουν οδηγήσει το Ισραήλ στην προσπάθεια ελαχιστοποίησης του κόστους του πολέμου μεταφέροντας αυτόν από το έδαφος του σε αυτό του εχθρού.

Αλλαγή του status quo: Η στρατηγική σκέψη του Ισραήλ έχει τονίσει επί μακρόν την σημαντικότητα της κατάληψης εδάφους για διαπραγματευτικούς σκοπούς. Όπως στον πόλεμο του 1973 με την επιτυχή Ισραηλινή αντεπίθεση στη δυτική όχθη της Διόρυγας και την περικύκλωση του 3^{ου} Αιγυπτιακού σώματος στρατού αναγκάζοντας τους Άραβες να αλλάξουν την στάση τους και να αναγνωρίσουν την ύπαρξη του Ισραήλ. Επίσης ταιριάζει χωρίς να ειπωθεί ότι τα κράτη που επιθυμούν να αλλάξουν το καθεστώς θα προτιμήσουν μια επιθετική στρατηγική επειδή αυτό είναι αναγκαίο για κατάληψη εδάφους.

4.3 Μεταγενέστερα παραδείγματα εφαρμογής στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ

Το Ισραήλ δεν έχει διστάσει να προχωρήσει και σε άλλες καθαρά επιθετικές επιχειρήσεις κάθε φορά που θεωρούσε ότι απειλούνταν η εθνική του ασφάλεια σε όλες δε τις περιπτώσεις κινήθηκε εντελώς αυτόνομα και αιφνιδιαστικά, χωρίς να ζητήσει την έγκριση του ΟΗΕ ή άλλου διεθνούς οργανισμού.

Οι επιχειρήσεις αυτές είναι ξεχωριστά κεφάλαια από μόνες τους, ωστόσο στα πλαίσια αυτής της ανάλυσης και για την καλύτερη κατανόηση της φιλοσοφίας της ισραηλινής στρατιωτικής μηχανής, αξίζει να κάνουμε μια σύντομη αναφορά σε αυτές:

Επιχείρηση Entebbe: Στη συγκεκριμένη επιχείρηση δεν έλαβαν μέρος μαχητικά αεροσκάφη. Ωστόσο, η αποστολή αυτή εκτυλίχθηκε στην Ουγκάντα της Αφρικής, πολλά χιλιόμετρα μακριά από το Ισραήλ και η επιτυχία της οφείλεται σε μεγάλο μέρος στην ικανότητα και τη δημιουργική σκέψη της ισραηλινής στρατιωτικής ηγεσίας. Σκοπός δεν ήταν η καταστροφή εχθρικών εγκαταστάσεων, αλλά η απελευθέρωση ισραηλινών ομήρων μετά από αεροπειρατεία στο αεροδρόμιο του Entebbe.

Επιχείρηση Opera: Προληπτική επίθεση σε πυρηνικό αντιδραστήρα «ΟΣΙΡΑΚ» 1981

Πρόκειται για την πιο γνωστή επιθετική αεροπορική επιχείρηση του Ισραήλ, που ουσιαστικά δημιουργεί και το «προηγούμενο» επιτρέποντας έτσι στους Ιρανούς να μην θεωρούν τίποτα δεδομένο και να προετοιμάζονται για κάθε ενδεχόμενο, όσο απίθανο και αν φαντάζει αυτό.

Το Ισραήλ θεώρησε απαράδεκτο να επιτρέψει να αποκτήσει το Ιράκ πυρηνικά όπλα, με αποτέλεσμα, παρά τους αρχικούς δισταγμούς για τις διεθνείς αντιδράσεις, η τότε κυβέρνηση Μεναχέμ Μπεγκίν να δώσει την έγκρισή της. Στη συγκεκριμένη επιχείρηση έλαβαν μέρος συνολικά 16 αεροσκάφη, 8 F-16A και 8 F-15A. Το ρόλο της κρούσης ανέλαβαν τα F-16A μεταφέροντας εξωτερικές δεξαμενές καυσίμου και από δύο «απλές» βόμβες ελεύθερης πτώσης Mk84, των 2.000 λιβρών η καθεμία. Τα 8 F-15 ανέλαβαν το ρόλο της προστασίας του πακέτου κρούσης των F-16, ωστόσο τελικά είχαν το πιο εύκολο έργο, αφού η ιρακινή αεροπορία αποδείχθηκε ανήμπορη και αργή στην αντίδρασή της. Η επίθεση ήταν απόλυτα επιτυχής και ο αντιδραστήρας έπαθε ανεπανόρθωτες ζημιές.

Επιχείρηση Wooden Leg-Ξύλινο Πόδι: Αυτή η επιχείρηση είναι η πιο μακροσκελής που επιχείρησε ποτέ η Ισραηλινή Αεροπορία. Συγκεκριμένα, στόχος ήταν το αρχηγείο της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, 14 χιλιόμετρα έξω από την Τύνιδα της Τυνησίας. Για την προσβολή του στόχου τα ισραηλινά μαχητικά διέσχισαν μια απόσταση 3.000 χιλιομέτρων, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας ήταν πάνω από τη Μεσόγειο. Η επίθεση διεξήχθη στις 25 Σεπτεμβρίου 1985, δηλαδή μόλις 4 χρόνια μετά την επίθεση στον Όσιρακ!

Σε αυτήν έλαβε μέρος η ίδια ακριβώς σύνθεση, από 8 F-16 για το «πακέτο» κρούσης και 8 F-15 για το «πακέτο» συνοδείας, ενώ στην πορεία ανεφοδιάζονταν σε καύσιμα από ιπτάμενα τάνκερ Boeing 707. Για την προσβολή δεν χρησιμοποιήθηκαν αυτή τη φορά βόμβες ελεύθερης πτώσης, αφού ο στόχος δεν ήταν απόλυτα στρατιωτικής φύσεως και απαιτούνταν ακρίβεια. Επιπλέον, ήταν διαθέσιμα και ελικόπτερα έρευνας και διάσωσης που επιχειρούσαν από ισραηλινή

κορβέτα, λίγο έξω από τη Μάλτα, αλλά προφανώς δεν παρέστη ανάγκη να χρησιμοποιηθούν. Η επίθεση υπήρξε επιτυχής, και συνολικά σκοτώθηκαν 60 μέλη της οργάνωσης και κάποιοι πολίτες, αλλά όχι ο αρχηγός της, Γιασέρ Αραφάτ.

Επιχείρηση Orchard-Δενδρόκηπος: Ισραηλινά αεροσκάφη πραγματοποίησαν επιδρομή εναντίον στόχου βαθιά μέσα στο έδαφος της Συρίας, κοντά στα σύνορα με την Τουρκία τα ξημερώματα της 6ης Οκτωβρίου. Σύμφωνα με τις μέχρι στιγμής πληροφορίες το «πακέτο» κρούσης αποτελούνταν από 8 τακτικά βομβαρδιστικά F-15I Raam, τα οποία συνόδευε αντίστοιχη δύναμη 8 (κατά άλλες πηγές 12) μαχητικών αεροσκαφών F-15C Baz. Όλα τα αεροσκάφη μετέφεραν εξωτερικές και σύμμορφες δεξαμενές καύσιμου, με αποτέλεσμα, παρά το μακροσκελές της αποστολής, να μη χρειαστεί εναέριος ανεφοδιασμός, αν και ιπτάμενα ραντάρ και αεροσκάφη συλλογής πληροφοριών σάρωναν εντατικά καθ' όλη τη διάρκεια της επιχείρησης τον εναέριο χώρο της Συρίας καθοδηγώντας τα φίλια αεροσκάφη. Οι στόχοι αναγνωρίστηκαν και καταδείχθηκαν από ισραηλινές ειδικές δυνάμεις που βρίσκονταν εκ των προτέρων στην περιοχή, αν και δεν διευκρινίζεται με ποιόν τρόπο μετέβησαν και απαγκιστρώθηκαν. Το μόνο στο οποίο συμφωνούν όλες οι πηγές είναι ότι η επιχείρηση δεν κράτησε παραπάνω από 2 ώρες, κατά τη διάρκεια των οποίων, το σύνολο των ραντάρ επιτήρησης και αντιαεροπορικών συστοιχιών της Συρίας παρέλυσε εντελώς. Έτσι, τα ισραηλινά αεροσκάφη συνάντησαν αντίσταση, μόνο πάνω από το στόχο, στον οποίο ενεργοποιήθηκαν οι τοπικές αντιαεροπορικές πυροβολαρχίες μικρού βεληνεκούς που όμως έδρασαν αναποτελεσματικά, όντας αποκομμένες, χωρίς προειδοποίηση και συντονισμό από την κεντρική διοίκηση.

Σε κάθε περίπτωση, η μεθοδολογία, ο χρόνος αλλά και ο μετέπειτα χειρισμός του θέματος εκ μέρους του Ισραήλ δείχνουν ξεκάθαρα ότι ο συγκεκριμένος στόχος είχε κατηγοριοποιηθεί ως «κύψιστης» προτεραιότητας. Επρόκειτο για έναν στόχο που για να το πούμε απλά, δεν μπορούσε να μπει σε αναμονή. Ο στόχος λοιπόν, παρά την έλλειψη αντικειμενικής ενημέρωσης (είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι και οι άλλοτε λαλίστατες ισραηλινές εφημερίδες αναδημοσίευσαν άρθρα αγγλικών εφημερίδων), φέρεται να ήταν «αγροτικές εγκαταστάσεις», στις οποίες είτε φυλάσσονταν χημικά όπλα, είτε παρασκευάζονταν στερεά καύσιμα βαλλιστικών πυραύλων σε συνεργασία με το Ιράν. Φυσικά, η συγκεκριμένη πληροφορία δεν επιβεβαιώνεται από καμία επίσημη πηγή, αλλά το γεγονός ότι η ισραηλινή αεροπορία ενεπλάκη σε μια τεράστια και ριψοκίνδυνη αποστολή βαθιά μέσα σε εχθρικό έδαφος υποδηλώνει ότι προφανώς υπήρχε πολύ σοβαρός λόγος για την επιδρομή αυτή και η ύπαρξη όπλων μαζικής καταστροφής ή εγκαταστάσεων παραγωγής τους δεν μπορεί παρά να είναι σοβαρός λόγος.

4.4 Αλλαγή στην αμυντική Πολιτική του Ισραήλ μετά τον πόλεμο του 1973

Σύμφωνα με Ισραηλινούς και ξένους στρατηγικούς αναλυτές η αμυντική πολιτική του Ισραήλ έχει ουσιαστικά αλλάξει από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Οι παραδοσιακοί αντικειμενικοί σκοποί της αποτροπής μιας Αραβικής επίθεσης και του εξαναγκασμού των Αράβων να αποδεχθούν την ύπαρξη του Ισραήλ έχει αντικατασταθεί με την απόκτηση της περιφερειακής ηγεμονίας. Ο πόλεμος στον Λίβανο είναι μια εκδήλωση αυτής της νέας πολιτικής. Ο Yehoshofat Harkabi, πρώην αρχηγός της στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών, έχει τονίσει: «Αυτός ο πόλεμος ήταν διαφορετικός από τους προηγούμενους πολέμους μας σε ένα σημαντικό σημείο. Οι προηγούμενοι πόλεμοι ξεκίνησαν να καταστείλουν τις απειλές στην ύπαρξη του Ισραήλ, ενώ αυτός ο πόλεμος [στον Λίβανο] ξεκίνησε σαν ένα μέσο επίτευξης πολιτικών στόχων.»

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια εξασφάλισης της περιφερειακής του Ασφάλειας το Ισραήλ ενδυνάμωσε τη συμμαχία του με την Τουρκία παράλληλα με τις ήδη καλές σχέσεις που διατηρούσε με τις Η.Π.Α. δημιουργώντας μία τριμερή περιφερειακή συμμαχία που του διασφάλισε το απαραίτητο στρατηγικό βάθος έναντι της Συρίας και του Ιράν, ενώ παράλληλα εξισορρόπησε και την Σοβιετική απειλή μέσω των Η.Π.Α.

Κεφάλαιο 5^ο

5.1 Αμερικανική εξωτερική Πολιτική στη Μέση Ανατολή

5.1.1 Διαχρονικότητα – Επιδιώξεις μετά τον Β΄ Π.Π

Ο γεωγραφικός χώρος στον οποίο διαδραματίζεται η διεθνής πολιτική αποτελεί σημαντικό παράγοντα εξισορρόπησης πιθανών απειλών από τους διάφορους δρώντες. Έτσι μεταπολεμικά, οι Η.Π.Α. εβρισκόμενες σε μία ήπειρο απομονωμένη (από δύο ωκεανούς) από την Ευρασιατική ηπειρωτική μάζα στην οποία βρίσκονταν οι υπόλοιπες περιφερειακές δυνάμεις, χωρίς κάποια προβολή απειλής και βασιζόμενη στο γεγονός ότι αποτελούσε τον κύριο δρώντα του παγκόσμιου συστήματος τα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο, εξασφάλισε τις προϋποθέσεις για την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της.

Ο θεμελιώδης σκοπός των Η.Π.Α., πέρα από τις επιταγές του ίδιου του Συντάγματός τους περί προστασίας και υπεράσπισης της ατομικής ελευθερίας και του δημοκρατικού τους συστήματος, ήταν ο περιορισμός του ίδιου του θεμελιώδους σχεδιασμού της Ε.Σ.Σ.Δ ο οποίος αποσκοπούσε πρώτιστα στη διατήρηση και την παγιοποίηση της απόλυτης ισχύος τους στις περιοχές ελέγχου τους και κατά συνέπεια στην δυναμική επέκταση αυτής της εξουσίας τους ειδικά στην Ευρασιατική μάζα. Όσον αφορά τα μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων το Κρεμλίνο ήταν ικανό, στηριζόμενο πάντα σε ένα ιδεολογικό υπόβαθρο φόβου και καταπίεσης να επιλέγει

όποια μέσα του ήταν πρόσφορα προκειμένου να φέρει σε πέρας τον θεμελιώδη σχεδιασμό του, ειδικότερα στο στρατιωτικό επίπεδο όπου χρησιμοποιούσε τις δυνάμεις του για να υποστηρίζει μία επιθετική εξωτερική πολιτική, σε αντίθεση με τις Η.Π.Α. οι οποίες δεν είχαν τόση ελευθερία στην επιλογή και τη χρήση της ισχύος, καθώς για αυτές η προσφυγή στον πόλεμο δεν ήταν μόνο η τελευταία λύση για μία ελεύθερη κοινωνία αλλά και μία ενέργεια η οποία δεν τελεσιδικούσε μία διαμάχη σε ιδεολογικό επίπεδο. Συνεπώς μια σοβιετική νίκη σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου θα είχε ως αποτέλεσμα τον κλονισμό του γοήτρου και της αξιοπιστίας των Ηνωμένων Πολιτειών και την τυχόν αποδυνάμωση των συμμαχιών τους.

Έτσι το NSC-68 οδηγούσε στην αύξηση του παγκόσμιου παρεμβατισμού των Ηνωμένων Πολιτειών και στην αυτόματη αντίδραση σε κάθε σοβιετική ενέργεια οπουδήποτε στον κόσμο.

Μετά την απόκτηση πυρηνικής δυνατότητας από τη Σοβιετική Ένωση και το τέλος του αμερικανικού μονοπωλίου στον τομέα αυτό, το NSC-68 πρότεινε ως απαραίτητη την ανάπτυξη των συμβατικών δυνάμεων των Ηνωμένων Πολιτειών για να είναι σε θέση να αποκρούσουν οποιαδήποτε στρατιωτική επίθεση από τους σοβιετικούς με συμβατικά μέσα, ώστε να μην βρεθούν μπροστά στο δίλλημα της υποχώρησης ή της χρήσης πυρηνικών όπλων.

Διαχρονικά λοιπόν ο προσανατολισμός των Η.Π.Α ήταν στη Χαμιλτονική κατεύθυνση της διαχείρισης του διεθνούς οικονομικού συστήματος και της εξασφάλισης των συμφερόντων αυτής και των συμμάχων της⁹⁶. Αποτέλεσμα αυτού του προσανατολισμού αποτέλεσε και η συσπείρωση της Δυτικής Ευρώπης στην Αμερικανική σφαίρα επιρροής, υπό την απειλή της Σοβιετικής Ένωσης, με την παροχή οικονομικών παροχών οι οποίες ενίσχυσαν τη διαχρονικότητα αυτής της συσπείρωσης⁹⁷. Οι τρεις πυλώνες κυριαρχίας στους οποίους βασίστηκε η Αμερικανική υπεροχή αποτέλεσαν, ο έλεγχος των θαλάσσιων οδών εμπορίου και επικοινωνίας και συνεπακόλουθα ο έλεγχος του θαλάσσιου εμπορίου με την ανάπτυξη θαλάσσιας ισχύος⁹⁸, ο έλεγχος του Διεθνούς Τραπεζικού συστήματος και ο έλεγχος περιοχών στρατηγικής σημασίας για την προμήθεια πρώτων υλών και ενέργειας. Συνεπώς με την παρακμή του Βρετανικού διεθνούς οικονομικού συστήματος, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την δημιουργία ενός νέου Αμερικανικού, το οποίο με τη συμφωνία του Breton woods, τη δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Σχεδίου Marshall, κατόρθωσαν οι Η.Π.Α να θέσουν τις βάσεις για την υλοποίησή του.

⁹⁶ Χ. Παπασωτηρίου, «Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα, Β Έκδοση 2009, σελ. 131.

⁹⁷ Χ. Παπασωτηρίου, «Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα, Β Έκδοση 2009, σελ. 119.

⁹⁸ Η Ναυτική ισχύς της υπερδύναμης της εξασφάλισε τη δυνατότητα προβολής της δύναμής της ανά την υφήλιο, ενώ η ανάπτυξη εμπορικής ναυτιλίας προσέδωσε τα απαραίτητα μέσα και πόρους για την προώθηση των προϊόντων της αναπτυσσόμενης βιομηχανίας της και τους απαραίτητους πόρους για την άμυνά της.

5.1.3 Δόγμα Νίξον

Κατά τα χρόνια που ο Νixon κατείχε το Προεδρικό Αξίωμα συνέπεσε η συγκριτική μείωση της θέσης της Αμερικανικής οικονομίας στο καταμερισμό της Διεθνούς οικονομικής ισχύος. Τα προηγούμενα χρόνια, τόσο το μεγάλο οικονομικό κόστος της υποστήριξης του πολέμου στο Βιετνάμ, όσο και η συνδρομή της Αμερικανικής οικονομίας στη λειτουργία του μεταπολεμικού διεθνούς οικονομικού συστήματος, κατά την οποία ενισχύθηκε η ανάπτυξη της Ευρώπης και της Ιαπωνίας (με την μείωση των Αμερικανικών εισαγωγών και την ενίσχυση των εξαγωγών προς τις Η.Π.Α) με το σύστημα του Breton Woods των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, λειτούργησαν καταλυτικά στον περιορισμό της οικονομικής πρωτοκαθεδρίας των Η.Π.Α. Η εγκατάλειψη του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών οδήγησε στην υποτίμηση του δολαρίου βελτιώνοντας το αμερικανικό ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών σε βάρος των διεθνών οικονομικών ανταγωνιστών των Η.Π.Α.

Επί προεδρίας Νixon η αμερικανική οικονομία μετά από δύο δεκαετίες οικονομικής υπεροχής σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο, ξεπέρασε το σημείο κάλυψης των ενεργειακών της απαιτήσεων από τους εγχώριους πόρους της και μετατράπηκε για πρώτη φορά σε εισαγωγέα πετρελαίου⁹⁹.

Κεντρικό σημείο της πολιτικής του Νixon και του Υπουργού Εξωτερικών Henry Kissinger προς τη Σοβιετική Ένωση ήταν η έννοια της «διασύνδεσης» (linkage), σύμφωνα με την οποία η πρόοδος των διμερών σχέσεων σε επί μέρους ζητήματα υψηλής προτεραιότητας για τη Σοβιετική πλευρά θα διασυνδέονταν με την πρόοδο σε ζητήματα υψηλής σημασίας για τις Η.Π.Α. Για τη Σοβιετική Ένωση προείχε η σύναψη συμφωνίας περιορισμού των πυρηνικών εξοπλισμών των υπερδυνάμεων, που θα επικύρωνε τη με δυσβάστακτες οικονομικές θυσίες αποκτηθείσα πυρηνική ισοροπία.

Μετά το 1970 οι Η.Π.Α μετατράπηκαν σε εισαγωγική οικονομία ως προς την ενέργεια, για την κάλυψη των απαιτήσεών τους, με αποτέλεσμα να μεταβάλουν τη δομή της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου προς όφελος των παραγωγών χωρών και εις βάρος των εισαγωγικών. Η αλλαγή αυτή στην παγκόσμια αγορά πετρελαίου αύξησε τη στρατηγική σημασία της Μέσης Ανατολής για την αμερικανική οικονομία. Αντίστοιχα την περίοδο εκείνη παρατηρείται και μία προσπάθεια διείσδυσης της Σοβιετικής ένωσης στα αραβικά κράτη της Μέσης Ανατολής, ειδικότερα κατά τον πόλεμο των έξι ημερών του 1967. Ο πόλεμος του 1973 όμως οδήγησε στον τετραπλασιασμό της

⁹⁹ Πριν το 1970, οι Η.Π.Α διατηρούσαν τις διεθνείς τιμές του πετρελαίου χαμηλά, καθώς η εγχώρια παραγωγή υπερκάλυπτε τις εσωτερικές απαιτήσεις της οικονομίας και συμπλήρωνε τις ενεργειακές απαιτήσεις της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης της Δυτικής Ευρώπης και της Ιαπωνίας. Χ. Π΄σσηριού, «Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική:1945-2002», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ.274.

τιμής του πετρελαίου, προκαλώντας βραχυπρόθεσμα ανεπάρκεια στη διανομή πετρελαίου στο εσωτερικό της αμερικανικής αγοράς υποδηλώνοντας την εξάρτηση της υπερδύναμης από τη στάση των πετρελαϊκών χωρών. Ο πόλεμος όμως του Yom Kippur αποτέλεσε την ευκαιρία για την απομείωση της Σοβιετικής επιρροής στην περιοχή και ειδικότερα στην Αίγυπτο. Βασικό στοιχείο της Αμερικανικής πολιτικής ήταν η τήρηση μίας «μέτριας» στάσης απέναντι στο Ισραήλ¹⁰⁰, όσον αφορά την εικόνα της στον υπόλοιπο Αραβικό κόσμο.

Η πολιτική της κυβέρνησης Nixon έδειξε στον Σαντάτ ότι ο μόνος τρόπος να αποσπάσει παραχωρήσεις από το Ισραήλ και να πάρει πίσω τη χερσόνησο του Σινά ήταν μέσω των Η.Π.Α. Το αποτέλεσμα ήταν να ολοκληρωθεί η απομάκρυνση της Αιγύπτου από τη Σοβιετική επιρροή και να δρομολογηθεί η διαδικασία που οδήγησε στη συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ το 1978. Καθώς η Αίγυπτος ήταν η πολυπληθέστερη αραβική χώρα, η μετακίνησή της από την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης προς την Αμερικανική αποτέλεσε σημαντική αλλαγή στη σχετική θέση των δύο υπερδυνάμεων στη Μέση Ανατολή, ανατρέποντας την προηγούμενη Σοβιετική διείσδυση.

5.2 Σοβιετική εξωτερική Πολιτική στη Μέση Ανατολή

5.2.1 Γεωπολιτικοί στόχοι – Σχεδιασμός επίτευξης

Αφορμή για την γεωπολιτική ανάμειξη της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής με σταθερή υποστήριξη προς τα αραβικά κράτη¹⁰¹ και διακριτή αποστασιοποίηση έναντι του νέου κράτους του Ισραήλ αποτέλεσε η ανάδειξη στην εξουσία της Αιγύπτου το 1952 του Προέδρου Νάσερ. Η μετέπειτα άρνηση της Ουάσινγκτον για πώληση στρατιωτικής βοήθειας στην Αίγυπτο ώθησε τον Πρόεδρο Νάσερ να στραφεί στην αγορά στρατιωτικού εξοπλισμού από τη Σοβιετική Ένωση το Σεπτέμβριο του 1955¹⁰², η οποία οδήγησε στην γεωπολιτική διείσδυση των Σοβιετικών σε μία χώρα στρατηγικής σημασίας, για την παγκόσμια ναυτιλία, καθώς αποτελούσε το σταυροδρόμι μεταξύ Μεσογείου και Ινδικού Ωκεανού.

Από γεωπολιτικής άποψης, στρατηγικός στόχος των Σοβιετικών ήταν η ανάσχεση οποιασδήποτε Αμερικανικής προσπάθειας διείσδυσης και συμμαχίας με κράτη της Μέσης

¹⁰⁰ Χ. Π΄σωτηρίου, «Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική:1945-2002», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ.275.

¹⁰¹ Δήλωση του Σοβιετικού Υπουργού Εξωτερικών της 16^{ης} Απριλίου 1955, σε ελεύθερη μετάφραση : «Η Σοβιετική ένωση δε μπορεί να παραμείνει αδιάφορη στην εξέλιξη της κατάστασης στη Μέση Ανατολή καθώς ο σχηματισμός των Μπλόκ και η εγκατάσταση ξένων στρατιωτικών βάσεων στην περιοχή υπέρ των Η.Π.Α θίγει άμεσα την εθνική ασφάλεια της Σοβιετικής Ένωσης. Αυτή η θέση της Σοβιετικής Κυβέρνησης γίνεται ακόμα πιο κατανοητή από το γεγονός ότι η Σοβιετική Ένωση βρίσκεται γεωγραφικά εγγύς αυτών των εδαφών». Ι.Θ. Μάζης, «Η Αραβο – Ισραηλινή Σύγκρουση και η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου στο δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα». σελ. 16.

¹⁰² Η Αίγυπτος αγόρασε εξοπλισμό συνολικού ύψους 90 εκατομμυρίων USD από τη Σοβιετική Ένωση μέσω της Τσεχοσλοβακίας στις 27 Σεπτεμβρίου 1955.

Ανατολής που θα τους έδινε τη δυνατότητα εγκατάστασης στρατιωτικών εγκαταστάσεων καθώς και πιθανής εσωτερικής πολιτικής επιρροής στο εσωτερικό τους. Για την επίτευξη αυτού του στόχου έπρεπε να επιτευχθεί στρατηγική προβολή Σοβιετικής στρατιωτικής ισχύος στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, μέσω της εγκατάστασης σημείων ανεφοδιασμού και ελλιμενισμού ναυτικής δύναμης η οποία και δημιουργήθηκε μετά την κρίση των πυραύλων της Κούβας, το 1965.

5.2.2 Αλληλεπίδραση με εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α στην περιοχή

Επί προεδρίας Νίξον βασικό στοιχείο της πολιτικής της υπερδύναμης προς τη Σοβιετική Ένωση αποτέλεσε η έννοια της «διασύνδεσης» (linkage) , σύμφωνα με την οποία επιχειρήθηκε μία διασύνδεση επί της αμοιβαίας προόδου για θέματα υψηλής στρατηγικής μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων. Η εξομάλυνση όμως των σχέσεων μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων (détente) επιτεύχθηκε λόγω της Αμερικανικής προσέγγισης με την Κίνα¹⁰³, επί Προεδρίας Νίξον, ο οποίος αποτέλεσε και τον πρώτο Αμερικανό Πρόεδρο που επισκέφτηκε τη Μόσχα το Φεβρουάριο του 1972.

Με αυτή τη στρατηγική προσέγγιση οι Η.Π.Α, με ελάχιστο κόστος, κατάφεραν να αλλάξουν την παγκόσμια ισορροπία σε βάρος της Σοβιετικής Ένωσης καθώς προσέθεσαν ακόμα μία χώρα στη γεωστρατηγική περικύκλωσή της.

5.3 Εξωτερική Πολιτική του Ισραήλ σε ένα μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον στη Μέση Ανατολή και γενικότερα την Ανατολική Μεσόγειο κατά τον 21^ο αιώνα.

Διεθνής Ισλαμική τρομοκρατία και Επιπτώσεις Δόγματος G.W.Bush

Το πρόβλημα της διεθνούς ισλαμικής τρομοκρατίας, ειδικά μετά την 11^η Σεπτεμβρίου¹⁰⁴, δημιούργησε στα κράτη πολύ μεγάλες παραστάσεις εξωσυστημικής απειλής καθώς η «Αλ Κάϊντα» και οι κατά τόπους συνεργαζόμενες με αυτή τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες είχαν δημιουργήσει ένα διεθνές τρομοκρατικό δίκτυο, δεν υπόκειντο σε ρεαλιστικούς κανόνες

¹⁰³ Το 1969 ξέσπασαν σημαντικές μεθοριακές συγκρούσεις στα σύνορα της Κίνας με τη Σοβιετική Ένωση, επιδεινώνοντας τη μεταξύ τους γεωπολιτική σύγκρουση που είχε τις ρίζες της και στο ρωσικό επεκτατισμό του ΄Β ΠΠ, με την προσάρτηση κινεζικών εδαφών με τη συνθήκη της Μάλτας στη σοβιετική Ένωση. Αυτή την κρίση εκμεταλλεύτηκε η κυβέρνηση Νίξον και μέσω ανορθόδοξων διπλωματικών προσεγγίσεων του Kissinger (περακάμπτοντας το Υπουργείο εξωτερικών) επιτεύχθηκε η Αμερικανο –Κινεζική προσέγγιση, η οποία συνεπακόλουθα επιτάχυνε και τις διμερείς σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων στο πλαίσιο της détente. Χ. Π΄σωτηρίου, «Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική:1945-2002», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ. 266-270.

¹⁰⁴ Οι επιθέσεις προκάλεσαν το θάνατο περί των 3.000 ατόμων και οι εκτιμώμενες υλικές ζημιές κοστολογήθηκαν περί τα 90 δισεκατομμύρια \$. (Wall Street Journal, 21 Dec 2001).

αποτροπής¹⁰⁵, ενώ παράλληλα ενίσχυσε το φόβο για ενδεχόμενη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής, με πιθανά καταστροφικά αποτελέσματα για τη διεθνή ασφάλεια.

Οι ρίζες της Ισλαμικής τρομοκρατίας θα μπορούσαν να αναζητηθούν τόσο στην τάση πολλών αράβων να μετακυλύουν τις ευθύνες για τα προβλήματά τους στην ευρωπαϊκή αποικιοκρατία και τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό που υποστηρίζει το κράτος του Ισραήλ, όσο και στον επιτυχημένο πόλεμο του Αφγανιστάν (1979-1989), καθώς οι ισλαμιστές, μέσω της Αλ Κάϊντα (1988) κατόρθωσαν να νικήσουν μία υπερδύναμη (τη Σοβιετική Ένωση). Ειδικότερα, εκείνη την περίοδο, στα πλαίσια του ψυχρού πολέμου και του δόγματος της κομμουνιστικής ανάσχεσης ανά την υφήλιο, υποστηρίχθηκε και ενισχύθηκε από τις Αμερικανικές, τις Πακιστανικές και τις υπηρεσίες της Σαουδικής Αραβίας, ο ανταρτοπόλεμος (Insurgency Operations) που διεξήγαγαν οι ισλαμιστές Αφγανοί Μουτζαχεντίν ενάντια στις Σοβιετικές δυνάμεις εισβολής. Στα πλαίσια αυτά οι ισλαμιστές Αφγανοί εκπαιδεύτηκαν σε ειδικές μεθόδους ανορθόδοξου πολέμου και ανταρτοπόλεμου, τόσο από τις Ειδικές Δυνάμεις των Η.Π.Α. και τη CIA, όσο και από τις αντίστοιχες υπηρεσίες του Πακιστάν και της Σαουδικής Αραβίας, ενώ η χρηματοδότηση του αγώνα τους προέκυψε από ένα διεθνές μουσουλμανικό δίκτυο θρησκευτικών οργανώσεων, φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και πλούσιων μουσουλμάνων της διασποράς, όλα υποστηριζόμενα από τη Σαουδική Αραβία, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα δίκτυο εκπαίδευσης και χρηματοδότησης από μη κρατικές πηγές. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η εξτρεμιστική ισλαμική ιδεολογία εξασφάλισε τη συνεχή στελέχωση των αντάρτικων δυνάμεων συνολικά με περίπου 35.000 με 40.000 ισλαμιστές από όλο τον μουσουλμανικό κόσμο¹⁰⁶. Υπό αυτές τις συνθήκες είχαν δημιουργηθεί οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξάπλωση της Ισλαμικής τρομοκρατίας.

Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι ο στρατηγικός στόχος των εξτρεμιστών ισλαμιστών της Αλ Κάϊντα, μέσω της εκδήλωσης μεγάλου τρομοκρατικού πλήγματος στην Αμερικανική επικράτεια ήταν, τόσο ο εκφοβισμός της Αμερικανικής κοινής γνώμης με άμεσο σκοπό την εσωτερική πολιτική πίεση για την απόσυρση των δυτικών «σταυροφόρων» (των Αμερικανικών δυνάμεων) από τους τόπους του προφήτη Μωάμεθ (από τη μέση Ανατολή), όσο και η συσπείρωση των απανταχού ισλαμιστών για την κατάλυση όλων των μουσουλμανικών κρατών στη δημιουργία ενός ενιαίου μουσουλμανικού χαλιφάτου. Αυτός ο στόχος υλοποιήθηκε στο μέγιστο βαθμό με ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση Μπους εκμεταλλευόμενη επικοινωνιακά το σοκ που υπέστη η αμερικανική κοινή γνώμη και υπό το πρίσμα της στρατηγικής του προληπτικού πολέμου, όχι μόνο νομιμοποίησε στο εσωτερικό της Αμερικανικής κοινωνίας μία στρατιωτική επέμβαση στο Αφγανιστάν και μία μονομερής αρχικά επέμβαση στο Ιράκ, αλλά

¹⁰⁵ υπολογισμού κόστους – οφέλους, εφόσον είχαν προσωπικό διατεθειμένο να αυτοκτονήσει στα πλαίσια μίας ιδεολογίας (Χ. Π΄σσητριού, «Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ.176).

¹⁰⁶ John K. Cooley, Τρομοκρατία: Ανιέροι πόλεμοι, σελ. 22-220.

τελικά συσπείρωσε και την Διεθνή κοινότητα¹⁰⁷ σε μία σταυροφορία κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, εξασφαλίζοντας τα γεωπολιτικά της συμφέροντα στην περιοχή, μέσω της ενίσχυσης της παρουσίας της και της εγκαθίδρυσης φιλοαμερικανικής κυβέρνησης στο Ιράκ, ενώ παράλληλα εξάρθρωσε τα κατά τόπους δίκτυα της οργάνωσης με τη συνδρομή όλων των κρατών που φιλοξενούσαν ισλαμιστές.

Αυτή ακριβώς η Αμερικανική εισβολή για την υποστήριξη της εξωτερικής τους πολιτικής στην περιοχή, σε συνδυασμό με τις αστοχίες σε επιχειρησιακό επίπεδο που οδήγησαν σε εσωτερική αποσταθεροποίηση μία πολυφυλετική χώρα, όπως το Ιράκ¹⁰⁸, δημιούργησε την ανάγκη για τις Αμερικανικές δυνάμεις αντιμετώπισης ανταρτοπόλεμου (counter-insurgency operations) ο οποίος εκδηλώθηκε από τον τοπικό πληθυσμό και ο οποίος υποστηρίχθηκε και από καθεστώτα της περιοχής – Σαουδική Αραβία, Ιορδανία, Αίγυπτος. Αυτά τα καθεστώτα, όχι μόνο δεν επιδίωκαν τον εκδημοκρατισμό στη Μέση Ανατολή αλλά ήταν και αντίθετα στην ανάδειξη ενός φιλοαμερικανικού Ιράκ, ως κεντρικού πυλώνα της Αμερικανικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή.

Ειδικότερα, ενώ αρχικά ο ανταρτοπόλεμος είχε το χαρακτήρα της αντίστασης ενάντια σε μία κατοχική δύναμη (Η.Π.Α.) από τους Σουνίτες Άραβες, μετέπειτα¹⁰⁹ εξελίχθηκε σε μία εσωτερική διαμάχη χαμηλής έντασης (με μεθόδους ανταρτοπόλεμου και τρομοκρατίας) μεταξύ των δύο αραβικών κοινοτήτων της χώρας (Σουνίτες-Σίιτες) οι οποίες σε περίπτωση βεβιασμένης αποχώρησης των Αμερικανικών δυνάμεων όχι μόνο θα οδηγούσε σε μακροχρόνια εμφύλια διαμάχη και εσωτερική αποσταθεροποίηση αλλά θα απειλούσε και τα γεωπολιτικά συμφέροντα των Η.Π.Α. με την πιθανή γενικότερη περιφερειακή αποσταθεροποίηση και την εμπλοκή των χωρών της περιοχής¹¹⁰. Έτσι λοιπόν η Αμερικανική εμπλοκή στο Ιράκ μπορεί να προώθησε τα γεωπολιτικά συμφέροντα της υπερδύναμης στην περιοχή αλλά σε συνδυασμό με την μεσοπρόθεσμη απονομιμοποίησή της στην Αμερικανική κοινωνία και την μεγάλη εσωτερική αποσταθεροποίηση μίας πολυεθνικής χώρας, την ενέπλεξε σε μία μακροχρόνια και επίπονη υποστήριξη αυτών των γεωπολιτικών επιδιώξεων αλλά και την γενικότερη περιφερειακή σταθεροποίηση της περιοχής.

¹⁰⁷ Το συμβούλιο Ασφαλείας υποστήριξε τον αγώνα κατά της Διεθνούς τρομοκρατίας, ενώ το ΝΑΤΟ για πρώτη φορά ενεργοποίησε το άρθρο 5 για τη συλλογική άμυνα των μελών του.

¹⁰⁸ Από πολιτικής άποψης, οι τρεις μεγάλες εθνικές / θρησκευτικές ομάδες του Ιράκ ήταν οι Κούρδοι, με ποσοστό περί το 20% επί του συνολικού πληθυσμού, οι Σουνίτες Άραβες που ήταν περίπου 18% επί του πληθυσμού και οι οποίοι κατείχαν τη δημόσια διοίκηση και τις θέσεις εξουσίας στο καθεστώς Σαντάμ και οι Σίιτες Άραβες που ήταν σχεδόν το 60% του πληθυσμού εβρισκόμενοι στο κεντρικό και νότιο τμήμα της χώρας και αποτελούσαν τη σημαντικότερη θρησκευτική ομάδα για τις μελλοντικές εξελίξεις.

¹⁰⁹ υπό την πίεση εσωτερικών πολιτικών εκλογικών διεργασιών για την ανάδειξη σταθερής Ιρακινής κυβέρνησης και απεμπλοκής των Αμερικανικών δυνάμεων από τις επιχειρήσεις σταθεροποίησης της χώρας και της αντιμετώπισης του ανταρτοπόλεμου.

¹¹⁰ Η Σαουδική Αραβία προειδοποίησε στις αρχές του 2007 για επέμβαση υποστήριξης των σουνιτών Αράβων του Ιράκ σε περίπτωση ταχείας απόσυρσης των Αμερικανικών δυνάμεων, ενώ δε μπορεί να αγνοηθεί και πιθανή υποστήριξη του ανερχόμενου Ιράν προς τους σίιτες Άραβες του Ιράκ. (Χ. Π΄σσηριού, «Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο Αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ.225)

Ο πόλεμος στο Ιράκ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη της διεθνούς τρομοκρατίας των εξτρεμιστών ισλαμιστών, καθώς η εμπλοκή της Αλ Κάιντα στον πόλεμο αυτό, τη βοήθησε να κινητοποιήσει πόρους και στελέχη από την κοινότητα των φανατικών σουνιτών, ενώ παράλληλα σημαντική πηγή χρηματοδότησης για το παρακλάδι της οργάνωσης στη Μεσοποταμία αποτελούσε η υποκλοπή πετρελαίου, οι απαγωγές και η δραστηριοποίηση σε εγκληματικές δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος¹¹¹. Παράλληλα, η απόκτηση εδαφικής βάσης στις Δυτικές επαρχίες του Πακιστάν, στα σύνορα με το Αφγανιστάν, όπου δεν υπήρχε λαϊκή νομιμοποίηση και αναγνώριση της Πακιστανικής αρχής από τις τοπικές φυλές, εξασφάλισε ένα περιβάλλον επιβίωσης, ανασυγκρότησης και ανάπτυξης επιχειρήσεων κατά των νατοϊκών δυνάμεων στο Αφγανιστάν.

Συγκριτικά λοιπόν βλέπουμε να δημιουργείται μία αντίστοιχη κατάσταση στις περιοχές της Μέσης Ανατολής που ελέγχονται από εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις όπως η «ISIS», ιδιαίτερα μετά την κλιμάκωση της Συριακής κρίσης και την διείσδυσή τους στις περιοχές Βορειοδυτικά του Ιράκ.

5.3.1 Σχέσεις Ισραήλ με Τουρκία

Η μεταβολή των σχέσεων μεταξύ Ισραήλ – Τουρκίας¹¹², έπαψαν να παρέχουν στο Ισραήλ ένα σύμμαχο που να του διασφαλίζει ένα στρατηγικό βάθος έναντι της Συρίας, γεγονός που δεν έχει αναδειχθεί σε πρώτης προτεραιότητας ζήτημα για την εξωτερική πολιτική του Ισραήλ λόγω της αποσταθεροποίησης της Συρίας από τους εξτρεμιστές «Αδελφούς Μουσουλμάνους».

Επιπρόσθετα, η Τουρκική εξωτερική πολιτική με πολιτικό εργαλείο το Ισλάμ, έχει στραφεί στην περιοχή της Μέσης Ανατολής υπό το πέπλο μίας περιφερειακής δύναμης που θα μπορούσε να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των μουσουλμανικών πληθυσμών, ενώ παράλληλα με την οικονομική διείσδυση που επιχειρεί σε χώρες της περιοχής αυτής¹¹³ ενισχύει την ανάπτυξη της οικονομίας της. Η στάση αυτή της Τουρκίας, παρά τις προσπάθειες των Η.Π.Α για τη σύσφιξη των σχέσεων των δύο χωρών, παράλληλα με την αξιοποίηση της επιδείνωσης των διμερών της σχέσεων με το Ισραήλ, για την προβολή της στον μουσουλμανικό κόσμο, είναι αντίθετη με τα στρατηγικά συμφέροντα ασφάλειας του Ισραήλ. Ως το μόνο μη αραβικό και μη μουσουλμανικό κράτος στην

¹¹¹ Χ. Π΄σωτηρίου, Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο Αιώνα, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009, σελ.190

¹¹² Οι διμερείς τους σχέσεις επιδεινώθηκαν στις 31 Μαρτίου 2010 με την έφοδο Ισραηλινών ειδικών δυνάμεων επί Τουρκικών συμφερόντων εμπορικών πλοίων, σε διεθνή ύδατα, που προσπάθησαν να παραβιάσουν τον Ναυτικό Ισραηλινό αποκλεισμό στην περιοχή της Γάζας.

¹¹³ Χαρακτηριστικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ο όγκος συναλλαγών ανάμεσα στις δύο χώρες (Τουρκία – Ιράν) ήταν 22 Δισεκατομμύρια USD το 2012, έπεσε στα 20 Δισεκατομμύρια USD το 2013 – πιθανόν λόγω της Συριακής κρίσης – ενώ ο στόχος ήταν να φτάσει στα 30 Δισεκατομμύρια USD το 2015. Βλέπε «Στο Ιράν για Συρία και Οικονομικές σχέσεις ο Ερντογάν», www.naftemporiki.gr, 28 Ιανουαρίου 2014 (12 Ιουλίου 2014), «Ιράν και Τουρκία προχωρούν σε Εμπορικές συμφωνίες», www.tvxs.gr, 10 Ιουνίου 2014 (12 Ιουλίου 2014).

περιοχή, παράλληλα με την μετεξέλιξη του Διεθνούς συστήματος από μονοπολικό (Η.Π.Α) σε πολυπολικό (Ρωσία – Κίνα), που πιθανόν να θέλει να εκμεταλλευτεί η Τουρκία εξαργυρώνοντας τη στρατηγική της μεταφοράς βαρών των Η.Π.Α στην περιοχή την εποχή του ψυχρού πολέμου, το Ισραήλ αντιλαμβάνεται ότι ο αραβικός κόσμος θα μπορούσε να ανασυγκροτηθεί στα πλαίσια μίας ανερχόμενης περιφερειακής δύναμης απειλώντας την υπόστασή του.

Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου ο κύριος στρατηγικός στόχος της Τουρκίας ήταν να αναδειχθεί ως ο κύριος ενεργειακός κόμβος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, αναβαθμίζοντας την γεωστρατηγική της αξία¹¹⁴. Επιπρόσθετα, μέσω αυτής της στρατηγικής θα μπορούσε να επιτευχθεί μία παράκαμψη της Ρωσίας ως βασικός προμηθευτής ενέργειας της Ευρώπης¹¹⁵, στόχος οποίος ταυτίζεται με τις αμερικανικές επιδιώξεις στην περιοχή. Το Ιράν αποτελεί το αντίπαλο δέος της Τουρκίας για το Μουσουλμανικό κόσμο καθώς αν και δεν είναι αραβική χώρα, έχει ταυτιστεί με τα αντιαμερικανικά και αντι – ισραηλινά αισθήματα του αραβικού κόσμου. Επιπρόσθετα οι σχεδιασμοί του Ιράν στην περιοχή έρχονται σε ρήξη με τις αντίστοιχες Τουρκικές επιδιώξεις καθώς τον Ιούλιο του 2011 ανακοινώθηκε δημόσια η κατασκευή ενός αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου, ο οποίος θα αποτελεί κοινοπραξία των Ιράν – Ιράκ – Συρίας καταλήγοντας στα παράλια της Συρίας στην ανατολική Μεσόγειο, παρακάμπτοντας την Τουρκία, με αποκλειστικά Σηιτικό έλεγχο, γεγονός το οποίο επιβεβαιώθηκε το 2013 με την υπογραφή συμφώνου κατανόησης μεταξύ των εμπλεκομένων. Αυτός ο αγωγός, ο οποίος εκτιμάται ότι θα έχει τεθεί σε λειτουργία το 2016 – 2018, απομονώνει δύο σημαντικούς συμμάχους των Η.Π.Α στην περιοχή, το Κατάρ και την Τουρκία και δικαιολογεί τις Αμερικανικές ανησυχίες για ενδεχόμενη πολυετή σύγκρουση στη Συρία, οι οποίες εκφράστηκαν μέσω του David Shed, αναπληρωτή διευθυντή της Αμερικανικής στρατιωτικής Υπηρεσίας πληροφοριών (DIA)¹¹⁶.

Αναφορικά με τις σχέσεις του Ισραήλ με τη Συρία, η Ιερουσαλήμ αναγνωρίζει ότι μία κατάρρευση του καθεστώτος Ασάντ θα δημιουργούσε εσωτερική πολιτική αποσταθεροποίηση στο θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν και ενδεχόμενες εξωτερικές πιέσεις από δρώντες οι οποίοι θα εκμεταλλεύονταν το κενό ισχύος. Συνεπώς το βέλτιστο σενάριο τόσο για τους Ισραηλινούς όσο και για τους Αμερικανούς θα ήταν μία Συριακή κατάρρευση να συμπαρέσυρε και το καθεστώς του Ιράν, με αποτέλεσμα τον τερματισμό του πυρηνικού του προγράμματος και τη διακοπή

¹¹⁴ Στα μέσα του 1990, την περίοδο μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ανελήφθησαν ενέργειες από την Τουρκία για την κατασκευή του αγωγού Μπακού – Τσεϊχάν (Αζερμπαϊτζάν – Γεωργία – Τουρκία)

¹¹⁵ Οι κύριοι προμηθευτές φυσικού αερίου για την Ε.Ε είναι η Ρωσία (34%), η Νορβηγία (31%) και η Αλγερία σε μικρότερο ποσοστό (14%), ενώ αντίστοιχα οι κυριότεροι προμηθευτές Πετρελαίου είναι οι χώρες του ΟΠΕΚ με 35 %, η Ρωσία με 33 % και η Νορβηγία με 15%. Η Ρωσία έχει αναπτύξει μια οικονομία μονοδιάστατη εξαρτώμενη κατά πολύ από την εξαγωγή ενέργειας ενώ αντίστοιχα οι μελλοντικές ενεργειακές απαιτήσεις της Ευρώπης ενισχύουν αυτή τη σχέση. Simon Shuster, June 5, 2014, "Europe Still Can't Break Its Addiction to Russian Energy", <http://www.time.com/2828086/europe-oil-gas-russia-g7/>, (18 Ιουλίου 2014).

¹¹⁶ Pepe Escobar, Jul 13, "The Roving Eye: War against Iran, Iraq AND Syria?", http://atimes.com/atimes/Middle_East/MID-04-230713.html, (18 Ιουλίου 2014).

οποιασδήποτε υποστήριξης, υλικής και πολιτικής, προς την Χεζμπολλά στο Λίβανο και τη Χαμάς στη λωρίδα της Γάζας. Με την προϋπόθεση βέβαια ότι οι επερχόμενες μεταβολές σε αυτά τα κράτη θα μπορούσαν να ελεγχθούν προς όφελος των Ισραηλινών.

Δομικό στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ αποτελεί η ανατροπή / ανασχεση οποιασδήποτε ηγεμονικής δύναμης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Έτσι οι τακτικές της αυτοβοήθειας και της εξωτερικής εξισορρόπησης θα συνεχίσουν να υποστηρίζουν την στρατηγική της επιβίωσης, ενώ οι συμμαχίες υπόκεινται αποκλειστικά σε βραχυπρόθεσμο – μεσοπρόθεσμο πλαίσιο αποφεύγοντας οποιοσδήποτε μακροχρόνιος δεσμεύσεις¹¹⁷.

5.3.2 Βασικά στοιχεία Ισχύος του Ισραήλ

Με ένα πληθυσμό που προσεγγίζει τα 7,8 εκατομμύρια κατοίκους εκ των οποίων το 75% εβραϊκής καταγωγής και το υπόλοιπο 25% κυρίως άραβες, σε συνδυασμό την περιορισμένη εδαφική του έκταση το Ισραήλ έχει να αντιμετωπίσει ασύμμετρα σε αυτούς τους τομείς τα γειτονικά του αραβικά κράτη¹¹⁸. Υπό αυτές τις συνθήκες και στα πλαίσια της πολιτικής της αυτοβοήθειας που εφαρμόζει, οδηγήθηκε στην ανάπτυξη δυνατότητας πυρηνικής αποτροπής, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, στην αύξηση της οικονομικής του ισχύος και κατ' επέκταση και της συμβατικής στρατιωτικής του ισχύος.

Η οικονομική του επικράτηση σε σχέση με τα γειτονικά κράτη στηρίζεται στην παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών, με παράλληλη υποστήριξη του Ακαθάριστου εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) από την αναπτυγμένη πολεμική βιομηχανία που διαθέτει, γεγονός που επαληθεύεται και από το 5% Μέσου ρυθμού ανάπτυξης της ισραηλινής οικονομίας την περίοδο 2004-2011¹¹⁹. Οι σταθερές δομές αυτού του οικονομικού συστήματος φάνηκαν στην παγκόσμια Οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 – 2009, η οποία επηρέασε βραχυπρόθεσμα την Ισραηλινή οικονομία και η οποία περιήλθε σε ρυθμούς ανάπτυξης περί 2-3% μέχρι το πρώτο εξάμηνο του 2014, ενώ η αρνητικές εξελίξεις της «Αραβικής άνοιξης» στα κράτη της περιοχής δεν επηρέασαν το Ισραήλ καθώς η οικονομία του στηρίζεται κυρίως σε εξαγωγές σε μη αραβικές χώρες¹²⁰. Επιπρόσθετα, οι οικονομικές προβλέψεις για την περίοδο 2014 -2030 αντιστοιχούν σε ένα μέσο ρυθμό ανάπτυξης 2,3 – 2,7% στο οποίο θα συμβάλλουν και τα έσοδα από την πώληση μέρους των αποθεμάτων ενεργειακών φυσικών πόρων που ανακαλύφθηκαν το 2009 στα χωρικά ύδατα του

¹¹⁷ Για την εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων στην περιοχή ΑΟΖ του Ισραήλ στην Ανατολική Μεσόγειο, στα δίλλημα δημιουργίας υποθαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου ή μεταφορά αυτού με σταθμούς υγροποίησης και πλοία μεταφοράς LNG, η δεύτερη επιλογή δεν επιφέρει μακροχρόνιες δεσμεύσεις.

¹¹⁸ “ The World Factbook: Middle East: Israel”, www.cia.gov/worldfactbook/israel, (18 Ιουλίου 2014).

¹¹⁹ “ The World Factbook: Middle East: Israel”, www.cia.gov/worldfactbook/israel, (18 Ιουλίου 2014).

¹²⁰ “ The World Factbook: Middle East: Israel”, www.cia.gov/worldfactbook/israel, (18 Ιουλίου 2014), Israel: economic Forecasts 2014-2030 Outlook, “Trading Economics”, <http://tradingeconomics.org/indicator/israel/forecast>, (18 Ιουλίου 2014).

Ισραήλ και τα οποία επιπρόσθετα θα ενισχύσουν και την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας. Με αυτή τη στρατηγική αυξάνοντας την οικονομική του ισχύ θα μπορέσει να διευρύνει περαιτέρω το χάσμα της στρατιωτικής του ισχύος σε σχέση με τους αντιπάλους του. Επιπρόσθετα μία ενδεχόμενη εξαγωγή φυσικού αερίου καθορίζει την ανταγωνιστική θέση του Ισραήλ στην παγκόσμια αγορά ενέργειας, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να ισχυροποιήσει τη θέση του τόσο ως προς το περιβάλλον ασφάλειας που θα εξασφάλιζε αυτή ακριβώς η θέση όσο και ως προς ενδεχόμενους εισαγωγείς φυσικού αερίου αραβικών χωρών οι οποίοι θα είχαν αμοιβαίο συμφέρον μία σταθερότητα στην περιοχή.

5.3.3 Διαφοροποίηση της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στην Περιοχή της Μέσης Ανατολής

Οι Η.Π.Α μετά το 2007, με την εκλογή του προέδρου Ομπάμα και τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008 στην οικονομία τους και σε συνδυασμό με την ενεργή παρουσία στο διεθνές περιβάλλον δυνάμεων όπως η Κίνα και η Ρωσία άρχισαν να ασπάζονται μία στρατηγική έμμεσης προσέγγισης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Αυτή η αναδιάταξη και ο μετασχηματισμός του διεθνούς συστήματος ωθεί την υπερδύναμη στην αναδιάταξη της στρατηγικής της και της αξιοποίησης των στρατιωτικών της δυνατοτήτων ως προς την ανασχεση αυτών των δυνάμεων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και περιοχές κομβικές για την ύπαρξη και μεταφορά ενεργειακών φυσικών πόρων. Επιπρόσθετα, οι οικονομικές απαιτήσεις για την ανάπτυξη αεροναυτικών οπλικών συστημάτων [Air-Sea Battle (ASB)] καθώς επίσης και του εκσυγχρονισμού του υπάρχοντος πυρηνικού οπλοστασίου, τα οποία θα είναι σε θέση να αναχαιτίσουν την αντίστοιχη ανάπτυξη κινεζικών οπλικών συστημάτων «Απαγόρευσης Πρόσβασης - Περιοχής» [Anti – Access / Area Denial (A2/AD)]¹²¹ υπολογίζονται περί τα 524,5 δισεκατομμύρια USD μέχρι το 2023 για τις Αμερικανικές δυνάμεις¹²². Οι επενδύσεις αυτές σε ανάπτυξη στρατιωτικού εξοπλισμού από τις Η.Π.Α. δεν περιορίζονται μόνο για την ανασχεση της στρατιωτικής ισχύος της Κίνας αλλά και του Ιράν το οποίο από το 1979, με την αλλαγή του καθεστώτος και την επιβολή εμπάργκο στρατιωτικών εξοπλισμών από τη Δύση στράφηκε στην Κίνα για την ανάπτυξη της στρατιωτικής του ισχύος (ειδικότερα κατά τη διάρκεια του πολέμου με το Ιράκ το 1980). Οι τελευταίοι οικονομικοί περιορισμοί στην εξαγωγική αγορά ενέργειας του Ιράν, ενδυνάμωσαν τη σχέση Ιράν - Κίνας με την τελευταία να υποστηρίζει το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Ιράν και να προσβλέπει στην ανάδειξή του ως μίας περιφερειακής στρατιωτικής δύναμης στη Μέση Ανατολή η οποία θα μπορούσε να ασκήσει πιέσεις στις αμερικανικές δυνάμεις

¹²¹ Major C.J. McCarthy, “Anti-Access/area denial: The evolution of Modern Warfare”, www.usnwc.edu/Lucent/OpenPdf.aspx?id=95 (30 Ιουλίου 2014)

¹²² Zachary keck, “ Air-sea Battle to Cost \$524,5 Billion Through 2023”, <http://www.thediplomat.com/2013/12/air-sea-battle-to-cost-524-5-billion-through-2023>, 24 Δεκεμβρίου 2013 (29 Ιουλίου 2014).

στην περιοχή και στην ελεύθερη διακίνηση πετρελαίου σε περίπτωση μίας Αμερικανικής - Κινεζικής διένεξης στον ειρηνικό Ωκεανό ¹²³. Η Κινεζική υποστήριξη προς το Ιράν βέβαια βασίζεται και στη στενή οικονομική σχέση που έχουν αναπτύξει με βάση την προμήθεια πετρελαίου που παρέχει το Ιράν προς την Κινεζική οικονομία, ειδικότερα μετά τις οικονομικές κυρώσεις που του επιβλήθηκαν από τη Δύση¹²⁴. Αυτού του είδους οπλικών συστημάτων τα οποία αναπτύσσει η Κίνα και τα οποία αποσκοπούν στην απαγόρευση δυνατότητας διεξαγωγής επιχειρήσεων με βάση την υφιστάμενη δομή των Αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων στις περιοχές ενδιαφέροντος του δυτικού Ειρηνικό Ωκεανού, αναπτύσσονται περαιτέρω και από την εμπλοκή των δυτικών δυνάμεων στην ανατροπή του Καθεστώτος Καντάφι στη Λιβύη το 2011¹²⁵. Το παράδειγμα της ανατροπής του καθεστώτος Καντάφι στη Λιβύη, αποτελεί προϊόν προηγούμενης διπλωματικής προσέγγισης και εγγύησης ασφάλειας της Λιβύης από την πλευρά των Η.Π.Α, με τον παράλληλο και σταδιακό αφοπλισμό της χώρας από όπλα μαζικής καταστροφής και βαλλιστικούς πυραύλους μέσω βεληνεκού¹²⁶. Άμεσο αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών αποτελεί η αύξηση των εξοπλισμών τόσο των συμβατικών όσο και του εκσυγχρονισμού των πυρηνικών οπλοστασίων και των συστημάτων ανάπτυξης αυτών, μεταβάλλοντας τις ισορροπίες ισχύος των δρώντων του διεθνούς συστήματος.

5.3.4 Εξωτερική εξισορρόπηση με εναλλακτικές επιλογές

Αντίστοιχα, οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν την εξωτερική πολιτική των κρατών της περιοχής και ιδιαίτερα του Ισραήλ. Ειδικότερα στο θέμα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν η διπλωματική στάση που υιοθέτησε η υπερδύναμη για εξεύρεση αντίστοιχης λύσης, παρά τις πιέσεις από την πλευρά του Ισραήλ για ανάληψη προληπτικών ενεργειών σηματοδοτεί την αλλαγή της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή. Επιπρόσθετα οι προσπάθειες απεμπλοκής των Αμερικανικών δυνάμεων από το Αφγανιστάν και το Ιράκ με την παράλληλη μεταφορά του βάρους

¹²³ James B. Gentry, "China's Role in Iran's Anti-Access / Area Denial Weapons Capability Development", 16 Apr 2013, <http://www.mei.edu/content/china's-role-iran's-anti-access-area-denial-weapons-capability-development>, (29 Αυγούστου 2014).

¹²⁴ Το Ιράν αποτελεί το βασικό προμηθευτή της Κίνας σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο, ενώ με ένα συμβόλαιο που υπογράφει μεταξύ τους, στις 9 Δεκ 2011, το Πεκίνο οφείλει να αγοράζει συνολικές ποσότητες ενεργειακών πόρων αξίας 100 δισεκατομμυρίων USD για τα επόμενα 25 έτη. Ιωάννης Θ. Μάζης, «Γεωπολιτική Ανάλυση του Συστήματος της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής στην Παρούσα Συγκυρία», από το βιβλίο «Αι Αραβικά Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωση του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013, σελ. 42.

¹²⁵ «..... το Πακιστάν και η Κίνα, κάποια στιγμή θα εξαγάγουν το αναπόφευκτο συμπέρασμα, ότι οι προτάσεις που τους γίνονται για να καταργήσουν τα προγράμματα ανάπτυξης στρατηγικών πολεμικών ικανοτήτων με αντάλλαγμα την εξομάλυνση των σχέσεών τους με τη Δύση, είναι υποκριτικές και αποσκοπούν απλώς στο να τις αφοπλίσουν έτσι ώστε να γίνουν εύκολα θύματα των δυτικών όπλων». Κ. Γρίβας, «Δυνητικές Συνέπειες της Νατοϊκής Στρατιωτικής Επεμβάσεως στη Λιβύη επί της Διεθνούς Αρχιτεκτονικής Ασφάλειας», από το βιβλίο «Αι Αραβικά Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωση του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013, σελ. 53.

¹²⁶ Κ. Γρίβας, «Δυνητικές Συνέπειες της Νατοϊκής Στρατιωτικής Επεμβάσεως στη Λιβύη επί της Διεθνούς Αρχιτεκτονικής Ασφάλειας», από το βιβλίο «Αι Αραβικά Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωση του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013, σελ. 50.

ασφάλειας στις τοπικές δυνάμεις των χωρών αυτών, με την υποστήριξη Αμερικανικών συμβούλων και εκπαιδευτών, αλλάλλαξε την υπερδύναμη από το εσωτερικό πολιτικό και οικονομικό κόστος που προκαλούσαν αυτές οι μακροχρόνιες στρατιωτικές δεσμεύσεις και αντίστοιχα παρατηρείται η ίδια πολιτική σε όλες τις περιοχές που δεν αποτελούν πρωταρχικής σημασίας για την αμερικανική μακροστρατηγική.

Έτσι μία πιθανή έλλειψη εξωτερικής εξισορρόπησης για το Ισραήλ στην παρούσα φάση θα του δημιουργούσε πρόβλημα απομόνωσης, το οποίο με τη σειρά του θα οδηγούσε στην αύξηση της αυτοβοήθειας μέσω στρατιωτικών εξοπλισμών για την αντιστάθμιση ενδεχόμενου διλήματος ασφάλειας. Αυτό με τη σειρά του θα επιβάρυνε την οικονομία της χώρας μέσω της αύξησης των στρατιωτικών δαπανών, ενώ παράλληλα για την αντιστάθμιση ενδεχόμενων κινδύνων η προσφυγή σε τακτικές προληπτικών πολέμων θα αποτελούσαν την άμεση και πιο προσφιλή επιλογή¹²⁷. Στο ζήτημα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν ο πρωθυπουργός του Ισραήλ, Μπέντζαμιν Νετανιάχου, λαμβάνοντας υπόψη την εξωτερική πολιτική και της επιδιώξεις της Τουρκίας στην περιοχή και την αμερικανική αντιμετώπιση των εξελίξεων, υπό ένα αίσθημα ανασφάλειας προειδοποίησε τον αμερικανό πρόεδρο για ανάληψη μονομερών προληπτικών ενεργειών από την πλευρά του Ισραήλ προς το Ιράν¹²⁸, θέση η οποία θυμίζει αντίστοιχες Ισραηλινές ενέργειες ως προς το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράκ με την επιχείρηση «Όπερα» το 1981.

Η θέση αυτή θα μπορούσε να ενισχυθεί και από τη σχέση που έχει δημιουργηθεί μεταξύ του Ισραήλ και της κουρδικής εθνότητας τα τελευταία χρόνια. Οι κούρδοι αποτελούν ένα εθνολογικό σύνολο συνολικά 32 εκατομμυρίων ανθρώπων που καταλαμβάνει εκτάσεις σε τέσσερις γειτνιάζοντες χώρες – Τουρκία, Ιράν, Ιράκ, Συρία – εκ των οποίων μόνο το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται στο Ιράκ απολαμβάνει κάποια προνόμια αυτονομίας (Αυτόνομη Κουρδική διοίκηση του Βόρειου Ιράκ). Το Ισραήλ διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με τους Κούρδους ήδη από το 1965, ενώ από το 2003 και μετά οι μεταξύ τους σχέσεις συνεχώς βελτιώνονται στα πλαίσια αλληλοεξυπηρέτησης των εθνικών τους συμφερόντων. Αυτό αιτιολογείται στη λογική ενός ανεξάρτητου Κουρδικού κράτους¹²⁹, στην στρατηγικής σημασίας περιοχή μεταξύ της Κασπίας του Ιράν και του Περσικού Κόλπου, που θα εξασφάλιζε το στρατηγικό βάθος που αναζητά το Ισραήλ

¹²⁷ Χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η μονομερής στρατιωτική επέμβαση του Ισραήλ εναντίον της Χαμάς στη περιοχή της Λωρίδας της Γάζας τον Ιούλιο – Αύγουστο του 2014 για την αντιμετώπιση επιθέσεων με ρουκέτες στην Ισραηλινή επικράτεια. Η πρόσκτηση τέτοιου είδους οπλικών συστημάτων στην κατοχή της Χαμάς πιθανόν να προέρχονται από κράτη όπως το Ιράν γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με τις υποδομές άμυνας της παλαιστινιακής οργάνωσης στην περιοχή να δημιουργούν διλήματα ασφάλειας στο Ισραήλ ως προς την ικανότητα μυστικού εξοπλισμού της χαμάς με όπλα μαζικής καταστροφής.

¹²⁸ Στις 24 Νοεμβρίου 2013, οι 5 μεγάλες δυνάμεις και το Ιράν κατέληξαν στη λεγόμενη «συμφωνία 5+1» για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, προκαλώντας τις αντιδράσεις του Ισραήλ. Ε. Τσιολιάνης, «Θα ήταν νόμιμο προληπτικό πλήγμα Ισραήλ κατά Ιράν;», 17 Δεκεμβρίου 2013, <http://www.defence-point.gr> (05 Αυγούστου 2014).

¹²⁹ Υπό την προϋπόθεση ενός δικομματικού πολιτικού συστήματος στο υπό ίδρυση κράτος, με ενεργοποίηση στοιχείων τα οποία να έχουν την εμπιστοσύνη των πολιτικών δρώντων στην περιοχή.

και παράλληλα θα μείωνε την περιφερειακή γεωπολιτική αναβάθμιση που επιδιώκει η Τουρκία στην περιοχή. Αντίστοιχα μετά την αποσταθεροποίηση του Ιράκ, η δημιουργία ενός «φιλοδυτικού» Κουρδιστάν, θα δημιουργούσε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την οικονομική και επιχειρηματική διείσδυση αγγλοσαξωνικών πετρελαϊκών εταιρειών στην περιοχή της Μοσούλης και του Κιρκούκ¹³⁰ απομονώνοντας αντίστοιχη προσπάθεια διείσδυσης εταιρειών Ρωσικών ή και Κινεζικών συμφερόντων με παράλληλη δυνατότητα προβολής ισχύος από αυτές τις δυνάμεις, ενώ παράλληλα πιθανόν να συντελούσε και στον περιορισμό της διεκδίκησης της περιφερειακής εξουσίας από το Ιράν.

Στην παρούσα συγκυρία το Ισραήλ έχει αναπτύξει σημαντικές στρατιωτικές δραστηριότητες και επιχειρήσεις συλλογής πληροφοριών στην περιοχή του Βόρειου Ιράκ που ελέγχεται από την Αυτόνομη Κουρδική Διοίκηση. Συγκεκριμένα το Ισραήλ, με άδεια του Μασούντ Μπαρζανί, εγκατέστησε βάση ανάπτυξης Μη επανδρωμένων αεροσκαφών τον Αύγουστο του 2011, με συνολικά έξι επιχειρησιακές μονάδες για την εκτέλεση επιχειρήσεων εναντίον του Ιράν, ενώ παράλληλα Ισραηλινοί στρατιωτικοί σύμβουλοι και προσωπικό ειδικευμένο στον τομέα πληροφοριών από τη Mossad εστάλησαν προς υποβοήθηση των Κουρδικών δυνάμεων ασφαλείας¹³¹. Έτσι μία έκρηξη του εθνικοαπελευθερωτικού Κουρδικού κινήματος με Δυτική και Ισραηλινή υποστήριξη θα αποσταθεροποιούσε την εσωτερική κατάσταση στην ΝΑ Τουρκία, η οποία πιθανόν να συνεργαζόταν με το Ιράν για την αντιμετώπιση του Κουρδικού στοιχείου, με ότι συνεπάγεται αυτό για τις σχέσεις της με τη Δύση. Η δημιουργία συνεπώς ενός ανεξάρτητου Κουρδικού κράτους όχι μόνο εξασφαλίζει χερσαίο στρατηγικό βάθος στο Ισραήλ με εγγύς πρόσβαση στην περιφέρεια του Ιράν, αλλά εξασφαλίζει και την προβολή Αμερικανικής ισχύος στην περιφέρεια επιρροής της Ρωσίας, αποκόπτοντάς παράλληλα την οικονομική διείσδυση της Gazprom στην περιοχή αυτή εξασφαλίζοντας τα Αμερικανικά ενεργειακά συμφέροντα.

5.3.5 Σχέσεις Ισραήλ – Ρωσίας

Το σημαντικότερο πρόβλημα στις σχέσεις Ρωσίας – Ισραήλ αποτελεί το ζήτημα του Ιράν, καθώς τα στρατηγικά τους συμφέροντα αποκλίνουν ως προς αυτό το θέμα. Μία αποσταθεροποίηση του σιτικού Ιράν πιθανόν να δημιουργούσε μία μετάδοση του σουνιτικού ισλαμικού κινήματος από την περιοχή της Συρίας στην ευρύτερη περιοχή της κεντρικής Ασίας. Μία τέτοια εξέλιξη θα απέκοπτε τη Ρωσική επιρροή και πρόσβαση προς τον Περσικό κόλπο ενώ

¹³⁰ Τα υπόγεια κοιτάσματα του Κουρδιστάν στο Ιρακινό έδαφος υπολογίζονται ότι ανέρχονται σε 45 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου, εκτιμήσεις που το κατατάσσουν στο 6^ο μεγαλύτερο κοιτάσμα παγκοσμίως. <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1259429>. (29 Ιουλίου 2014).

¹³¹ Ιωάννης Θ. Μάζης, «Γεωπολιτική Ανάλυση του Συστήματος της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής στην Παρούσα Συγκυρία», από το βιβλίο «Αι Αραβικά Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωση του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013, σελ. 39.

πιθανόν να δημιουργούσε αντίστοιχα προβλήματα ιδεολογικής μετάδοσης στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Τσετσενίας που δραστηριοποιούνται στην ρωσική επικράτεια δημιουργώντας εσωτερική αστάθεια.

Επιπρόσθετα η επανεμφάνιση της Ρωσίας στις εξελίξεις της Μέσης Ανατολής, με την στάση της στο θέμα της Συρίας για την προστασία τόσο της μοναδικής Ναυτικής βάσης που διατηρεί στην Μεσόγειο όσο και την διασφάλιση των στρατιωτικών εξαγωγών της στη χώρα αυτή, την καθιστούν ενεργό δρώντα στην περιοχή, γεγονός το οποίο δε μπορεί να αφήσει αδιάφορο το Ισραήλ. Η Ρωσία συνεπώς θα μπορούσε να εξισοροπήσει ενέργειες του Ιράν ή της Συρίας ενάντια στο Ισραήλ λόγω των στρατηγικών σχέσεων που διατηρεί με τις χώρες αυτές σε περίπτωση Ρωσικο – Ισραηλινής προσέγγισης. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται και από την αλλαγή της άμεσης αμερικανικής επέμβασης στις εξελίξεις της περιοχής, λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και της στρατηγικής αναδιάρθρωσης και αναδιάταξης των δυνάμεών τους ως προς σημαντικότερες περιοχές του πλανήτη (Κίνα), γεγονός που δημιουργεί αίσθημα ανασφάλειας στο Ισραήλ.

Παράλληλα όμως με τη γεωπολιτική σημασία μιας ρωσικής προσέγγισης για το Ισραήλ, οι εξελίξεις αυτές πρέπει να ταυτίζονται με την διαχρονική υψηλή στρατηγική που ακολουθεί η Ιερουσαλήμ όσον αφορά τη σύγκλιση συμφερόντων για δεδομένη χρονική συγκυρία και την αποφυγή μακροχρόνιων δεσμεύσεων. Όπως επίσης και την στρατηγική των Η.Π.Α για αποκλεισμό ενδεχόμενης Ρωσικής διείσδυσης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου¹³².

5.3.6 Σχέσεις Ισραήλ με Σαουδική Αραβία

Η Σαουδική Αραβία, όντας ένα αραβικό κράτος υπό σουνιτικό έλεγχο ταύτισε τη στάση της με αυτή του Ισραήλ απέναντι στο καθεστώς του σηιτικού Περσικού Ιράν, ειδικότερα μετά την Ισλαμική επανάσταση του 1979. Με δεδομένη την προσπάθεια ανάπτυξης πυρηνικής δυνατότητας από την Τεχεράνη¹³³, τόσο η Σαουδική Αραβία όσο και το Ισραήλ αντιμετωπίζουν παρόμοιο δίλλημα ασφάλειας και επιβίωσης, με τη διαφορά βέβαια ότι η Ιερουσαλήμ έχει τη δυνατότητα πυρηνικής ανταπόδοσης, υπό προϋποθέσεις. Μέσα σε αυτές τις προϋποθέσεις είναι και η εξασφάλιση στρατηγικού βάθους προς τα ανατολικά για να μπορέσει να αναπτύξει ενδεχόμενη πυρηνική απάντηση. Βάθος το οποίο θα μπορούσε να του το προσφέρει η Σαουδική Αραβία λαμβάνοντας πάντα υπόψη ενδεχόμενες επιπτώσεις μίας πυρηνικής διένεξης στην περιοχή καθώς

¹³² Η στρατηγική αυτή υιοθετήθηκε για εσωτερικούς πολιτικούς λόγους της Προεδρίας Ομπάμα και υλοποιήθηκε με ενέργειες έμμεσης προσέγγισης μέσω της εκμετάλλευσης ακραίων εξτρεμιστικών Ισλαμιστικών στοιχείων της περιοχής (Συρία – Λιβύη), τα οποία εξοπλίστηκαν από χώρες όπως η Τουρκία, το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία, υπό την επίβλεψη αμερικανών αξιωματούχων των μυστικών υπηρεσιών. Barry Rubin, GLORIA, 30 Δεκεμβρίου 2012, "A Paradox of U.S. Middle East Policy: The Friend Who Acts like an Enemy is an Enemy", <http://www.gloria-center.org/2012/12/a-paradox-of-u-s-middle-east-policy-the-friend-who-acts-like-an-enemy-is-an-enemy>, (05 Αυγούστου 2014).

¹³³ Βλέπε συνημμένες εικόνες στο παράρτημα για μέγιστη δυνατότητα προσβολής πυραυλικών συστημάτων του Ιράν.

και τις πολιτικές επιπτώσεις στον υπόλοιπο Αραβικό κόσμο μίας συμμαχίας με το Ισραήλ¹³⁴. Μία τέτοια προσέγγιση στρατηγικής συνεργασίας Ισραήλ – Σαουδικής Αραβίας, ακόμα και να μην υλοποιείτο θα μπορούσε να δημιουργήσει ανησυχίες στο Ιράν για ενδεχόμενη περικύκλωσή του, τόσο από μία φιλο - ισραηλινή Σαουδική Αραβία όσο και από ένα φιλο – ισραηλινό νεοσύστατο Κουρδικό κράτος. Εξέλιξη η οποία πιθανόν να ωθούσε την Τεχεράνη στην εξεύρεση μίας διπλωματικής λύσης είτε με τη Δύση είτε με μία προσέγγιση συμβιβασμού ανάμεσα στις ανερχόμενες και τις παραδοσιακές δυνάμεις της περιοχής¹³⁵.

5.3.7 Σχέσεις Ισραήλ – Κατάρ

Ένας από τους βασικότερους πρωταγωνιστές στη σύγκρουση του Ισραήλ με την παλαιστινιακή οργάνωση «Χαμάς» στην περιοχή της Λωρίδας της Γάζας το καλοκαίρι του 2014, είναι το Κατάρ. Αυτή η αραβική χώρα η οποία χρηματοδοτεί την παλαιστινιακή οργάνωση, όπως χρηματοδότησε και την «Μουσουλμανική Αδελφότητα» στην Αίγυπτο, της παρέχει και πολιτική υποστήριξη στη Διεθνή κοινότητα καθώς ενεργεί ως κανάλι επικοινωνίας της οργάνωσης σε διεθνή φόρα¹³⁶, ενώ παράλληλα από το δορυφορικό κανάλι «Al-Jazeera» που εδρεύει στη Ντόχα παρέχει ενεργεί επικοινωνιακή υποστήριξη στους παλαιστίνιους. Επιπρόσθετα, η χρηματοδότηση την οποία παρέχει σε άλλες εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής αποσκοπεί στην αποσταθεροποίηση των καθεστώτων των γειτονικών αραβικών χωρών επιδεινώνοντας τις μεταξύ τους σχέσεις και τονίζοντας τον κατακερματισμό των χωρών της περιοχής σε τρία στρατόπεδα. Το πρώτο από τις σουνιτικές χώρες της περιοχής που διατηρούν μία μετριοπαθή και φιλο-δυτική στάση, όπως η Αίγυπτος (μετά την ανατροπή από το στρατό των «Αδελφών Μουσουλμάνων και του προέδρου Μόρσι), η Ιορδανία, τα Η.Α.Ε, η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέϊν και το Κουβέϊτ. Το δεύτερο από χώρες όπως το Κατάρ και η Τουρκία, οι οποίες υποστηρίζουν ισλαμιστικές σουνιτικές οργανώσεις (Μουσουλμανική Αδελφότητα, Χαμάς) και το τρίτο από σιιτικές ισλαμικές χώρες όπως το Ιράν και η Συρία, οι οποίες υποστηρίζουν οργανώσεις όπως η Χεζμπολάα.

Η υποστήριξη της Χαμάς από το Κατάρ αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης περιφερειακής στρατηγικής για την οικοδόμηση μιας στρατηγικής συμμαχίας με την αναδυόμενη κίνηση της

¹³⁴ Αν και σε περιόδους ανασφάλειας για τη χώρα, όταν ο Νάσσερ βοήθησε στην εσωτερική αποσταθεροποίηση της Υεμένης, το Ριάντ έχει συνεργαστεί με το Ισραήλ από το οποίο είχε προμηθευτεί όπλα (Operation Leopard).

¹³⁵ Mark Leonard, 30 Ιουνίου 2014, « Φεύγουν οι Η.Π.Α., έρχεται το Ιράν και η Σαουδική Αραβία», <http://www.thetoc.gr/feygoun-oi-ipa-erxetai-to-iran-kai-i-saoudiki-arabia>, (05 Αυγούστου 2014).

¹³⁶ Στις 26 Ιουλίου 2014, σε μία σύσκεψη στο Παρίσι, ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών, John Kerry, συναντήθηκε με τους υπουργούς Εξωτερικών της Τουρκίας και του Κατάρ σε μία προσπάθεια εξεύρεσης διπλωματικής λύσης για την επίτευξη κατάπαυσης του πυρός στη λωρίδα της Γάζας μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστίνιων απομονώνοντας αντίστοιχες προσπάθειες με προτάσεις της Αιγύπτου, γεγονός που εξόργισε τόσο την Αίγυπτο και το Ισραήλ όσο και την Παλαιστινιακή Αρχή. Jonathan Spyer, August 11, 2014, "Qatar, Hamas and the Gaza War", <http://www.gloria-center.org/2014/08/qatar-hamas-and-the-gaza-war/>, (05 Αυγούστου 2014)

Μουσουλμανικής αδελφότητας και αντίστοιχων κινημάτων στην περιοχή. Χαρακτηριστικά, υποστήριξε οικονομικά και πολιτικά το κόμμα του προέδρου Μόρσι στην Αίγυπτο, ενώ μετά την ανατροπή της κυβέρνησης Μόρσι (με το στρατιωτικό πραξικόπημα τον Ιούλιο 2013) παρείχε καταφύγιο σε πολλά ηγετικά στελέχη της οργάνωσης στο Κατάρ. Η συνεργασία αυτή χρηματοδοτείται από τα αποθεματικά του Κατάρ, το οποίο κατέχει το τρίτο μεγαλύτερο σε μέγεθος κοιτάσμα φυσικού αερίου στον κόσμο ύψους 26 τρισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων. Παράλληλα τα έσοδα της χώρας αποτελούν μοχλό άσκησης πίεσης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω εξωτερικών επενδύσεων, καθώς μαστίζονται από την οικονομική κρίση και προσπαθούν να επιτύχουν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, επηρεάζοντας τη στάση τους στις εξελίξεις της περιοχής. Αντίθετα οι Η.Π.Α, οι οποίες δεν εξαρτώνται από τις επενδύσεις του Κατάρ ή την εισαγωγή πετρελαίου στην οικονομία τους, χαράζουν την περιφερειακή πολιτική τους υποστηρίζοντας ισλαμικές κινήσεις όπως η Μουσουλμανική Αδελφότητα, που υποστηρίζονται και από χώρες όπως η Τουρκία και το Κατάρ, επιδεινώνοντας τις σχέσεις της με παραδοσιακούς συμμάχους όπως η Αίγυπτος. Παράλληλα η διπλωματική επιλογή εξεύρεσης λύσης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν που επέλεξαν οι Η.Π.Α, ενίσχυσαν την καχυποψία της Σαουδικής Αραβίας για τις αμερικανικές προθέσεις και εγγυήσεις ασφάλειας στην περιοχή, οι οποίες ενισχύθηκαν από αντίστοιχα διλήματα του Ισραήλ ως προς την ασφάλειά του σε αυτό το θέμα¹³⁷.

5.3.8 Σχέσεις Ισραήλ με Ελλάδα - Κύπρο

Η αλλαγή του περιφερειακού συστήματος ισορροπίας ισχύος στην περιοχή της Μέσης ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου οδήγησε στην αναθέρμανση των σχέσεων Ισραήλ – Ελλάδας, ενώ η επιδείνωση των σχέσεων Ισραήλ – Τουρκίας που αποτελούσε κομβικό σημείο στις σχέσεις της Λευκωσίας με την Ιερουσαλήμ βοήθησε στην περαιτέρω προσέγγιση των δύο χωρών. Παράλληλα, οι ανακαλύψεις μεγάλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή που οριοθετείται μεταξύ των κρατών αυτών ενισχύουν την προοπτική στρατηγικής τους προσέγγιση, χωρίς βέβαια την επιδίωξη μακροχρόνιων δεσμεύσεων από την πλευρά του Ισραήλ.

Η Αμερικανική πολιτική υποστήριξη στην Κίνηση των «Αδελφών Μουσουλμάνων» της Αιγύπτου, η οποία τελικά κατέληξε στην στρατιωτική ανατροπή του Προέδρου Μόρσι, οδήγησε στην επιβράδυνση των Αμερικανο – Αιγυπτιακών σχέσεων καθώς θεωρήθηκε ως Αμερικανική παρέμβαση στα εσωτερικά δρώμενα της Αιγύπτου. Αυτή η εξέλιξη αποτέλεσε παράθυρο ευκαιρίας για τη Ρωσική διπλωματία για πολιτική διείσδυση στη μεγαλύτερη πληθυσμιακά αραβική χώρα της Ανατολικής Μεσογείου και έναν από τους πιο σημαντικούς συντελεστές σταθερότητας στην περιοχή. Αυτή η Ρωσική προσέγγιση μπορεί να φανεί στην πρόσφατη συμφωνία των δύο χωρών

¹³⁷ Jonathan Spyer, August 11, 2014, "Qatar, Hamas and the Gaza War", <http://www.gloria-center.org/2014/08/qatar-hamas-and-the-gaza-war/>, (05 Αυγούστου 2014)

για την πώληση ρωσικού στρατιωτικού εξοπλισμού ύψους περί τα 2 δισεκατομμύρια USD¹³⁸. Επιπρόσθετα η στρατηγικής σημασίας πρωτοβουλία της Ρωσικής διπλωματίας για την καταστροφή του Χημικού οπλοστασίου της Συρίας, το οποίο αποτελούσε επιχείρημα της Δύσης για στρατιωτική επέμβαση στη Συρία ενάντια του καθεστώτος Ασάντ, όχι μόνο οδήγησε στην ανάσχεση των Αμερικανικών σχεδιασμών αλλά αναβάθμισαν το ρόλο της Ρωσίας στις χώρες της περιοχής¹³⁹.

Παράλληλα η αλλαγή της Τουρκικής περιφερειακής πολιτική, η οποία καθοδηγείται από το κυβερνών κόμμα του ΑΚΡ και η οποία προσανατολίζεται στον καθορισμό ενός ηγετικού σχήματος της Τουρκίας ως προς τον μουσουλμανικό κόσμο, αποστασιοποιείται από τις Δυτικές επιδιώξεις στην περιοχή και δημιουργεί θέματα ασφάλειας στο Ισραήλ, καθώς αναζητεί να αντικαταστήσει συμμαχίες που να του προσφέρουν στρατηγικό βάθος και εξισοροπήσεις. Οι υφιστάμενες εξελίξεις λοιπόν οδηγούν σε μία περαιτέρω Ελληνο – Κυπριακή προσέγγιση από το Ισραήλ για την εξασφάλιση

Όσον αφορά την προσέγγιση Ισραήλ Κύπρου θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπαγορεύεται τόσο από οικονομικούς παράγοντες, λόγω της γεωλογικής γειτνίασης των κοιτασμάτων φυσικού αερίου των δύο χωρών¹⁴⁰, όσο και από γεωπολιτικούς με την Κύπρο να δύναται να προσφέρει στο Ισραήλ θαλάσσιο γεωστρατηγικό βάθος έναντι τόσο του Λιβάνου, το οποίο θεωρείται από την Ισραηλινή εξωτερική πολιτική δυνητικό κράτος – μοχλός του Ιράν, όσο και έναντι αντίστοιχα της Συρίας, μέσω μίας ευρύτερης στρατιωτικής συνεργασίας¹⁴¹. Συνεπώς οι Ελληνο – Ισραηλινές σχέσεις και αντίστοιχα οι σχέσεις με την Κύπρο δύναται να ενισχυθούν στο μέλλον, χωρίς αυτό να αποκλείει παράλληλα αντίστοιχη μελλοντική βελτίωση και των Τουρκο – Ισραηλινών σχέσεων σε περίπτωση αλλαγής της υφιστάμενης σχεδίασης της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας. Αυτό άλλωστε υπαγορεύουν και τα εθνικά συμφέροντα του Ισραήλ καθώς μία ενδεχόμενη πολιτική ίσων αποστάσεων μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας θα αποτελούσε το βέλτιστο αποτέλεσμα για την Ισραηλινή εξωτερική πολιτική με τη συγκρότηση μιας πολυμερούς συμμαχίας (Ισραήλ - Ελλάδα -

¹³⁸ George Papadopoulos, 29 January 2014, "Op-Ed: A Southern strategy in the Eastern Mediterranean", http://www.israelnationalnews.com/articles/article.aspx/14454#.U_jpV6NhiSM, (20 Αυγούστου 2014).

¹³⁹ Ουσιαστικά η ενίσχυση των σχέσεων της Ρωσίας με τη Συρία και την Αίγυπτο παράλληλα με τη διμερή συμφωνία μεταξύ Ρωσίας – Ιράν για το πυρηνικό πρόγραμμα του τελευταίου, παρέλυσαν την Ισραηλινή ανάληψη πιθανών στρατιωτικών πρωτοβουλιών στην περιοχή και ειδικότερα στο Ιράν υπό την υποστήριξη των Η.Π.Α. George Papadopoulos, 29 January 2014, "Op-Ed: A Southern strategy in the Eastern Mediterranean", http://www.israelnationalnews.com/articles/article.aspx/14454#.U_jpV6NhiSM, (20 Αυγούστου 2014).

¹⁴⁰ Κ. Φίλης, Οκτώβριος 2012, «Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης», σελ. 21-26, <http://www.idis.gr>

¹⁴¹ Μία αναβάθμιση της κοινής Νατοϊκής αεροναυτικής άσκησης «Noble Dina» μεταξύ των δυνάμεων Ισραήλ – Η.Π.Α -Ελλάδας – Κύπρου θα μπορούσε να αποτελέσει στρατηγική αναβάθμιση μίας τετραμερούς συμμαχίας υπό την επιρροή των Η.Π.Α στην Ανατολική Μεσόγειο, προς ανάσχεση μιας ενδεχόμενης δραστηριότητας του Ρωσικού ναυτικού στην περιοχή. George Papadopoulos, 29 January 2014, "Op-Ed: A Southern strategy in the Eastern Mediterranean", http://www.israelnationalnews.com/articles/article.aspx/14454#.U_jpV6NhiSM, (20 Αυγούστου 2014).

Κύπρου και Τουρκίας, με συντονιστή ηγεμονικής σταθερότητας το Ισραήλ) η οποία θα του προσέδιδε ρόλο περιφερειακών πρωτοβουλιών.

5.4 Συμπεράσματα

Με τη μετεξέλιξη του Διεθνούς συστήματος που συντελείται κατά την απαρχή του 21^{ου} αιώνα, η τακτική με την οποία διεξάγονται οι εχθροπραξίες στα σύνορα του Ισραήλ έχει αλλάξει τόσο ως προς τη χρονική διάρκειά τους όσο και ως προς τον συγκεκριμένο τρόπο δράσης μικρών ανορθόδοξων ομάδων, οι οποίες επικεντρώνονται στην απονομιμοποίηση της αμυντικής στρατηγικής του Ισραήλ στη διεθνή κοινότητα μέσω της διεξαγωγής ενός συνεχόμενου πολέμου φθοράς στα σύνορά του. Στα πλαίσια αυτών των εξελίξεων, ενός μεταβαλλόμενου γεωστρατηγικού περιβάλλοντος, το Ισραήλ αναγκάστηκε να επανασχεδιάσει και αναδιοργανώσει τις υπηρεσίες συλλογής πληροφοριών και τις Μυστικές υπηρεσίες του σε ένα δομικό μοντέλο συλλογής και ανάλυσης στοιχείων πληροφοριών, και γεγονότων το οποίο να μπορεί να δίνει εκτιμήσεις απειλής στα πλαίσια αντιμετώπισης ανορθόδοξων τακτικών μη κρατικών δρώντων.

Ο μετασχηματισμός αυτός οδήγησε στον επαναπροσδιορισμό των «συστημάτων» που αφορούν ενδεχόμενες απειλές για την ασφάλεια του Ισραήλ, ενώ παράλληλα ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ των επιμέρους τμημάτων των υπηρεσιών συλλογής πληροφοριών, καταρρίπτοντας τα προηγούμενα «στεγανά» διαλειτουργικότητας. Έτσι οι παραγόμενες αναλύσεις πλέον δεν αφορούσαν αποκλειστικά στην σχεδιαζόμενη πολιτική και τις δυνατότητες υλοποίησης αυτής, χωρών όπως η Συρία και ο Λίβανος, αλλά σε ολόκληρο το «σύστημα», συμπεριλαμβανομένων των επιμέρους παραγόντων που ενδέχεται να το επηρεάζουν¹⁴².

Η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών με τις αλλαγές που εφάρμοσε στη διάρθρωσή της κατάφερε να αποτελέσει δομικό στοιχείο στο σύστημα λήψης αποφάσεων του Ισραήλ, με επιπρόσθετη αποστολή την προώθηση προτάσεων χάραξης πολιτικής προς τα πολιτικά κέντρα λήψης απόφασης. Οι προτάσεις αυτές στηρίζονταν στις εκτιμήσεις και τις αναλύσεις από την εκάστοτε διαμορφούμενη πληροφοριακή εικόνα κάθε «συστήματος» (συμπεριλαμβάνοντας ένα σύνολο κρατών μιας ευρύτερης περιοχής και λαμβάνοντας υπόψη ακόμα και πολιτισμικά στοιχεία συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων), ενώ παράλληλα στη συνολική εκτίμηση πληροφοριών συμμετείχαν και πολιτικά πρόσωπα που λάμβαναν μέρος στις αποφάσεις.

Παράλληλα με την αύξηση των δυνατοτήτων έγκαιρης προειδοποίησης, μέσω των υπηρεσιών πληροφοριών και της επίτευξης προληπτικού χτυπήματος σε πιθανές απειλές, ένα

¹⁴² Όπως την επιρροή που ενδέχεται να ασκεί το Ιράν στην ευρύτερη περιοχή, τις Διεθνείς πιέσεις, θέματα Πολιτισμικά στα οποία ενδέχεται να στηρίζονται συγκεκριμένες αντιλήψεις και ενέργειες των αράβων καθώς και η πρόσληψη της διεθνούς κοινής γνώμης όσον αφορά σχεδιαζόμενες ενέργειες από την πλευρά του Ισραήλ στην ευρύτερη περιοχή.

επιπρόσθετο δομικό στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ αποτέλεσε και η στρατηγική του συμμαχία με τις Η.Π.Α. Συμμαχία η οποία αποτέλεσε παράγοντα διασφάλισης της ασφάλειάς του μέσω μίας άμεσης προσέγγισης της υπερδύναμης στην περιοχή μέχρι και τις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Ανεξάρτητα όμως από τη στρατηγική εξάρτησή της Ιερουσαλήμ από την πολιτική, διπλωματική και στρατιωτική υποστήριξη της υπερδύναμης, το Ισραήλ ανά περιόδους δεν έχει διστάσει να ενεργήσει κεκαλυμμένα απέναντι στην Ουάσινγκτον με απώτερο σκοπό την προώθηση των στρατηγικών του συμφερόντων, εκτελώντας ακόμα και επιχειρήσεις κατασκοπίας απέναντι στις Η.Π.Α.¹⁴³. Γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται και σήμερα καθώς θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα την υλοποίηση προγενέστερης στρατιωτικής συμφωνίας προμήθειας της Ρωσίας με Ισραηλινή κατασκευής μη επανδρωμένα εναέρια μέσα συλλογής πληροφοριών (Unmanned Air Vehicles – UAV)¹⁴⁴, παρά την επιβολή κυρώσεων εναντίον της Μόσχας από τις Η.Π.Α λόγω της εξελισσόμενης κρίσης στην Ουκρανία¹⁴⁵. Χαρακτηριστικό το οποίο καταδεικνύει ότι η εξωτερική πολιτική του Ισραήλ, χαρακτηρίζεται από βραχυπρόθεσμες περιφερειακές συμμαχίες με χώρες του ευρύτερου ζωτικού του χώρου και μεσο - μακροπρόθεσμες με υπερδυνάμεις του διεθνούς συστήματος για την εξυπηρέτηση των εθνικών του συμφερόντων χωρίς να εγκλωβίζεται σε μακροχρόνιες δεσμεύσεις.

Από την πλευρά τους βέβαια οι Η.Π.Α σε περιόδους εμπόλεμης σύγκρουσης υποστήριζαν σταθερά το Ισραήλ. Ειδικότερα επί Προεδρίας Νίξον, κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1973, όχι μόνο προέβησαν σε εναέρια επιχείρηση ανεφοδιασμού του Ισραήλ για την αντιμετώπιση της αραβικής επίθεσης αλλά επιπρόσθετα παρείχαν και διπλωματική υποστήριξη τόσο κατά τις μετέπειτα διαδικασίες εκχειρίδας και τις ειρηνευτικές διαδικασίες όσο και έναντι κάποιας πιθανής Σοβιετικής εμπλοκής στην περιοχή. Αυτή η Αμερικανική στάση οφείλεται στο στρατηγικό ρόλο του Ισραήλ για την προώθηση των Αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή έναντι του ψυχροπολεμικού κλίματος με την Σοβιετική Ένωση. Οι Η.Π.Α. μέσω της συμμαχίας με το Ισραήλ όχι μόνο αποσκοπούσαν στον περιορισμό της Σοβιετικής διείσδυσης στον Αραβικό κόσμο αλλά επιπρόσθετα με τη συντριπτική νίκη του Ισραήλ στον πόλεμο του 1973 απέναντι στην Αίγυπτο και

¹⁴³ Στις αρχές του 1980, ο Jonathan Pollard, ενεργώντας προς όφελος των Ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών, παρείχε σημαντικές διαβαθμισμένες πληροφορίες των Αμερικανικών αρχών, τις οποίες διαβίβαζε το Ισραήλ στη Σοβιετική Ένωση με σκοπό την έκδοση περισσότερων αδειών εξόδου Σοβιετικών εβραϊκής καταγωγής. Αντίστοιχα το 2004, ένας αξιωματούχος του Αμερικανικού Πενταγώνου, ο Larry Franklin, διέρρευσε διαβαθμισμένες πληροφορίες σε έναν Ισραηλινό διπλωμάτη, υποβοηθούμενος από δύο υπαλλήλους της AIPAC. J.H. Mearsheimer, S.M. Walt, "The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy", March 2006, σελ. 6.

¹⁴⁴ Fater Yael, 14 Oct 2010, "Israel signs \$400 million deal to sell spy drones to Russia", HAARETZ, <http://www.haaretz.com/print-edition/business/israel-signs-400-million-deal-to-sell-spy-drones-to-russia-1.318972> (20 Αυγούστου 2014).

¹⁴⁵ Defense Industry Daily, 10 Aug 2014, "Russia's Israel UAV Deals: Quid Pro Quo?", <http://www.defenseindustrydaily.com/israel-and-russia-in-uav-deal-05459/> (20 Αυγούστου 2014).

τη Συρία, επαναπροσέγγισαν την Αίγυπτο σταθεροποιώντας την παρουσία τους στην περιοχή και εξασφαλίζοντας ένα πόλο σταθερότητας στον Αραβικό κόσμο.

Επιπρόσθετα, εκείνη την περίοδο η στρατιωτική υπεροχή του Ισραήλ συνέβαλε, τόσο στην παροχή πληροφοριών στις Η.Π.Α για τα Σοβιετικά οπλικά συστήματα όσο και στην αύξηση της παρεχόμενης Σοβιετικής υλικοτεχνικής βοήθειας προς τους Άραβες συμμάχους τους, επιδεινώνοντας τα οικονομικά μεγέθη των Σοβιετικών. Αυτή όμως η υποστήριξη των Η.Π.Α προς το Ισραήλ, επιδείνωσε τις σχέσεις των Αμερικανών με τις υπόλοιπες αραβικές χώρες. Χαρακτηριστικά στον πόλεμο του 1973 η απόφαση των Η.Π.Α για παροχή στρατιωτικής βοήθειας ύψους 2,2 δισεκατομμυρίων προς το Ισραήλ κατά τη διάρκεια του πολέμου οδήγησε στην απόφαση επιβολής εμπάργκο πετρελαίου προς τη δύση από τις Αραβικές πετρελαϊκές χώρες του ΟΠΕΚ προκαλώντας σοβαρές βραχυπρόθεσμες – μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις στην οικονομία των χωρών αυτών. Επιπρόσθετα η οικονομική βοήθεια την οποία πρόσφεραν οι Η.Π.Α κυρίως στην Αίγυπτο και την Ιορδανία, μετά τον πόλεμο του 1973, ουσιαστικά αποσκοπούσαν στην εξαγορά, της ασφάλειας του Ισραήλ από τις χώρες αυτές και την θετική επιρροή τους στον υπόλοιπο αραβικό κόσμο.

Βέβαια δεν πρέπει να αγνοούμε ότι η στάση των Η.Π.Α. απέναντι στο Ισραήλ ως στρατηγικό σύμμαχο ακόμα και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οδήγησε στην αύξηση του Αντι – Αμερικανισμού στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την έξαρση της Ισλαμικής τρομοκρατίας έναντι των Η.Π.Α. και παράλληλα την αδυναμία χρησιμοποίησης της συμμαχίας με το Ισραήλ για την προώθηση των Αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή αυτή. Αντίστοιχα από την πλευρά των Αραβοϊσραηλινών σχέσεων, η «Παλαιστινιακή τρομοκρατία» δεν αποτελεί κάποια τυχαία βίαιη ενέργεια που αποσκοπεί αποκλειστικά ενάντια στο Ισραήλ, αλλά ουσιαστικά αποτελεί μία αντίδραση στις Ισραηλινές προσπάθειες βίαιης εκδίωξης των Αράβων και εποίκισμού των περιοχών της Γάζας και της Δυτικής όχθης¹⁴⁶. Εδώ βέβαια θα μπορούσαμε να εκτιμήσουμε ότι αυτές οι Ισραηλινές προσπάθειες ενισχύονται και από τα πρόσφατα ανακαλυφθέντα κοιτάσματα φυσικού αερίου στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου εγγύς των ακτών του Ισραήλ και τα οποία επεκτείνονται παράλληλα και της ακτογραμμής της λωρίδας της Γάζας, με ενδεχόμενο μελλοντικής παλαιστινιακής εκμετάλλευσης.

¹⁴⁶ Όταν ιδρύθηκε το κράτος του Ισραήλ, ο Εβραϊκός πληθυσμός αποτελούσε το 35% του συνολικού πληθυσμού της Παλαιστίνης. Έτσι σκοπός του νέο-ιδρυθέντος Ισραηλινού κράτους ήταν η εκδίωξη του αραβικού πληθυσμού από την περιοχή της Παλαιστίνης, ενώ όπως είχε δηλώσει και ο David Ben-Gurion στα τέλη της δεκαετίας του 1930 «*After the formation of a large army in the wake of the establishment of the state, we shall abolish partition and expand to the whole of Palestine*». J.H. Mearsheimer, S.M. Walt, "The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy", March 2006, σελ. 10.

Όσον αφορά τη στρατιωτική στρατηγική του Ισραήλ το πυρηνικό οπλοστάσιο που διατηρεί αποτελεί σημαντικό αποτρεπτικό στρατιωτικό παράγοντα, ο οποίος σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο συμβάλει αποτελεσματικά στην ανάσχεση των αντιπάλων του. Παράλληλα όμως, μακροπρόθεσμα αποτελεί και βασικό παράγοντα αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής μέσω αύξησης των μη συμβατικών εξοπλισμών. Για την αντιστάθμιση αυτής της Ισραηλινής στρατηγικής υπεροχής Αραβικές χώρες, όπως το Ιράν, επιδιώκουν την ανάπτυξη παρόμοιων πυρηνικών οπλικών συστημάτων, ενώ αντίστοιχα η Συρία εξακολουθεί να διατηρεί στο οπλοστάσιό της όπλα Μαζικής Καταστροφής (κυρίως χημικά), παρά την παράδοση κάποιου μέρους αυτού σε διεθνείς παράγοντες για την καταστροφή του. Μία ενδεχόμενη επιδίωξη ανατροπής του καθεστώτος αυτών των χωρών, από την πλευρά των Η.Π.Α σε συνεργασία με το Ισραήλ, αυξάνει τον κίνδυνο ανάπτυξης αυτών των οπλικών συστημάτων οδηγώντας στην αποσταθεροποίηση της ευρύτερης περιοχής, όπως έγινε στη Συρία.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η υψηλή στρατηγική του Ισραήλ συνεχίζει να βασίζεται στην στρατηγική ασφάλειας και επιβίωσής του ως κράτος, μέσω των συντελεστών της αυτοβοήθειας και της εξωτερικής εξισορρόπησης σε ένα αναδυόμενο πολυπολικό σύστημα. Ειδικότερα δε, μετά την παρακμή της στρατηγικής του συμμαχίας με την Τουρκία, από το 2002 και μετά και την μεταβολή της στάσης των Η.Π.Α στα δρώμενα της περιφέρειάς του, με μία πιο έμμεση προσέγγιση. Έτσι το νέο αναδυόμενο Διεθνές περιβάλλον αναγκάζει το Ισραήλ μέσω μίας νέας στρατηγικής εξωτερικής εξισορρόπησης να αναζητήσει τις κατάλληλες συμμαχίες που να του εξασφαλίσουν το αναγκαίο στρατηγικό βάθος που χρειάζεται για να εξισορροπήσει τις περιφερειακές του απειλές σε συνάρτηση με τις σύγχρονες εξελίξεις στην περιφέρειά του.

Εικόνα 1: Εμβέλεια πυραυλικού οπλοστασίου Ιράν Μεγάλου Βεληνεκούς

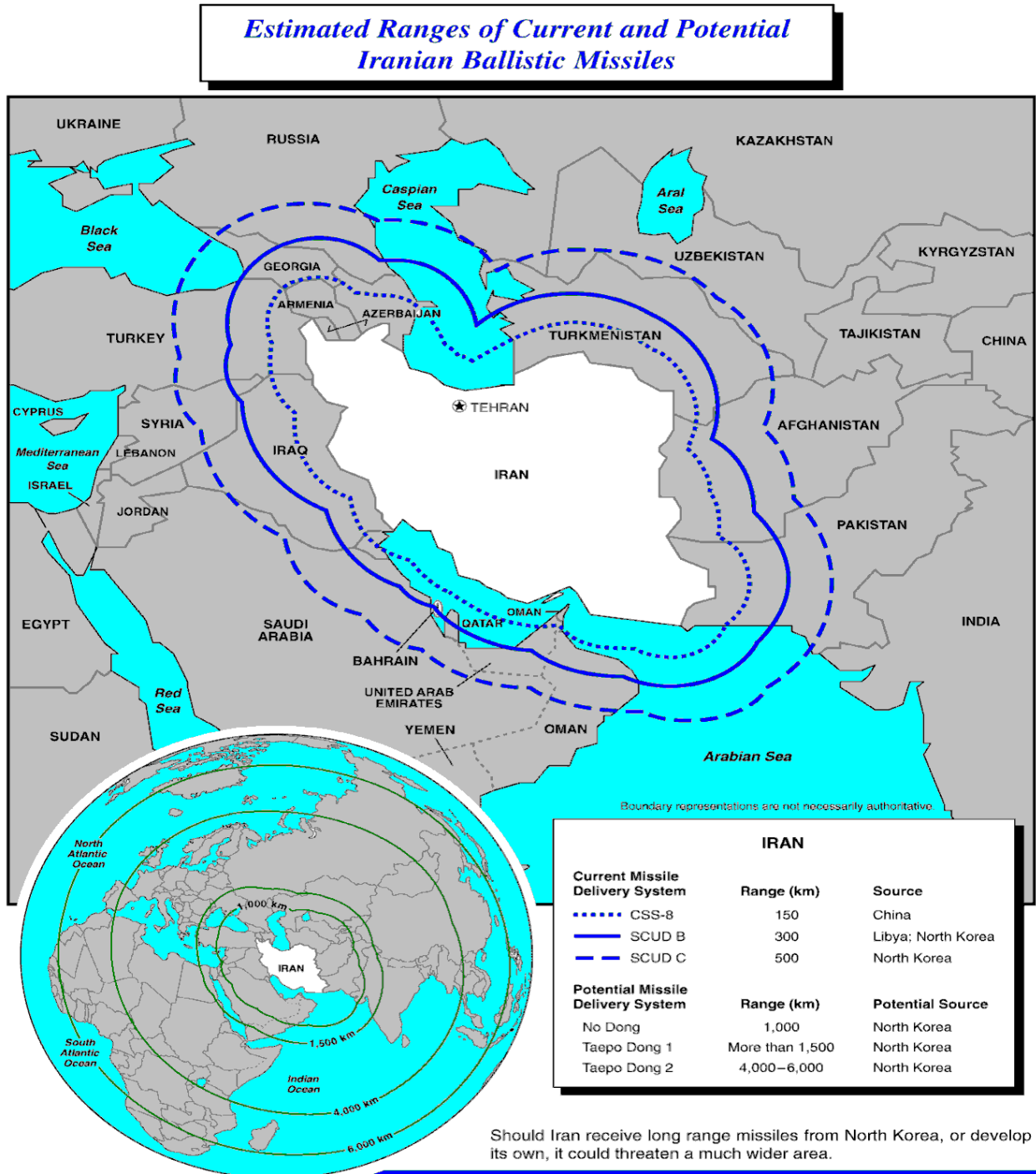

Iranian Ballistic Missile Threat

Πηγή: Toukan Abdullah And Cordesman Anthony, “Iran, Israel and the Effects of a Nuclear Conflict in the Middle East”, Center for Strategic and International Studies, June 1, 2009

Εικόνα 2: Εμβέλεια πυραυλικού οπλοστασίου Ιράν Μεγάλου Βεληνεκούς

Πηγή : Toukan Abdullah And Cordesman Anthony, “Iran, Israel and the Effects of a Nuclear Conflict in the Middle East”, Center for Strategic and International Studies, June 1, 2009

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

BIBLIA

Andrew Christopher (1st Edition, New York 1996), «*For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency From Washington to Bush*», Harper Perennial.

Cooley John K. (1st edition, 1999, June), «*Unholy Wars: Afganistan, America and International Terrorism*», Pluto.

Engdahl W. (2004) «*A Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order* », Pluto Press.

Hersh S. (1st Edition, 1991, October), «*The Samson Option: Israel's Nuclear Arsenal and American Foreign Policy*», Random House.

Kissinger Henry (1982), «*Years of Upheaval*», Boston: Little, Brown.

Mearsheimer John j. (1983), «*Conventional Deterrence*», Ithaca: Cornell University Press.

Mearsheimer John J. & Stephen. Walt M. (1st Edition, 2007), «*The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*», Farrar, Straus and Giroux, New York.

US ARMY Field Manual No 3-24, ch. 1, 2006.

ΑΡΘΡΑ

Annati, Anti-ship missiles and countermeasures—part I (ASM), Naval Forces (2001), Vol. 22, Iss. 1.

Cohen Avner (2003, October 06), «The Last Nuclear Moment», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.nytimes.com/2003/10/06/opinion/the-last-nuclear-moment.html> (Πρόσβαση στις 10 Ιουλίου 2014).

Cohen Avner (2013, 21 Oct), «Israel Nuclear Weapons and the Yom Kippur war», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/6909/israel-nuclear-weapons-and-the-yom-kippur-war>, (Πρόσβαση στις 05 Ιουλ. 2014).

Clyde Mark (2005, 26 April), «Israel: U.S. Foreign Assistance», CRS Issue Brief for Congress, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/IB85066.pdf> . (Πρόσβαση στις 10 Ιουλίου 2014).

Defense Industry Daily (2014, 10 Aug), «Russia's Israel UAV Deals: Quid Pro Quo?», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.defenseindustrydaily.com/israel-and-russia-in-uav-deal-05459/> (Πρόσβαση στις 20 Αυγούστου 2014).

- Escobar Pepe (2013, Jul 13), «The Roving Eye: War against Iran, Iraq AND Syria?», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://atimes.com/atimes/Middle_East/MID-04-230713.html, (Πρόσβαση στις 18 Ιουλίου 2014).
- Gentry James B. (2013, 16 Apr), “China’s Role in Iran’s Anti-Access / Area Denial Weapons Capability Development”, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.mei.edu/content/china’s-Role-Iran’s-anti-access-area-denial-weapons-capability-development>, (Πρόσβαση στις 29 Αυγούστου 2014).
- Israel: economic Forecasts 2014-2030 Outlook, «Trading Economics», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://tradingeconomics.org/indicator/israel/forecast>, (Πρόσβαση στις 18 Ιουλίου 2014).
- «Israel – United States Memorandum of Understanding, September 1, 1975», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/mou1975html>. (Πρόσβαση στις 10 Ιουλίου 2014)
- keck Zachary (2013, 24 Δεκεμβρίου), «Air-sea Battle to Cost \$524,5 Billion Through 2023», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.thediplomat.com/2013/12/air-sea-battle-to-cost-524-5-billion-through-2023>, (29 Ιουλίου 2014).
- Kissinger Henry, «Kissinger Memorandum», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.nuremberg-tribunal.org/nssm200/> (Πρόσβαση στις 05 Ιουλίου 2014).
- McCarthy C.J. Major USAF, “Anti-Access/area denial: The evolution of Modern Warfare”, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: www.usnwc.edu/Lucent/OpenPdf.aspx?id=95 (Πρόσβαση στις 30 Ιουλίου 2014).
- Mearsheimer John J. & Walt Stephen. M. (2006, March), «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy».
- Mott William H. IV (2002), «United States military Assistance : An empirical Perspective» Westport, CT: Greenwood Press).
- Yorba Linda, Ca (2013,30 January), «President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab – Israeli War», Richard Nixon Presidential Library & Museum.
- Rubin Barry (2012, 30 Δεκεμβρίου), «A Paradox of U.S. Middle East Policy: The Friend Who Acts like an Enemy is an Enemy», GLORIA, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.gloria-center.org/2012/12/a-paradox-of-u-s-middle-east-policy-the-friend-who-acts-like-an-enemy-is-an-enemy>, (Πρόσβαση στις 05 Αυγούστου 2014).
- Spyer Jonathan (2014, August 11), «Qatar, Hamas and the Gaza War», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.gloria-center.org/2014/08/qatar-hamas-and-the-gaza-war/>, (Πρόσβαση στις 05 Αυγούστου 2014).
- Shuster Simon (2014, June 5), «Europe Still Can’t Break Its Addiction to Russian Energy», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.time.com/2828086/europe-oil-gas-russia-g7/>, (Πρόσβαση στις 18 Ιουλίου 2014).

The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution (2007, October), «Lessons from Israel's Intelligence Reforms», Analysis Paper No. 14.

«The World Factbook: Middle East: Israel», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: www.cia.gov/worldfactbook/israel, (Πρόσβαση στις 18 Ιουλίου 2014).

Toukan Abdullah And Cordesman Anthony (2009, June 1), «Iran, Israel and the Effects of a Nuclear Conflict in the Middle East», Center for Strategic and International Studies, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.csis.org/burke/reports> , (Πρόσβαση στις 18 Ιουλίου 2014).

<http://www.fas.org/nuke/guide/israel/nuke/farr.htm>, (Πρόσβαση στις 10 Ιουλίου 2014)

Yael Fater (2010, 14 Oct), «Israel signs \$400 million deal to sell spy drones to Russia», HAARETZ, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.haaretz.com/print-edition/business/israel-signs-400-million-deal-to-sell-spy-drones-to-russia-1.318972>, (Πρόσβαση στις 20 Αυγούστου 2014).

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1259429>]. (Πρόσβαση στις 29 Ιουλίου 2014).

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία:

ΒΒΑΙΑ

Βαρουφάκης Γ. (1^η έκδοση 2011), «Παγκόσμιος Μινώταυρος», εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη.

Herzog C. (2010) «Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι: Η Αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα», Εκδ. Λιναίος.

Παπασωτηρίου Χ. (Αθήνα 2009), «Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002», Εκδόσεις Ποιότητα.

Παπασωτηρίου Χ. (Αθήνα 2009), «Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο Αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα.

Παπασωτηρίου Χ. (7^η έκδοση 2011), «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική: 6^{ος} -11^{ος} αιώνας», Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ.

ΑΡΘΡΑ

Γρίβας Κ. (2012, 10-12 Δεκεμβρίου), «Δυνητικές Συνέπειες της Νατοϊκής Στρατιωτικής Επεμβάσεως στη Λιβύη επί της Διεθνούς Αρχιτεκτονικής Ασφάλειας», από το βιβλίο «Αι Αραβικά Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωση του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013.

Ευρυβιάδης Μάριος (2001, 25 Ιαν), «ΗΠΑ: Επιστροφή στο μέλλον», Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Ενημερωτικό Έντυπο, τεύχος 213.

Ευρυβιάδης Μάριος (2002, 27 Αυγ), «Το Δόγμα Μπους: Ο Πειρασμός της Χιροσίμας», Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Ενημερωτικό Έντυπο, τεύχος 588.

Ευρυβιάδης Μάριος (2010, Ιανουάριος), «Η περιφερειακή στρατηγική του Ισραήλ», Greek-American News, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.greekamericannewsagency.com/2010-01-19-17-50-12/2010-01-21-18-33-16/11881-2011-05-09-21-39-38>, (Πρόσβαση στις 11 Ιουλίου 2014).

Leonard Mark (2014, 30 Ιουνίου), « Φεύγουν οι Η.Π.Α., έρχεται το Ιράν και η Σαουδική Αραβία», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.thetoc.gr/feygoun-oi-ipa-erxetai-to-iran-kai-i-saoudiki-arabia>, (Πρόσβαση στις 05 Αυγούστου 2014).

Μάζης Ι.Θ. (2000), «Η Αραβο – Ισραηλινή Σύγκρουση και η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου στο δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα».

Μάζης Ιωάννης Θ. (2012, 10-12 Δεκεμβρίου), «Γεωπολιτική Ανάλυσης του Συστήματος της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής στην Παρούσα Συγκυρία», από το βιβλίο «Αι Αραβικάί Εξεγέρσεις και η Αναδιαμόρφωσις του Αραβοϊσλαμικού Κόσμου», Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», εν Αθήναις 2013.

Ναυτεμπορική (2014, 28 Ιανουαρίου) «Στο Ιράν για Συρία και Οικονομικές σχέσεις ο Ερντογάν», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: www.naftemporiki.gr, (Πρόσβαση στις 12 Ιουλίου 2014).

Τσισλιάνης Ε., «Θα ήταν νόμιμο προληπτικό πλήγμα Ισραήλ κατά Ιράν;», 17 Δεκεμβρίου 2013, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.defence-point.gr> (Πρόσβαση στις 05 Αυγούστου 2014).

TVXS (2014, 10 Ιουνίου), «Ιράν και Τουρκία προχωρούν σε Εμπορικές συμφωνίες», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: www.tvxs.gr, (Πρόσβαση στις 12 Ιουλίου 2014).

Φίλης Κ. (2012, Οκτώβριος), «Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης», Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.idis.gr> (Πρόσβαση στις 10 Αυγούστου 2014).